

Jamnik

JUNIJ 2009 • LETO 2 • ŠT. 1

CENA: 5 EUR

RAZISKAVE

Pucov brezen Burja

Potop v Jami 1
v Kanjaducah
Divaška jama
Žalcevo
brezno
Ciglerjeva
jama

INTERVJU

Milan Podpečan

KATASTER

Odkrivanje jam
v zadnjih
dveh desetletjih

OBRH • ANTRONČEK • GRA 8 • HAJNOVCA

NOVICE • JAMARSKA DRUŠTVA • FOTONATEČAJ

ČRNA GORA 2004–2008 • PRVA ODPRAVA NA NOVO ZELANDIJO

Seznam drušev je povzet po www.jamarska-zveza.si/drustva.html in ga nismo spreminjali. Ker je seznam precej neenoten in se na nekaj mestih razhaja s podatki na drugih straneh revije, prosimo društva, naj pošljejo popravke in dopolnitve skrbniku spletne strani na naslov sandi.mislej@guest.arnes.si. Dopolnjen in popravljen seznam bomo objavili v naslednji številki Jamarja. Društva so urejena po abecednem redu ključnih besed (največkrat je to ime kraja).

JAMARSKA DRUŠTVA, včlanjena v Jamarsko zvezo Slovenije

JD Danilo Remškar Ajdovščina

✉ Slomškova 1A, 5270 Ajdovščina
☛ Bogomir Remškar
☎ 041 492 074 (mobilni)
🌐 www.jddr-drustvo.si

Športno društvo Alter sport

✉ Ovsišje 52, 4244 Podnart

Krasoslovno društvo Anthron

✉ Titov trg 2, 6230 Postojna
☛ Andrej Mihevc

DZRJ Bled

✉ Ljubljanska cesta 1, 4260 Bled
☛ Mojca Špan
✉ dzrjbled@gmail.com

JK Borovnica

✉ p. p. 45, 1353 Borovnica
☛ Tone Palčič
🌐 www.jamarski-klub-borovnica.si

Belokranjski JK Črnomelj

✉ Nova Lipa 31, 8344 Vinica
☛ Jože Gešcl
☎ 040 974 300 (mobilni)

JD Gregor Žiberna Divača

✉ p. p. 12, 6215 Divača
☛ Borut Lozej
☎ 031 522 785 (mobilni)
✉ divaska.jama@divaca.net
🌐 www.divaska-jama.info

DZRJ Simon Robič Domžale

✉ Češminova ulica 19, 1230 Domžale
☛ Aleš Stražar
🌐 www.drustvozrj-domzale.si/

JD Gorenja vas

✉ Poljanska cesta 20, 4224 Gorenja vas
☛ Branko Mur
✉ branko.mur@volja.net

ŠD Grmada

✉ Mavhinje 38, 34011 Sesljan, Italija
☛ Damjan Gerli
☎ 0039 338 847 1295 (mobilni)
✉ info@grmada.org
🌐 www.grmada.org

Jamarsko društvo Hrpelje-Kozina

✉ Reška cesta 14, 6240 Kozina

JK Srečko Logar Idrija

✉ Ulica sv. Barbare 5, 5280 Idrija
☛ Tine Jereb

JD Netopir Ilirska Bistrica

✉ p. p. 32, 6250 Ilirska bistrica
☛ Radivoj Šajn
☎ 031 873 245 (mobilni)
✉ radivoj.sajn@email.si
🌐 www.netopir.si

JK Kamnik

✉ Žebljarska 2, 1240 Kamnik
☛ Dane Holcar

JD Karlovica

✉ Dolenja vas 44, 1380 Cerknica
☛ Jože Stražisar

JD Netopir Kočevje

✉ Šalka vas 84, 1330 Kočevje
☛ Matjaž Kranjc
☎ 041 426 174 (mobilni)
✉ matt1@iol.net

Jamarsko društvo Dimnice Koper

✉ Ferrarska ulica 14, 6000
🌐 www2.arnes.si/~kpjdd2/

KJ Kostanjevica na Krki

✉ Grajska cesta 25, 8311 Kostanjevica na Krki
☛ Brane Čuk
✉ brane.cuk@email.si

DZRJ Kranj

✉ Kebetova 9, 4000 Kranj
☛ Davorin Preisinger
☎ 041 868 973 (mobilni)
✉ davorin.preisinger@gmail.com
🌐 www.dzrjk-drustvo.si/

JD Carnium Kranj

✉ Skokova 6, 4000 Kranj
🌐 www.carnium.si

JK Kraški krti

✉ Gradnikovih brigad 3, 34070 Doberdob, Italija
☛ Stanko Kosič

Društvo ljubiteljev Križne jame

✉ Bloška polica 7, 1384 Grahovo
☛ Matej Kržič, Alojz Troha
☎ 041 632 153 (mobilni)
✉ krizna_jama@yahoo.com
🌐 www.krizna-jama.si

JK Krka

✉ Krka 1g, 1301 Krka
☛ Marko Pavlin
☎ 031 766 555 (mobilni)
✉ jkkрка@planet.si
🌐 www.jkkрка.si

JK Bakla Letuš

✉ Letuš 19, 3327 Šmartno ob Paki
☛ Edi Vlašič

JD Logatec

✉ p. p. 36, 1370 Logatec
☛ Drago Korenč
✉ janez.jeraj@guest.arnes.si
🌐 www.jdl.si

JD Karantanja Lozice

✉ Lozice 5, 5272 Podnanos
☛ Benjamin Mislej

JS PD Medvode

✉ Žlebe 47, 1215 Medvode
☛ Ladislav Vidmar

JK Novo mesto

✉ Ivanja vas 13, 8216 Mirna Peč
☛ Jože Tomšič
☎ 07 30 78 630 (doma)
☎ 07 39 37 205 (služba)
☎ 041 477 367 (mobilni)
✉ joze.tomsic@adria-mobil.si
🌐 www.jknm.si

JK Peter Krivec

✉ Cankarjeva 13, 5000 Nova Gorica

DZRJ Luka Čeč Postojna

✉ p. p. 150, 6230 Postojna
☛ Matjaž Milharčič
☎ 040 744 359 (mobilni)
✉ drustvo@dzrj-lukacec.si
🌐 www.dzrj-lukacec.si

JK Črni galeb Prebold

✉ p. p. 51, 3312 Prebold
☛ Grega Ramšak
✉ grega151@volja.net

JD Rakek

✉ Trg padlih borcev 8, 1381 Rakek
☛ Marko Matičič
☎ 041 354 307 (mobilni)
🌐 www.jd-rakek.com

JD Kraški leopardi Renče

✉ Cankarjeva ulica 80, 5000 Nova Gorica
☛ Dimitrij Valantič
✉ kraski.leopardi@gmail.com
🌐 www.kraskileopardi-drustvo.si/

DZRJ Ribnica

✉ Škrabčev trg 5, 1310 Ribnica
☛ Anton Della Schiava
✉ anton.dellaschiava@amis.net

JD Sežana

✉ Partizanska 61, 6210 Sežana
☛ Jordan Guštin
🌐 www.brlog.net/jds/

Društvo Sirena-Sub

✉ Vipavska cesta 54, 5000 Nova Gorica
☛ Damir Podnar
☎ 041 687 210 (mobilni)
✉ info@reef.si
🌐 www.reef.si

Prirodoslovno društvo Šimdra

✉ Kamniti pot 2, 1381 Rakek
☛ Leon Drame

DRP Škofja Loka

✉ Sv. Duh 271, 4220 Škofja Loka
☛ Walter Zakrajšek
☎ 041 532 613 (mobilni)
🌐 www.drp-drustvo.si

JD Temnica

✉ Temnica 6, 5296 Kostanjevica na Krasu
☛ Jožef Rogelja

JK Tirski zmaj

✉ Ter 66, 3333 Ljubno ob Savinji
☛ Bernard Stiglic
☎ 041 354 551 (mobilni)
✉ bernard.stiglic@iol.net

JS PD Tolmin

✉ Trg maršala Tita 16a, 5220 Tolmin
☛ Andrej Fratrik
☎ 041 719 554 (mobilni)
✉ jspd.tolmin@gmail.com
🌐 www.pdtolmin.si

Šaleški JK Podlasica Topolščica

✉ p. p. 10, 3326 Topolščica
☛ Slavko Hostnik
🌐 www2.arnes.si/~cesjkt1s/

ŠD Tornado

✉ Za gasilskim domom 17, 1000 Ljubljana
☛ Gašper Košir
☎ 041 323 483 (mobilni)
✉ gasper.kosir@cpa.si

JO SPD Trst

✉ Pulje pri Domju 187, 34018 Trst, Italija
☛ Stojan Sancin
☎ 0039 040 810 053
✉ stsanci@tin.it
🌐 www.jospdtrst.org/

Koroško Šaleški JK Speleos-Siga Velenje

✉ p. p. 138, 3322 Velenje
☛ Mojca Hribernik
☎ 031 530 701 (mobilni)
✉ speleos.siga@gmail.com
🌐 www.speleos-siga.org

JK Ivan Michler Vrhnika

✉ Sivkina ul. 20, 1360 Vrhnika
☛ Janko Verbič

JK Železničar

✉ Hrvatski trg 2, 1000 Ljubljana
☛ Peter Gedei
✉ peter.gedei@monitor.si
🌐 www.ljudmila.org/jkz

Nemogoče je odgovoriti na vprašanje, koliko društev v Sloveniji se ukvarja z jamarstvom. Že v Jamarski zvezi Slovenije imamo športna in prirodoslovna društva, ki se ukvarjajo tudi z jamarstvom ter jamarske sekcije planinskih društev. Da bi dobili vsaj grobo sliko, pa smo v Poslovnem registru Slovenije poiskali vsa društva, ki imajo v imenu besedi »jama« ali »jamarski« v ustreznih sklonih in niso včlanjena v JZS.

OSTALA JAMARSKA DRUŠTVA

JK Brežice

✉ Mala Dolina 9, 8261 Jesenice na Dolenjskem

JD Simon Zima Gorje

✉ Grabče 3, 4247 Zgornje Gorje

Društvo za raziskovanje jam Ljubljana

✉ Luize Pesjakove ulice 11, 1000 Ljubljana
🌐 dzrlj.speleo.net

Jamarsko društvo Planina

✉ Planina 2, 6232 Planina

Jamarsko društvo Rotovnikova jama

✉ Skorno pri Šoštanju 3, 3325 Šoštanj

Jamarsko društvo Straža

✉ Pod vinogradi 1, 8351 Straža

Potapljaško - jamarsko - alpinistično društvo Daco

✉ Požarnice 58, 1351 Brezovica pri Ljubljani

Županova jama - turistično in okoljsko društvo Grosuplje

✉ Taborska cesta 6, 1230 Grosuplje
🌐 www.zupanovajama.si/

JUNIJ 2009, LETO 2, ŠT. 1

NOVICE

- 4 Nova odkritja v Obrhu
- 5 Žimarjenje 2009
- 6 Antronček – naša prva hidrotermalna jama?
- 6 Na kratko iz gorenjske regije
- 7 In memoriam – Dušan Grčar – Duli (1965–2009)
- 8 Dosedanje aktivnosti za postavitve jamarskega bivaka na Kaninskih podih
- 8 Tradicionalno srečanje jamarjev ob Breznu pri Leški planini
- 9 Ponorni slap v breznu Pečenevka
- 10 Židovec na Poljanski gori
- 11 Čaganka – najboljši jamarski dosežek leta 2008
- 12 Velebit
- 13 Delovanje jamarjev JK Krka
- 13 Obisk švicarskih jamarjev v Kostanjevici na Krki
- 14 Knjiga o Jamarskem društvu Sežana
- 14 Raziskave na področju Bele griže v letu 2008
- 15 Raziskave na Kočevskem rogu
- 16 Gra 8 (Gradišče)
- 16 Umbertinijeva jama (Jama pri Gradišču pri Materiji)
- 17 Hajnovca
- 17 Vodnjak v Slovenski vasi
- 18 Kotarjeva prepadna – lobanja X
- 18 Udor na Trški gori
- 18 Jamarska šola v DZRI Kranj 2009
- 19 Rezultati fotonatečaja

JAMARSKA DRUŠTVA

- 20 Klub jamarjev Kostanjevica na Krki

RAZISKAVE

- 22 Pucov brezen
- 26 Burja
- 30 Potop v odtočni sifon v Jami 1 v Kanjaducah
- 32 Raziskovanje Notranjskega Snežnika
- 34 Ciglerjeva jama nad Topolšico

TURISTIČNE JAME

- 36 Obnovljena pot v Divaški jami

IZ KATASTRA

- 38 Odkrivanje jam v zadnjih dveh desetletjih

ODPRAVE

- 40 Dnevnik odprav v Črno goro
- 44 Prva slovenska jamarska odprava na Novo Zelandijo

PREDSTAVLJAMO

- 46 Milan Podpečan – lovec na globine
- 48 Fotonatečaj

UVODNIK

Da je pred vami tretja številka revije Jamar, lahko razumemo na več načinov. Najprej lahko govorimo o prvem rojstnem dnevu revije, ki izhaja dvakrat letno. Po drugi stani pa lahko rečemo, da je pred vami prva »običajna« številka.

Prva številka, ki smo jo izdali pred enim letom, je bila promocijska in seveda prva. Druga številka, izdali smo jo konec lanskega leta, je bila prva, pri kateri smo lovili rok izdajanja. Tokrat lahko rečemo, da se je revija zares prišla in ujela ritem izhajanja. Na pol leta smo slovenski jamarji sposobni zapolniti 48 strani A4 s članki, načrti in fotografijami naših raziskovanj, klubskih dogodkov, meritev in vsega, kar je povezano z jamami. Revija je dobila ustaljeno obliko in vsebino.

Jedro revije sestavljata dve rubriki. Prva obsega kratke novice in zaseda slabo tretjino prostora. V tokratni številki jih je 22, večinoma krajših opisov raziskovalnih dosežkov, pa tudi precej utrinkov iz klubskega življenja. Žal imamo v tokratnem Jamarju tudi prvi prispevek »in memoriam«. Osrednji del revije je namenjen večjim raziskavam, tokrat natančneje predstavljamo Pucov brezen med Logatcem in Idrijo, jamo Burjo pri Kozini, potop v Jami 1 v Kanjaducah in vrsto novejših odkritij na Notranjskem Snežniku. Načrt Pucovega brezna je natisnjen na posebni prilogi formata A2.

Obsežno sta predstavljeni dve odpravi v tujino, in sicer v Črno goro in na Novo Zelandijo. Preostale stalne rubrike so še »Iz Katastra« (tokrat je objavljena statistika najuspešnejših jamarjev in društev), predstavitev izbranega jamarskega društva (Klub jamarjev Kostanjevica na Krki) in intervju (Milan Podpečan iz Koroško-šaleškega jamarskega kluba Speleos-Siga Velenje). Dobili smo tudi prvo pismo bralca, razmišljamo pa še o uvedbi malih oglasov, s prispevki zainteresiranih bralcev seveda. Revijo sklenemo z zmagovalno fotografijo fotonatečaja (Jure Tičar).

Naj na koncu povabim bralce k pisanju člankov za prihodnjo številko Jamarja, ki bo izšla decembra. Zadnji rok za oddajo je 31. oktober.

Peter Gedei
odgovorni urednik

PUCOV BREZEN

Foto: Peter Gedei

RAZISKOVANJE NOTRANJSKEGA SNEŽNIKA

Foto: Milica Milinović

Jamar

Odgovorni urednik
Peter Gedei

Pomočnik odgovornega
urednika
Miha Čekada

Uredništvo
Gregor Aljančič, Mojca Hribnik, Uroš Ilič, Bogomir Remškar, Jasmina Rijavec

Lektura
Mojca Vrvišar Zazula

Oblikovanje, računalniška grafika in stavek
Peter Gedei

Tehnični urednik
Peter Gedei

Tisk
Tiskarna Pleško, d. o. o., Ljubljana
Naklada: 700 izvodov

Nenaročenih rokopisov in fotografij ne vračamo. Vse gradivo v reviji Jamar je last izdajatelja. Kopiranje ali razmnoževanje je mogoče le s pisnim dovoljenjem izdajatelja.

Naslov uredništva

Jamar, Lepi pot 6, p. p. 2544, 1109 Ljubljana
tel.: (041) 941 378
e-pošta: revija.jamar@gmail.com
www.jamarska-zveza.si/jamar

Izdajatelj

Jamarska zveza Slovenije
Lepi pot 6, p. p. 2544, 1109 Ljubljana
www.jamarska-zveza.si

Odgovorna oseba izdajatelja
Jordan Guštin

ISSN 1855-2579

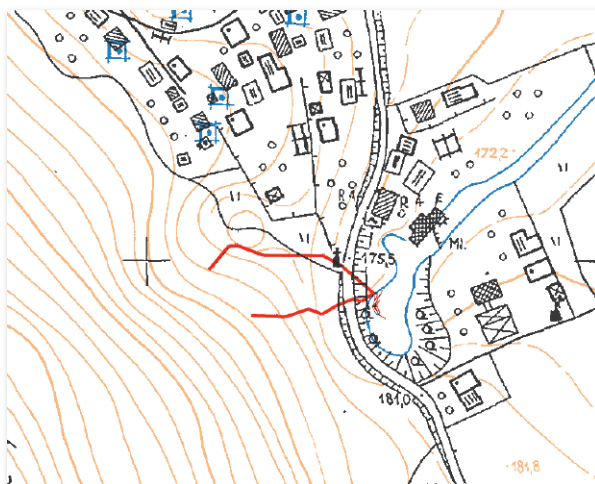
Nova odkritja v Obrhu

Za domačine, mimoidoče, potapljače odprtih voda in tudi za jamske potapljače je izvir Obrh pri Dolenjskih Toplicah (natančneje izvir Obršiča) predstavljal poseben izziv oziroma za jamarje in jamske potapljače skrivnost o svoji globini in zaledju. Sifonsko jezero leži v vznožju Pogorelskega hriba, ki se dviga 826 metrov visoko.

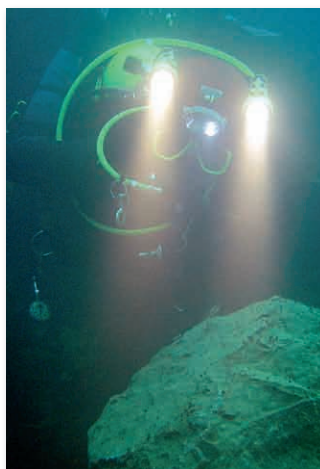
Že leta 1980 se je v ta dolenski tolmun potopil jamski potapljač Marko Krašovec, leta 1986 pa Ciril Mlinar - Cic. V Naših jamah št. 28 je zapisal, da se v globini 19 metrov prične vodoraven rov, ki se po nekaj metrih zoži v za potapljača preozek prehod. V rovu sta opazila lepo število človeških ribic, kar je dokazovalo, da za izvirom tolmana obstaja nekaj več, kar je očem še skrito.

V zanimiv tolmun izvira Obrh se je od takrat potopilo nešteto potapljačev, tako športnih kot jamskih, a pravega nadaljevanja niso našli. Zaledje tega izvira sega pod Kočevski rog, verjetno vse do Željskih jam pri Kočevju, kjer ponika Rinža, in tja do Ribniškega podolja, kjer ponikata Rakitnica in Ribnica, vendar to še ni dokazano. Povezavo med izvirom Radešnice v Podturnu, ki je od Obrha oddaljen 800 metrov proti jugu, in Obrhom so dokazali z analizo usedline, ki vsebuje rudniški premog iz Rudniškega potoka, ki ponika v Željskih jamah pri Kočevju.

Med namenskimi raziskovalnim potopom sva z Urošem Iličem v letu 2006 odkrila pod steno izven sifonske Cicove jame možen prehod v nove dele sifona. Za ožino je bilo dobrim očem vidno, da se tam sifonski del tolmana nadaljuje v globino in dolžino. Vhod v nov sifonski rov se nahaja 13 metrov pod gladino jezera na koncu navpične stene na desni strani, če gledamo iz smeri od stopnic pred jezerom, od koder se potopimo. Nad sifonom se dviguje druga previsna stena do nivoja dva metra pod gladino in ga ločuje od preloma, v katerem se je tudi izoblikoval sifon. V globini 14 metrov se prevesi sifon

Dare med izdelavo podvodnega sidrišča

Med saniranjem podora

v tipično vertikalno prelomnico meandrastega značaja in se spušča po njej vse do globine 33 metrov, kjer se prelom nadaljuje horizontalno.

Prava raziskovalna vnema se je pričela šele spomladi naslednje leto, marca 2007, ko smo začeli podrobneje raziskovati ožine sifona in kovati načrte za preboj le-tega. Prehod v zaledje sifona je onemogočala ogromna skala. V naših glavah se je porodil sto in en načrt, kako bi jo premagali. Pričel sem pripravljati visokotlačne priključke za prvo stopnjo regulatorja za

razna pnevmatska kladiva, vrtnalke ... in vse je kasneje pod vodo delovalo brezhibno.

S pnevmatskim kladivom in predelanimi nastavki za vrtnanje v globini 13 metrov, kjer se nahaja prehod v sifon, smo zvrtili luknje za svedrovce v skalni blok in v steno za odmikališča. Z jarmarsko reševalno vrtno tehniko (dvojnimi škripčevjem - »Bernardom«) smo poskušali izvlči skalo iz sifona. Zunanja ekipa v sestavi Peter Rogelj, Frenk Jenkole in Leopold Bregar je pripravila razbremenilno sidrišče na stopnicah tik nad vodo in upala, da bo zdržala težo skalnega bloka, ki ga je dvignila iz prehoda v sifon. Po

naporni celodnevni akciji je poskus z reševalno vrtno tehniko pod vodo v celoti uspel. Raziskovalna vnema nam ni dala miru in kot prvi se je s »Side Mount« konfiguracijo (jeklenke pod pazduho) skozi sifon podal izkušen jamski potapljač Uroš Ilič. V jezeru je bila vidljivost po akciji izvleka skale z vrtno tehniko tako rekoč nič in pričakovanja, da se Uroš srečno vrne iz globine s pozitivno vestjo, so bila velika. Po dvajsetih minutah so se zračni mehurčki približali bregu in Uroš je izplaval iz globine 29,5 metrov.

V naslednjih dneh, tednih in mesecih smo se posvetili dolgotrajnemu in napornemu saniranju prehoda v sifon za varen prehod v globino, pri katerem so sodelovali še potapljači Dejan Žugelj, Marko Špelič, Marko Pavlin, Matjaž Paj, Nenad Moravac in naš podvodni fotograf Milan Pergar - Cic. Iz vhoda v sifon z naklonom 40 stopinj smo s pomočjo potapljaškega dvigala in kompenzatorja na podaljšani cevi odstranili še kakšen kubični meter skal, kamenja in raznega materiala, obenem pa zgradili pred sifonom pol metra visok zid iz pohištenih cevi in tako preprečili nadaljnje zasipavanje sifona ter varno nadaljnje raziskovanje. Za saniranim prehodom v sifon je naju z Urošem presenetila nova ožina tik nad vertikalno, ki gre v globino. Z napornimi delovnimi potopi, ki jih je bilo vsaj pet, sem poskušal s pnevmatskim kladivom nekoliko razširiti ožino, skozi katero sem kasneje skoraj nemoteno zdrsnil v

Izvlék skale z dvojnimi škripčevjem

Zadnje raziskave levega rova

globino sifona in dosegel globino 32,7 metrov, vendar pravega nadaljevanja ni bilo videti. Z dna sem pobral še vzorec grobe mivke za analizo in se vrnil na površje.

V januarju 2008 sva se z Urošem potopila na dno sifona prvič skupaj, da odkriva nadaljevanje. Po dokaj temeljitem raziskovanju pri vidljivosti okoli 10 metrov sva povsem na dnu (~33 metrov) odkrila konkreten pritočni prehod pod pravim kotom na prelomnico v smeri 270° proti masivu Kočevskega roga. Prelomnica oziroma meander, po katerem se od ~14 metrov spustimo do dna pri ~33 metrih, gre naravnost proti smeri jug (180°) proti Jazbini jami, ki je oddaljena približno 200 metrov. Na tem prehodu je veliko grobe mivke, ki jo prinaša aktivni pretok vode. Stene in kamenje okrog prehoda so močno zbrusene. Po prvem dekompresijskem postanku v izviru Obrha v globini tri metre (deset minut) sva izplavala na površje po 48 minutah nekoliko prezebla, a zelo zadovoljna, saj gre izvir Obrha naprej! Ko sva ta del merila, sva se iz notranjosti na nekaj

metrov približala mestu, kamor je skozi drugi vhod prišel Cic, in ugotovila, da je povezava res preozka za prehod potapljača.

Na naslednjem potopu pa se je Urošu uspelo stlačiti skozi najdeni prehod v globini 26 metrov z nasprotne strani. Tam je odkopal širši prehod, ki ga uporabljamo danes. Naslednji dan je že sledil nov raziskovalni potop. Za prehodom v globini 34 metrov sva pričela vleči vrstico v najbolj obetavno smer 270°, kjer sva po 100 metrih dolžine dosegla globino 39 metrov. Rov je v celotni dolžini visok en meter in širok do deset metrov, stene so povsod sprane in čiste, vodo pa je skoraj nemogoče skaliti. Na naslednjem merilnem potopu vhodne vertikale je Uroš našel nov rov, ki ga je preplaval v dolžini 50 metrov. Sledil je še raziskovalno-merilni potop novega poligona (desni krak), na katerem je na pomoč priskočil še Igor Vrhovec, izkušen jamski potapljač iz potapljaškega kluba Norik Sub iz Ljubljane, vendar se je končal v podoru 120 metrov od križišča.

Letos smo se raziskav zopet lotili januarja, ki je očitno najugodnejši čas. Igor in Uroš sta se potopila v desni krak in poskušala najti skozi podor na koncu poligona novo nadaljevanje, vendar jima to zaradi slabše vidljivosti ni uspelo.

Na naslednjem potopu je Uroš levi krak, ki poteka približno vzporedno z desnim, opremil z vrvi do dolžine 80 metrov. Vanj sva se skupaj potopila v februarju in presenečena ugotovila, da se po 120 metrih združi z desnim krakom ter konča v podoru, glede na karto pod udornico nad cesto. Na tem potopu sva izmerila novo presenetljivo globino Obrha: ~40,6 metrov. Med vračanjem sva pred križiščem opazila novega prebivalca Obrha, verjetno gre za potočnega piškurja, vendar ga nama ni uspelo natančno identificirati.

Med zadnjim potopom naju je slaba vidljivost (okoli tri metre) omejevala pri raziskovanju, vendar sva kljub temu opazila možnost nadaljevanja proti koncu levega kraka. Raziskave seveda sledijo ...

Darko Hribar, JK Krka

Žimarjenje 2009

Domžalski jamarji smo v nedeljo, 19. aprila 2009, organizirali peto tekmovanje v žimarjenju na silos Žita na Viru pri Domžalah. Prvo tekmovanje smo organizirali leta 2003 ob praznovanju 40-letnice ureditve Železne jame za turistični obisk.

Betonski silos za shranjevanje žita je kot nalašč za postavitev dveh vzporednih prog, visokih 45 metrov. Vse je podrejeno varnosti. Da se preprečijo poškodbe prstov, so vrvi odmaknjene dobrega pol metra od betonske stene. Za preprečitev vsake možnosti hujše poškodbe so tekmovalci varovani z dinamično vrvojo z vrha objekta. Manj izkušenim tekmovalcem varnostne norme celo malo nagajajo. Sicer vemo, da se v jamah nikoli ne uporablja dodatno varovanje, vendar varnostna vrv naredi na nepoznavalce vrve tehnike velik vtis!

Z leti se je ekipa za organizacijo tekme že dobro uskladila. Maks Merela in Primož Kanič sta napeljala vrvi, pri varovanju tekmovalcev sta pomagala Božo Štupica in Andrej Bizjak, za merjenje časov sta poskrbeli Irena in Petra Stražar, zapisnik je vodila Alenka Vidic, izvirno pa je komentiral Matjaž Kofol. Tekma je bila naporna, zato je za okrepčilo, odličen golaž, poskrbel Ivo Kokalj.

Tudi za fizično dobro pripravljen je tekmovanje izjemno naporno. Pa saj ste že vsi žimari! Le težko bi to športno dejavnost primerjal z gorskim tekom, mogoče s sprintom v hrib, in to večkrat. Zmago sta si finalista priborila po štirih vzponih v zelo kratkem času! Zmagovalec Ivan Nastić iz Valjeva je zmagal s časom 1:48:73 in za las premagal Bojana Staneka s časom 1:49:34, tretji pa sem bil Aleš Stražar z zelo povprečnim časom 2:45:66. Pri damah je slavila Ines Klinton s 5:28:46, druga je bila Mojca Vrviščar Zazula s 5:45:66, tretje mesto je pripadlo Snežani Jeretina s časom 5:55:22. Vsa tri prva mesta v damski kategoriji so odšla v Jamarski klub Železnica iz Ljubljane. Čestitamo!

Dober motiv za tekmovalce je tudi nagradni sklad tekmovanja. Za naše razmere velik nagradni sklad že leta skrbijo naši sponzorji in donatorji. Marko Krašovec in njegovo podjetje Hidrospeleo vsako leto tekmovanje zabeleži na video kamero in hkrati poskrbi za glavne in uporabne nagrade v damski in moški konkurenci, jamarski čeladi. Že vse od začetkov organiziranih tekmovanj nam stoji ob strani Jože Lorbek, direktor

Foto: DZRU Simon Robič Domžale

slovenskega podjetja za izdelavo jamarske opreme Anthron. V nagradni sklad prispeva prižeme, zavore, škripce in najnovejši izdelek »Lory«. Le prvo tekmovanje se je odvijalo brez jamarske opreme podjetja MTDE, ki jo od leta 2009 v Sloveniji trži jamar in jamarski potapljač Matej Mihailovski, MM SUB iz Ljubljane. Matej je prispeval jamarski pas za podprvakinjo v damski in podprvaka v moški konkurenci. V jamarstvu ne gre brez izdelkov firme Petzl. Za nagradni sklad je Pantine in naglavno luč prispeval uvoznik Gregor Pintar, Treking - šport iz Ljubljane.

Tekmovanje tradicionalno pripravljamo okoli 19. aprila v okviru praznika Občine Domžale. Na ta dan leta 1952 smo Domžalčani postali meščani. Vsako leto tekmovanje obišče tudi župan Domžal in poslanec v Državnem svetu RS Toni Dragar in to kljub temu, da je v Domžalah veliko podobnih prireditev. Županu se zahvaljujemo, da v občinskem proračunu zagotovi prepotrebna sredstva za izvedbo tako »posebnega« tekmovanja, kot je žimarjenje.

Letos je ponovno padel rekord proge, kar je Ivanu za izjemni čas 1:48:73, ki ga je dosegel v finalu, prineslo še dodatno nagrado: plezalni pas.

Foto: DZRU Simon Robič Domžale

Foto: DZRU Simon Robič Domžale

Otroci do 15 let tekmujejo v plezanju na 10 metrov. Med deklicami so bile najhitreje: Tjaša Kos, Lucija Stih in Lucija Avbelj. Vse tri so članice domačega jamarskega društva. Med dečki je bil najhitrejši Nejc Stanek iz Kranja, sledila sta mu Žiga Podbevšek in Ambrož Stih iz Domžal.

Veselim se naslednjega tekmovanja, ki bo v nedeljo, 18. aprila 2010 ob prazniku Občine Domžale, na istem mestu in ob istem času (10.00). Želimo si še več tekmovalcev in še več prijetnega jamarskega druženja. Vabimo vas, da se dobro pripravite na zahtevno tekmovanje in to pokažete hvaležni publiki, ki bo navijala tudi za vas!

Vsi rezultati so objavljeni na domači strani društva na:

www.drustvozrj-domzale.si/tekma.html.

Aleš Stražar, DZRU Simon Robič Domžale

Antronček – naša prva hidrotermalna jama?

Izolska ravnica se nahaja na staroterziarinih apnencih, v katerih so se razvili kraški pojavi, na katere opozarja Ivan Gams, ko opisuje Izolansko brezno (Gams, I., 1964, Izolanski kras; Proteus, let. 26, št. 9-10, str. 235–239). Nahajalo se je na območju tovarne Delamaris in je bilo zasuto že sredi sedemdesetih let prejšnjega stoletja. Prav tako ni več Brezna sv. Petra, ki so ga v tem obdobju raziskali koprski jamarji v useku za industrijski obrat pod nekdanjo cerkvijo (Malečkar, 1978). Obe sta bili raziskani do brakične vode.

Sredi novembra 2008 so z gradbišča TPC Livade v Izoli obvestili, da so med izdelavo temeljev za kletne garaže našli več jam. Dve od teh so zasuli, ena pa je dostopna. Imenovana je bila Antronček po podjetju člana JD Dimnice Jožeta Lorbeka, ki se je prvi spustil vanjo. Drugi kamin, imenovan je bil Antronček 2, se je odprl med gradbenimi deli 30 metrov dlje v smeri proti zahodu.

Opis jam

Antronček ima okoli poldrugi meter širok vhod 24 metrov nad morjem. Predstavlja kamin v krušljivem apnencu z ilovico, razpognjen v smeri prečnodinarskih razpok. Prva stopnja je globoka sedem metrov z ilovico in gruščem na dnu. Proti jugovzhodu se spusti strmo pobočje, z enakim dnem in še nekaj koreninami v stropu

Foto: Franc Malečkar

Foto: Franc Malečkar

Vhod v jamo sredi gradbišča

okoli pol metra visokega rova, do štirimestrske stopnje. Pod njo izginja potok s pretokom približno 11 litrov na sekundo v okoli četrta metra široko in meter visoko špranjo v smeri proti severu. Z vzhodne strani se spuščata ilovnata pobočja, po katerem so se med gradbenimi deli iz kamina privarile skale. Špranjast, do šest metrov visok rov,

se nadaljuje vzdolž potoka proti jugu. Stene prekriva ilovica, strop se spušča proti vzhodu. Za kaminom pod stopnjo sta še dva rova. Po okoli 20 metrih se strop zniža, stene še vedno prekriva ilovica, v katero je vrezana struga skoraj do pritočnega sifona, kjer je razgaljen prod. Strop se tu zniža na okoli pol metra in je meter širok. Dolžina izmerjenih rogov znaša 40,5 metrov, globina pa 13 metrov. Je najdaljša jama v občini Izola.

Tudi **Antronček 2** ima okoli poldrugi meter širok vhod z enako nadmorsko višino. Razpognjen je v smeri prečnodinarskih razpok v krušljivem apnencu. Vhodna stopnja je ocenjeno globoka vsaj 7–8 metrov z ilovico in gruščem na dnu. Proti zahodu se spuščata špranja, kot smo videli z roba brezna ob obisku 10. 12. 2008. Dva

NA KRATKO IZ GORENJSKE REGIJE

Jamarsko društvo Gorenja vas, ustanovljeno leta 1973 kot sekcija DZRJ Kranj, od leta 1983 pa kot samostojno društvo, je v letu 2008 z različnimi aktivnostmi obeležilo 35 let delovanja. Med drugim je izdalo zbornik, kjer so na kratko predstavljeni razvoj ter aktivnosti društva do danes. Trenutno največ raziskuje na področju Opal nad Žirmi ter na področju Starega vrha. Pomemben del svoje aktivnosti posveča različnim predstavitvam jamarstva in vrhne tehnike, ki v društvu privablja nove člane. Najodmevnejši je tradicionalni, jamarsko obarvan pohod na Blegoš. Društvo je zadnjih nekaj let tudi zelo aktivno pri obuditi in urediti Rupnikove linije za potrebe turističnega vodenja in zagotavljanja varnosti v podzemnih utrdbah.

Društvo za raziskovanje jam Bled je v zadnjem času nadaljevalo raziskovanje jam na Jelovici. Po več letih vztrajnega kopanja v Vikend brezno na Jelovici se je društvu pred kratkim posrečilo obetavno odkritje: za ožino se je odprla velika dvorana (dolga okrog 100 metrov, široka do 20 metrov), ki se nadaljuje v še neraziskano brezno. Prav tako vztrajno na-

daljuje s terenskimi ogledi v zaledju jame Mošenac. Društvo skrbi za Jamo pod Babjim zobom; najbolj obiskana je ob tradicionalnem prvomajskem pohodu, letos s kar 250 obiskovalci. Več o društvu na www.dzrbled.com.

Na Gorenjskem, v Gorjah, je bilo pred kratkim ustanovljeno novo društvo, ki so ga poimenovali po raziskovalcu Gorjanske jame – **Jamarsko društvo Simon Zima**. V programu za leto 2009 je med drugim zapisano, da želijo oživiti jamarsko tradicijo tega kraja, poleg samega raziskovanja pa se bodo posvetili javni predstavitvi kraških pojavov v tej občini, s podarkom na varstvu jam in njihovi vključitvi v turistično ponudbo.

Društvo za raziskovanje podzemlja Škofja Loka nadaljuje raziskovanje jam na področju Jelovice, posebej v jami Glažarica. Že vrsto let zgledno skrbi za Marijino brezno, vsako leto z dovoljenjem Agencije Republike Slovenije za okolje pripravlja dan odprtih vrat, letos 20. junija. Za predstavitev svojega delovanja ter jamarstva nasploh je tudi letos pripravilo

dobro obiskano stojnico v Škofji Loki. Več o društvu na www.drj-drustvo.si.

Jamarsko društvo Carnium je jeseni 2008 organiziralo že drugo enotedensko jamarsko-potapljaško ekskurzijo na otok Brač. Poleg ogleda nekaterih že znanih jam so člani društva nadaljevali raziskovanje bogato zasigane jame na Vidovi gori. Tokrat so odkrili nov krak, ki med drugim skriva velike jamske bise-re. Začetke raziskovanja sifona v jami Mošenac, ki ga izvajajo v sodelovanju z DZRJ Bled, smo v prvi številki te revije že predstavili. Po zadnjem potopu je sifon dolg okrog 130 metrov: dva potapljača sta raziskovala veliko brezno, ki ga v globini 57 metrov še ni konec, drugi del ekipe pa je izmeril vodoravni del sifona. V Kranju nadaljujejo raziskovanje umetnega podzemlja – letos so odkopali in raziskali najstarejši mestni vodnjak, zgrajen leta 1499, nadaljevali pa bodo arheološko izkopavanje Šmajdovega gradu, obzidanega konglomeratnega spodmola v kanjonu reke Kokre (kat. št. 1339). Več o društvu na www.carnium.si.

Gregor Aljančič, JD Carnium

In memoriam Dušan Grčar – Duli (1965–2009)

Pot Dušana Grčarja, za nas, jamarje, Duleta, je bila samosvoja in posebna. K jamarjem, v Društvo za raziskovanje jam Kranj, je prišel relativno pozno, leta 2001, v svojih zrelih letih. Temu primeren je bil njegov pristop do naše dejavnosti. Hitro je opravil tečaj za naziv Mlajši jamar ter nekaj let kasneje tudi za naziv Jamar reševalec. Na Gorenjskem je obiskal vse pomembnejše jame in brezna. Neizbrisen pečat je dal raziskovanjem na Jelovici ter še posebej v Breznu pri Leški planini, kjer je odkril in dokumentiral kar nekaj sto metrov novih rogov. Zelo je upošteval usmeritev našega društva, to je raziskovanje in dokumentiranje jam. V visokogorju, na Kaniču in v Julijskih Alpah za Debelim vrhom, je aktivno pomagal organizirati ter tudi izvajati ogledne ter raziskovalne akcije. V visokogorskem krasu so se mu izpolnjevala vsa pričakovanja do druženja z nami, jamarji, saj je užival v gorah in podzemlju hkrati, to dvojje mu je pomenilo največ. Udeležil se je tudi meddruštvene odprave v Črno goro, kjer pomagal raziskovati in dokumentirati črnogorski kras. Bil je kar nekaj let aktiven jamarški reševalec, znan po vedrem, a hkrati zelo resnem pristopu do reševalnih vaj in treningov.

V zadnjih letih je pričel zbirati minerale in kamnine. Tudi tu se je kaj hitro videla njegova strast in vztrajnost. Zbirka je rasla zelo hitro in je naznanjala zbiralca, ki bi imel kaj pokazati.

Pri nas jamarjih je bila njegova pot svetla, srečna in polna zadovolj-

stva. Ko se nam je pridružil pri obiskovanju podzemlja, je našel družino in dejavnost, kjer se je resnično dobro počutil in začutil, da v teh kratkih trenutkih življenja živi polno. Zato je to ponavljal, kadar mu je le čas to dovolil. V svojem jamarskem dresu, s prijatelji jamarji v podzemlju, je užival in črpal energijo, da se je lažje soočal z vsakodnevnimi težavami v življenju. Ta žar, ki ga je ob vsaki akciji nosil s seboj, nam je polepšal dan ter običajno akcijo spremenil v novo doživetje uživanja s prijatelji v neokrnjeni naravi, gorah in jamah.

Zaposlen je bil kot tehnik na RTV Slovenija, in je bil pri svojem delu velikokrat na prostem v naravi ali pa na množičnih prireditvah, pri vzpostavljanju prenosov športnih dogodkov, ali pa pri snemanju različnih oddaj. Tudi v službi je bil večinoma na terenu in velikokrat v naravi, kjer se je najbolje počutil.

Društvo za raziskovanje jam Kranj je z njegovim nepričakovanim tragičnim slovesom izgubilo nenadomestljivega člana, ki je vsako akcijo dopolnil z vedrino, smehom, hkrati pa z največjo resnostjo in spoštovanjem do narave in nevarnosti, ki jih doživimo ob jamarskih pohodih.

Človeško življenje je dragocenost, za človeka samega največja, saj mu le življenje daje izjemno priložnost biti, bivati in delovati v zelo omejenem času, v zelo omejenem drobcu veselja. Rojstvo je začetek, življenje je pot, smrt je izpolnitev.

Ko sem prišel na kraj njegovega slovesa na pokopališču v Zgornji Besnici nad Kranjem, in videl, kje bo večno počival, sem z veseljem v srcu ugotovil, da ima razgled na gore, kamor je tako rad zahajal. Naj mu bo domača gorenjska zemlja lahek in miren večni dom.

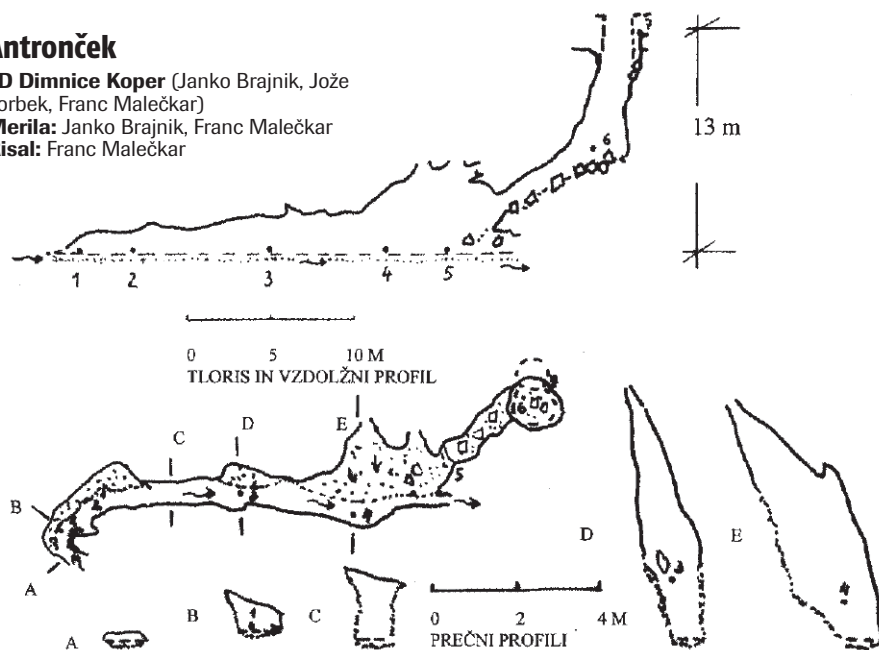
Igor Potočnik, DZRJ Kranj

Antronček

JD Dimnice Koper (Janko Brajnik, Jože Lorbek, Franc Malečkar)

Merila: Janko Brajnik, Franc Malečkar

Risal: Franc Malečkar

Antronček 2

JD Dimnice Koper

Merila: Janko Brajnik, Franc Malečkar

Risal: Franc Malečkar

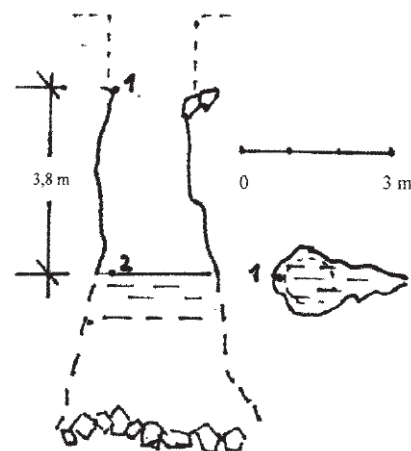

Foto: Franc Malečkar

dni kasneje je bilo brezno zalito, do gladine vode je znašala globina brezna 3,8 metrov. Stene nekdanjega kamina so deloma zasigane in v njih so žlebovi.

Pri Antrončku gre za vodni rov, ki je bil dosežen na več mestih skozi kamine, ki jih je izdolbala prenikla voda. Oboji so nastali vzdolž strmih, proti zahodu vpadajočih popustnih razpokah izolske dome, kar nakazujejo tudi zasuta brezna v steni izkopa. Obdobno poplavljen rov je bil izdolben verjetno pred zadnjo poledenitvijo, na kar nakazuje prodni nasip, v katerega se zajeda struga. Prof. dr. France Šušteršič meni na podlagi fotografij, da je jama hidrotermalnega nastanka oziroma da je nastala še pod flišnim pokrovom.

Vodni rov

Strop nad raziskanim delom jame Antronček je dovolj trden (osem metrov kamnine), da ne ogroža gradnje. Zasut vhod nad kaminom pod vhodno stopnjo je že izven gradbenega posega. Črpanje vode ob nižjem vodostaju in znižanje dna na pritočni strani v jami Antronček bi omogočilo raziskave vzdolž vodnega toka. Prav bi bilo tudi narediti sledilni poizkus, da bi spoznali, kam se ta potok izteka. Hidrološke raziskave bi osvetlile, zakaj je bila jama Antronček 12. decembra 2008 zalita v celoti, medtem ko je bil vodostaj v Antrončku 2 za skoraj štiri metre nižji.

Ob ogledu sredi letošnjega aprila je bilo ugotovljeno, da je v jamo Antronček omogočen dostop skozi jašek, v Antronček 2 pa ne.

Franc Malečkar, JD Dimnice

Tradicionalno srečanje jamarjev ob Breznu pri Leški planini

Mnogi slovenski in tudi tuji jamarji poznajo 536 metrov globoko brezno v osrčju Jelovice. Temu gre pripisati tudi vsakoletno srečanje jamarske srenje iz mnogih društev po naši deželi. Tako je bilo tudi lansko leto, ki je obenem obeležilo trideseto obletnico odkritja. O Breznu pri Leški planini je Matjaž Chvatal napisal prvo in do sedaj edino slovensko knjigo z jamarsko tematiko.

Tako so se ob tej slovesnosti zbrali jamarji iz DZRJ Bled, JK Krka, JD Gorenja Vas, DZRJ Ljubljana, JK Železničar, DZRJ Simon Robič Domžale, DRP Škofja Loka, JK Kamnik, KŠJK Speleos-Siga Velenje in SO PDS Velebit iz Zagreba.

Skupaj je bilo preko petdeset jamark in jamarjev, od katerih se jih je kar 28 spustilo v brezno. Tokrat je bila jama opremljena do dna, kar se ne zgodi vedno, in mnogi so si brezno ogledali v celoti. O času vstopa in izstopa se je za vsakega jamarja vodila točna evidenca, kar je pri množični udeležbi nujno.

Vse se je srečno izteklo, obvezen krst tistih, ki so se v brezno spustili prvič, je sledil ob tabornem ognju. Ker se na Jelovici težko priključijo taks, so lepo odžejani udeleženci slavlja prespali pod šotori. Bilo jih je za malo naselje in tudi vreme je zdržalo.

Foto: DZRJ Kranj

Pogled na tabor

V poznih oziroma zgodnjih jutranjih urah je bilo rešenih mnogo jamarskih problemov, o kakšni krizi ni bilo govora. Vabljeni ste zopet na Jelovico četrtega in petega julija 2009.

Davo Preisinger, DZRJ Kranj

Dosedanje aktivnosti za postavitev jamarskega bivaka na Kaninskih podih

Ideja za postavitev bivaka ni nova. O postavitvi so aktivno razmišljali že pri društvu DZRJ Ljubljana. Robert Rehar, Rok Stopar in Bogomir Remškar pa smo se med neko jamarsko akcijo v Dol ledenici odločili, da idejo uresničimo. Predstavili smo jo na občnem zboru JZS, kjer je bila sprejeta, Jamarsko Društvo Danilo Remškar Ajdovščina pa je prevzelo organizacijo projekta.

Zakaj je bivak na Kaninskih podih sploh potreben?

Raziskave na Kaninskih podih potekajo v vseh letnih časih predvsem glede na vremenske

razmere. Tisti, ki raziskujemo na tem področju, poznamo problematiko transporta in prenočevanja. Edina možnost za prenočevanje na Kaninskih podih je Dom Petra Skalarja, ki je odprt le v poletnih mesecih. V ostalih delih leta smo torej prisiljeni taboriti. Saj ne, da potrebujemo udobje koč, gre predvsem za količino opreme, ki jo moramo prinesiti na goro. Pomanjkljivosti bivanja v šotorih se bolj občuti v hladnem delu leta. Ravno takrat pa je raziskovanje v globini jame najvarnejše, ker ni nevihtnih voda. Bivak lahko služi tudi kot skladišče opreme za raziskovalne ekipe. Prvi razlog, da je bivak na Kaninskih podih potreben, je torej, da bistveno izboljša pogoje raziskovanja.

Drugič: če bivak posojamo tudi tujim jamarskim odpravam, s tem izboljšamo pretok informacij med tujimi odpravami in Katastrom jam JZS. Ta problematika je namreč zelo pereča.

Tretji razlog se navezuje na varnost. Kot že rečeno, potekajo raziskave podzemlja tudi pozimi, ko je raziskovanje v jami varnejše, so pa zato

nevarnosti pred jamo zaradi snežnih zametov veliko večje. Sestop v dolino ali do D-postaje kabinske žičnice na Kanin je zelo tvegan. Edina možnost je bivakiranje in v takem primeru je bivač odlična rešitev. V bivaku je lahko tudi oprema za prvo pomoč ter postaja za klic v sili. K izboljšanju varnosti lahko pripomore tudi zunanja ekipa, ki biva v bivaku v času, ko so jamarji v jami.

Četrti razlog je povezan z morebitnimi reševanji iz jame. Glede na veliko število jamarskih ekip je velika tudi možnost nesreče. V primeru nesreče v veliki globini je treba računati na reševanje, ki lahko traja teden dni ali več (primer reševanja iz Črnelskega brezna). Za take izredne dogodke je bivač kot bazni tabor za reševalce in vodstvo reševanja dobra rešitev.

Peti razlog je bolj moja osebna želja. Lahko rečem, da poznam jamarske razmere v Sloveniji. Vidim, da smo slovenski jamarji izraziti individualisti, čeprav jamarstvo samo po sebi ni ravno individualni šport oziroma dejavnost. Ob spremljanju tujih odprav sem spoznal, da je tako vedenje velika ovira pri raziskovanju velikih področij, kot je Kanin. Ogromno energije, časa in denarja gre v nič zaradi naše nepovezanosti. Upam in verjamem, da bo bivač prispeval k temu, da se bodo zdrave, mlade in izkušene, ambiciozne jamarske sile povezale za doseg enega cilja — raziskovanja velikih jam.

Pomisli o postavitvi bivaka

Bivak bi lahko predstavljal motnjo v neokrnjenem naravnem okolju, saj bi motil divje živali in tudi na nekaj onesnaženja je treba računati. Poseg na površju bo le minimalna izravnava terena. Objekt bo v tla pritrjen z vijaki oziroma jeklenicami (kar se po potrebi lahko tudi odstrani), velik pa bo okvirno 10 m². Smeti jamarji že sedaj sami odnašamo v dolino in tako bo tudi v bodoče. Glede na to, da se bo v bivaku (po optimističnih ocenah) zadrževalo okrog pet ljudi od dva do tri mesece letno, tudi njihova prisotnost ne bo pretirano motila divjine.

Pomislek se pojavi ob vprašanju, koliko koristi bo prinesel jamarjem. Jame so namreč po Kaninskih podih precej razpršene. Kakšen smisel ima bivač, če od jame do bivaka še vedno hodiš uro ali dve? Osebnostno menim, da je bolje hoditi dve uri namesto štiri ali pet ur.

Foto: Bogomir Remškar

Lokacija jamarskega bivaka

Kje postaviti bivak?

Po pogovorih z ljudmi, ki delajo na Kaninskih podih, nam je bilo jasno le to, da ima vsak svojo vizijo. Nekateri zagovarjajo osrednjo lokacijo, drugi postavitev ob kakšni večji jami, tretji bi postavili bivak nižje, nekateri pa celo višje na podih.

21. junija 2008 smo Danilo Ristič - Rile, Rok Stopar in Bogomir Remškar na podih iskali primerno mesto za bivak, kjer ni nevarnosti plazov in je tudi dostop pred plazovi, kolikor je mogoče, varen. Izravnava na Kaninskih podih ni veliko, sploh pa ne primernih za pristanek helikopterja v bližini. Vseeno nam je uspelo najti lokacijo okrog 500 metrov zahodno od Malega Talirja, za katero menimo, da je ustrezna za postavitev bivaka.

Kakšen bo bivak in kakšen bo režim uporabe?

Najenostavnejša rešitev se nam je zdel bivalni zabojnik, ki bi ga ustrezno prilagodili visokogorskim razmeram. Ves čas smo bili odločeni, da bivak postavimo le v primeru, če ga na Kaninske pode pripelje vojaški helikopter. Zato smo navezali stike s Slovensko vojsko in Upravo Republike Slovenije za zaščito in reševanje, kjer so nam zagotovili prevoz. Ob tem so nam ponudili tudi zabojnik. Ponudbo smo sprva z veseljem sprejeli, vendar so bili ponujeni zabojniki večinoma v zelo slabem stanju ali pa nepripravljeni za izdelavo novega.

Natančen režim uporabe je še stvar dogovora. Načeloma naj bi bil bivak odprtega tipa,

praksa pa bo pokazala, ali bodo potrebne kakšne spremembe. Vsak uporabnik bo v vpisno knjigo vpisal prisotne in njihove aktivnosti. Razumljivo je, da naj bi vsak obiskovalec zapustil bivak v takšnem ali celo boljšem stanju, kot ga je našel.

Dejavnosti v letih 2008 in 2009

Leta 2008 smo pridobili od Občine Bovec naravovarstveno soglasje, ob plačilu letne najemnine 100 EUR, kar se nam zdi sprejemljivo, pa tudi stavbno pravico. Pridobili smo nekaj predračunov za izdelavo bivaka. Odločitev o izvedbi in izvajalcu bo sprejeta v začetku junija, še vedno pa imamo zagotovljen helikopterski prevoz.

Terminski plan dela v letu 2009

- Maj, junij: ogled terena zaradi količine snega.
- Junij: nabava ostalega materiala.
- Junij: odprte postavke pri računu JZS, kjer se bodo zbirala sredstva za bivak.
- Junij, julij: izdelava bivaka.
- Julij: ogled lokacije. Namestitev soda za vodo. Transport dela materiala.
- Avgust: transport materiala in ureditev »temeljcev« ter sidranja objekta na lokaciji.
- September: namestitev zabojnika in materiala na letališče Bovec.
- Oktober ali november (odvisno od vremena): postavitev bivaka.

V poletnih in jesenskih akcijah bomo potrebovali pomoč pridnih rok in nog. Zanimirani se javite Ani Makovec iz JK Borovnica.

Financiranje projekta

Še nekaj besed o najobčutljivejši zadevi, o vladarju sveta. »Papirologija« je do zdaj zahtevala minimalna sredstva. Pokrila jih je JZS. Ponudbe, ki smo jih dobili, se gibljejo med 7000 in 12.000 EUR, v kar je vštet material in izdelava bivaka. Dokončno se bomo odločili v začetku junija. Cena ostalega materiala se bo gibala okrog 3000 EUR. Del sredstev bo prispevala JZS, za ostalo računamo na društva in sponzorje. Glede na to, da je v JZS več kot 40 društev, bi prispevek 200 EUR vsakega društva pomenil že polovico sredstev. Za nekatera društva je to verjetno velik znesek, marsikateremu pa predstavlja drobiž. Zato računamo, da bo nekaj društev, ki so na Kaninu aktivnejša, prispevalo še kaj več. Vse pa prav lepo vabim k iskanju sponzorjev, saj lahko sredstva, ki jih potrebujemo, zberemo s skupnimi močmi.

Vsa društva ali posamezniki, ki ste pripravljeni pomagati tako ali drugače, mi to sporočite po e-pošti. Dobite jo na jamarski listi. Dobro bi bilo, da bi obenem sporočili, koliko ste pripravljeni prispevati, da bomo lahko izdelali oprijemljivejšo finančno konstrukcijo. S kakršnimkoli prispevkom boste pokazali, da podpirate pravo jamarstvo in jamarsko sodelovanje.

Dosedanje dejavnosti so potekle pod okriljem JZS in ob podpori JRS. Najlepše se zahvaljujemo še GRS (Bovec) za podporo ter Občini Bovec in Ministrstvu za obrambo RS za konstruktivno sodelovanje.

Za konec. Bivaka ne postavljamo zase, kaj šele, da bi z njim kakorkoli in kdorkoli služil. Naša iskrena želja je le olajšati in spodbuditi raziskave jam na Kaninu.

*Bogomir Remškar,
JD Danilo Remškar Ajdovščina*

Foto: Jože Tomšič

Ponorni slap v breznu Pečenevka

Že kot pripravnik za pridobitev naziva Mlajši jamar me je na predavanju Andreja Hudoklina pritegnilo brezno Pečenevka in njen 48-metrski slap, ki mu ni primere v Sloveniji. Za to, da se ta slap razvije, mora biti izpolnjenih kar nekaj pogojev, od tega, da je na območju Žumberaškega gorja v območju zaledja potoka Jamnik močno večdnevno deževje, do tega, da se ustvari ne-

zmožnost odtokanja vode skozi sistem Mlinske jame.

Na začetku letošnjega aprila sem domneval, da se bo pojav spet ponovil. Spremljal sem stanje padavin preko znancev iz okolice Metlike in tako sem se 2. aprila odločil, da se konec tedna odpravim na to območje.

Po obvezni prijavi na metliški policiji sva se s Francijem Zupančičem odpravila do zadnje hiše v vasi Keseri na hrvaški strani s hišno številko Krašnji vrh, kar pomeni, da tukaj poteka »schengenska« meja. Do območja Mlinske jame in Pečenevke vodi vijugasta gozdna pot, ki je v davnini služila mlinarjem na potoku Jamnik. Že hudourniške struge so nakazovale, da je bilo deževje obilno, zanimivo pa je bilo pri Mlinski jami, saj je

bilo območje v celoti zalito z vodo. Višek vode se je izlival v strugo proti Pečenevki, odneslo pa je tudi del ceste. Z nestrpnostjo sva se odpravila proti Pečenevki, kjer sva že od daleč slišala šumenje padajoče vode in meglico, ki se je dvigovala iz jame.

In že sva stala na nasprotnem robu brezna, s katerega se je videl nepozaben slikovit prizor. Videla sva ponorni slap v Pečenevko, opazila pa sva tudi, da je bila Pečenevka še pred najinim prihodom do vrha napolnjena z vodo, voda pa je odtekala po fosilni strugi proti Bojanji vasi.

Pečenevko in okolico si je vsekakor vredno pogledati, predvsem bo vaš trud poplačan, če boste ta obisk izvedli po večdnevem dežju na tem območju, ko se dolina Jamnika spremeni v jezero in s tem se ustvarijo pogoji za ponorni slap.

Jože Tomšič, JK Novo mesto

Foto: Jože Tomšič

Pogled z roba brezna

Židovec na Poljanski gori

Židovec je eden od vrhov Poljanske gore, ki na zahodni strani obdaja Belo krajino. Vzpon na vrh je dokaj naporen in zahteven zaradi strmih pobočij, izrazito skalnatega terena ter prepadnega skalovja. Židovec je svojevrsten svet, zapuščen in odmaknjen od vsakdanjih poti, časa in

tacije. Židovec je res kraj, kjer se zdi, da čas teče drugače.

Okolico Židovca že eno leto intenzivno raziskujeva s Srečkom Vidicem. Eden od gozdarjev, s katerimi dobro sodelujeva, naju je peljal na vrh

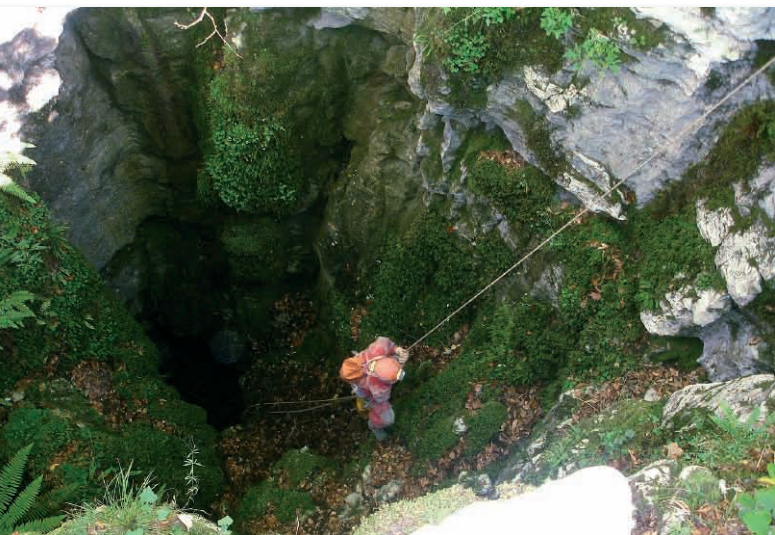

Foto: Borivoj Ladišić

Foto: Srečko Vidic

Vhodni del Nadstropnice

življenja. A ni bilo vedno tako. Nekdaj je bila vzpetina naseljena. Na samem vrhu Židovca je na nadmorski višini 838 metrov velika kadunja, kjer je stala prazgodovinska naselbina. Ker je bila kadunja z gradiščem skoraj z vseh strani obdana s prepadnimi skalami, hudimi strminami ter težko dostopnimi pobočji, je bil zato pretežni del naselja brez posebnih utrd. Obrambni zid je bil nujen pravzaprav le na severovzhodni strani gradišča, kjer so z njim zaprli razmeroma široko vrzel med skalnimi čoki. Danes je ohranjen le še meter visok kamnit okop. Ob vznožju Židovca je bilo kočevsko naselje Miklarji, od katerega je ostala le razpadajoča hiša, v kateri je bil pred leti lovski dom.

Narava je danes, v odsotnosti človeka, tu ponovno odločujoča v ohranjanju svoje prvobitne podobe. Tu ponovno vlada moč skalovja in vege-

Ajdovka je formirana ob mogočni razpoki

Židovca, češ da se v kadunji na območju prazgodovinske naselbine odpira brezno s sicer ozkim vhodom, a kamen naj bi padal zelo globoko. Že sam vzpon na vrh je svojevrstno doživetje. Gozdne poti, ki so v vznožju še številne, se proti vrhu postopno izgubijo ali so zaraščene, tako da preostane plezanje po skalovju in preboj skozi skorajda pragozd. Ko smo, otovorjeni s celotno jamarsko opremo prisopihali na vrh, pa smo ostali razočarani. Tistega vhoda na raz-

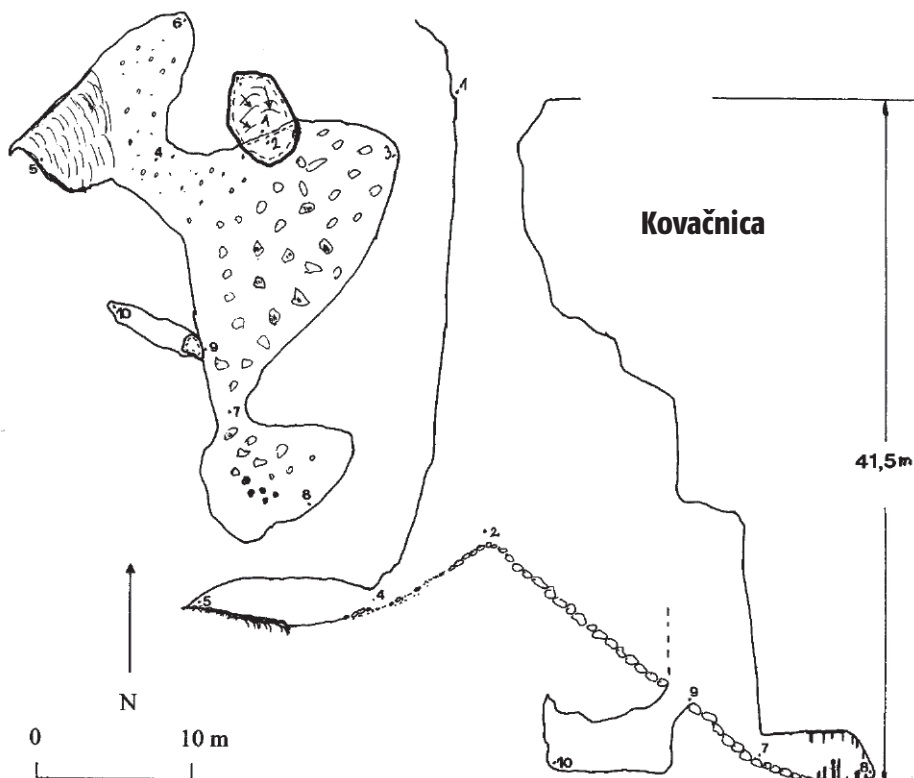
meroma majhnem območju gozdar ni našel. Ker nam je obstoj brezna potrdil tudi drugi gozdar, smo ga ponovno iskali v zimskem času in snegu, a brez uspeha. Našli in odkopali pa smo vhod v ozko razpoko, v katero smo se med eno od naslednjih akcij tudi spustili. Prostor v notranjosti se je takoj končal s 3 m × 3 m veliko sobico.

Trud se je vseeno izplačal. Pri sestopu nama je gozdar pokazal kar nekaj vhodov. Tako se je

Foto: Srečko Vidic

Sigov slap v Kovačnici z dobro vidno nivojsko črto

začelo intenzivno raziskovanje kraško razdrapanih pobočjih Židovca. Takoj pod vrhom se odpirajo tri brezna z velikimi vhodi: Ajdovka, Zame-tankina in Prepadna. Ker ležijo v bližini prazgodovinske naselbine, bi bila lahko zanimiva tudi kot morebitna najdišča ostalin. Zato smo upali, da bi v njih našli kakšne ostaline iz bakrenega, poznobronastega ali poznoantičnega obdobja, torej iz obdobja obstoja naselbine. Žal so bila dna na debelo prekrita z nasipom prsti, listja in kamnov.

Na Židovcu smo raziskali 25 objektov. Tu prevladujejo brezna, jam je zelo malo, pa še te se odpirajo na dneih udorov ali v obliki vhodnih brezen. Kar nekaj jam je bilo precej zanimivih. Tako smo na dnu zanimivega vodnjakastega brezna, v globini 16 metrov, našli jelenovo okostje. Zaradi majhnega vhoda med skalami (80 cm x 60 cm) je malo verjetno, da bi jelen padel v brezo po naključju. Brezno sva poimenovala **Jelenov grob na Židovcu**. Zelo zanimiva je tudi **Stropnica**. Gre za jamo, ki se odpira v dnu udorne vrtače. Že za spust do dna vrtače potrebujemo vravno tehniko. Skozi velikanski vhod se spustimo v prostran poševen rov, ki se konča z velikansko podorno dvorano. V stropu dvorane je 25 metrov visok kamin — brezno, ki se na površju odpira s sedem metrov velikim vhodom. Le nekaj deset metrov stran se odpira mogočno brezno, ki smo ga zaradi bližine poimenovali **Nadstropnica**. Tu smo dosegli globino 52 metrov, kar je obenem največja globina, dosežena na Židovcu. Zelo podobna Stropnici je **Mala Stropnica**, kot da bi bila njena pomanjšana kopija. Odpira se v dnu vrtače, desetmetrski rov pripelje v lepo okroglo dvoranco, namesto stropa pa zija do površja 10 metrov visok kamin — brezno. V sosednji vrtači od Male Stropnice, pod skoraj navpičnim skalnatim pobočjem, se odpira velikanski **Spodmol**. Vhod je 22 metrov široka in 7 metrov visoka zevajoča odprtina. Tla v spodmolu so prekrita s podornim skalovjem in poševno padajo 15 metrov daleč do sklepne stene spodmola. Nadaljevanja ni, ker je zasuto s podornim materialom.

Omembe vredno je **Brezno Krokars** s 15 metrov širokim elipsastim vhodom. Brezno je sicer dokaj plitvo, globina je le 23 metrov, a se na dnu razširi v velikansko dvorano. Gozdar Tone, ki nama je brezno pokazal, je povedal, da je tu bivališče krokarjev. V steni vhodnega brezna sva opazila opuščeno gnezdo iz vejic, na dnu pa okostje in črno perje poginulega krokarja. Vsekakor pa je treba omeniti tudi mogočno brezno **Kovačnica**, ki sva ga kar nekajkrat iskala. Za njegov obstoj sva izvedela od »našegak gozdarja

Toneta, pa tudi od nekaj domačinov, točne lokacije pa ni nihče poznal. Po njihovem pripovedovanju naj bi v starih časih odmetavali kovači vanj poškodovano in neuporabno orodje, predvsem meče. Približno na lokaciji, ki jo je omenil Tone, smo potem našli mogočno brezno, ki sva ga poimenovala kar Kovačnica. To je 42 metrov globoko brezno z velikansko dvorano. Na dnu se odpirata dve manjši, lepo zasigani dvorani. V eni dvorani se občasno pojavlja ali se je pojavljala voda, ki je zastajala na njenem dnu. Iz tekoče vode se je izločila obilna siga, ki prekriva južno dno dvorane v obliki velikega sigovega slapa. Da

se je voda zadrževala na dnu dvorane, kaže dobro vidna nivojska črta na sigi.

Seveda na dnu brezna nisva našla nobenih mečev. Prava Kovačnica, če sploh obstaja in če jo bo kdo od domačinov pokazal, še čaka, da jo odkrijemo in raziščemo. Verjetno na to čaka še kakšno neodkrito brezno. Na območju Židovca bova torej s Srečkom še precej delala. Tako sva le streljaj od Židovca odkrila in skupaj z ostalimi člani kluba raziskala 244 metrov globoko in en kilometer dolgo jamo **Čaganka**. A to je že druga zgodba.

Borivoj Ladišič, JK Novo mesto

Čaganka – najboljši jamarski dosežek leta 2008

Nagrada Viljema Puticka za najboljši jamarski dosežek v letu 2008 je bila podeljena 18. marca 2009. Jamarski klub Novo mesto je prejel nagrado v vrednosti 1000 evrov za odkritje in raziskave jame Čaganke. Več o jami ste bralci Jamarja lahko prebrali že v prejšnji številki.

Nagrado Viljema Puticka podeljuje Društvo za raziskovanje jam Ljubljana za najboljši jamarski raziskovalni dosežek leta. Namen same nagrade je zbrati in izpostaviti pomembne dosežke jamarskega raziskovanja v Sloveniji, hkrati pa vzpodbuditi jamarje k ustreznemu dokumentiranju odkritij. Nagrada nosi ime po Viljemu Puticku (1856–1929), ki je bil eden od pionirjev sistematičnega raziskovanja in dokumentiranja kraškega podzemlja pri nas. Leta 1910 je bil eden glavnih pobudnikov za ustanovitev Društva za raziskovanje jam v Ljubljani.

Kako poteka izbor nagrajenca? Po prispelih prijavah izbor najboljšega jamarskega dosežka opravi petčlanska komisija, upoštevajoč pomembnost odkritja v slovenskem in mednarodnem prostoru, dolžino, globino in zahtevnost odkrite jame ali dela jame, trud, vložen v raziskovanje, upoštevanje pravil jamam prijaznega raziskovanja in kakovost dokumentacije. Če bi komisija ugotovila, da nobena od prispelih prijav ne obravnava jamarskega dosežka, ki bi se lahko ponašal z nazivom jamarski dosežek leta, bi se nagrada prenesla v sklad za nagrado za naslednje koledarsko leto. Tokrat so si bili člani ocenjevalne komisije dr. Uroš Herlec (Univerza v Ljubljani, Naravoslovnotehniška fakulteta, Oddelek za geologijo), dr. Bojan Otoničar (Inštitut za raziskovanje krasa ZRC SAZU), Mihael Rukše (Jamarski klub Novo Mesto), Bogomir Remškar (Jamarsko društvo Danilo Remškar Ajdovščina) in Gregor Pintar (Društvo za raziskovanje jam Ljubljana) po pregledu obsežnega gradiva enotni, da si raziskovalci Čaganke zaslužijo nagrado.

Nagrajenci so dosežek predstavili na podelitvi nagrade, kjer smo gledalci skupaj z Markom Pršino (avtorjem predstavitev), Andrejem Gašperičem in Jernejem Tramtetom sledili prepihu in vonju po karbidu skozi jamo. Predstavitve je dosegla višek s prikazom kratkega filma Srečka Vidica.

Tokratna nagrada je bila četrta zapovrstjo. Na Društvu za raziskovanje jam Ljubljana si želimo, da bi postala tradicionalna, zato vas vabimo k sodelovanju tudi prihodnje leto, ko društvo praznuje stoletnico delovanja. Novice o razpisu bomo posredovali preko spletne pošte, razpis pa bo objavljen na strani dzrlspeleo.net/nagrada.

Bojana Fajdiga, DZRJ Ljubljana

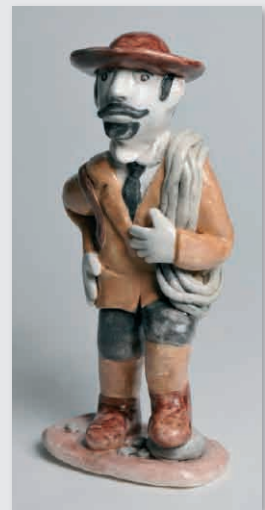

Foto: Marko Pršina

Izvirni kipec Puticka je delo Nataše Prestor, mojstrice za ohranjanje kulturne dediščine in uni-katne oblikovalke iz Laz.

Foto: Marko Simić

Marko občinstvu predstavlja jamarski dosežek

Foto: Marko Simić

Marko, Andrej in Jernej se veselijo nagrade

Foto: Rajko Bračić

je pravi labirint rorov, brezen in velikih dvoran. Rovi freatičnega nastanka se prepletajo z rovi vadoznega nastanka. Hrvaški jamarji iz različnih klubov jo sistematično raziskujejo že šest let. Kljub temu je na načrtu jame še vedno veliko vprašajev, ki kar kličejo k novim odkritjem. Včasih so do vhoda morali pešačiti precej daleč, sedaj pa je cesta speljana skoraj do vhoda. Na srečo nam je bila pot s težkimi nahrbtniki prihranjena.

Površje okrog vhoda v jamo je popolnoma kraško in kot tako brez površinske vode. To je tudi eden od razlogov za bivačiranje v jami, kjer je pitna voda. Drugi razlog pa je prihranek časa, saj se gre v jamo ponavadi za nekaj dni.

Dnevnik naših raziskovanj

Sobotni popoldan smo namenili spustu v jamo. Na začetku so nam delali družbo še trije jamarji — snemalna ekipa (Marko Lokas, Tvrto Dražina, Šime Sorič), ki so se spustili le do prvega bivaka. Ostali smo se spustili do drugega bivaka v Makiti.

Vhodno brezno je globoko 100 metrov. Na dnu brezna smo slišali močno bučanje vetra, ki

zvil iz spalnih vreč. Po zajtrku smo se spravili v blatne, vlažne kombinezone in šli novim odkritjem naproti. Tako smo začeli dan tri jutra zaporedoma.

Razdelili smo se na dve ekipi, Darko in Ana v eni, mi trije v drugi in šli raziskovat vsak svoj odsek. Oboji smo prvi dan kaj hitro končali, saj smo vsi prišli do nepreloženih ožin.

Naslednji dan sta se Ana in Darko neuspešno lotila kamina in se pridružila nam, saj smo imeli kar nekaj sreče. Boris se je stlačil v ožino in odkril 41-metrsko vertikalo, ki je dajala upanje za nadaljevanje. Rovi so se začeli kar odpirati.

V torek smo nadaljevali raziskovanje in se z zadnjim kosom vrvi spustili do globine 280 metrov, kjer pa brezno »šiba« dalje. Vrnili smo se v bivač in v poznih večernih urah izplezali na površje v tople zvezdno noč. Veseli zvezd, lune in ptičjega petja, smo zaspali kar pod milim nebom ter se zbudili v tople, svetlo jutro. Kasneje smo se ob poti domov ustavili ob manjši rečici in oprali opremo ter očedili sebe, da smo bili kolikor toliko spodobni. V času naše male odprave smo izmerili 220 metrov novih rorov.

Dolžine jam po »slovensko« in po »hrvaško«

Hrvaški jamarji merijo dolžine jam drugače kot mi. K skupni dolžini upoštevajo le horizontalno dolžino rorov. To pomeni, da bi bila dolžina popolnoma navpičnega brezna brez stranskih rorov in s premerom pet metrov le pet metrov. Če računamo na takšen način, je Kita Gačešina dolga 10,7 kilometrov, po našem načinu pa 13,9 kilometrov. Mlajše generacije hrvaških jamarjev se vse bolj nagibajo k slednjemu. Ana in Darko sta v jami risala popoln načrt jame v ustreznem merilu. Ko sta prišla iz jame, sta imela v rokah že izdelan načrt. V Kiti

Gačešini smo se od Ane in Darka naučili marsikaj novega, saj sta oba odlična in izredno izkušena jamarja. Velebit je pravi raj za jamarje, saj ponuja še veliko skrivnosti.

Mojca Hribnik,
KŠJK Speleos-Siga Velenje

Velebit

V času študija sem bila na tereznih vajah na Velebitu. To so bile ene najboljših vaj in obenem tudi fizično najnapornejših. Ogleovali smo si površinski kras ter mimogrede videli nekaj vhodov v brezna in jame. V meni so se zbužala vprašanja o skrivnostih podzemlja. Končno se mi je uresničila želja videti še delček podzemeljskega Velebita, saj sem nekaj dni preživela v enem izmed jamskih sistemov Velebita. Naporno, toda vredno truda. Taki dogodivščini se preprosto nisem mogla upreti.

Velebit je del Dinarskega gorstva, za katerega je značilna prevladujoča slemenitev od severozahoda proti jugovzhodu. Predstavlja izrazito geografsko ločnico med celinsko in sredozemsko Hrvaško, kjer je najvišji Vaganski vrh s 1757 metri nadmorske višine. Prevladujejo mezozojski apnenci, kar je botrovalo močni zakrasedlosti površja. Za Velebit je značilno zmerno gorsko podnebje z veliko padavinami na gorskih pregradah, največ padavin pa pade oktobra in novembra.

Kita Gačešina

Od 21. do 24. junija 2008 smo se Rajko Bračić, Boris Šajtegelj in Mojca Hribnik pridružili Ani in Darku Bakšić iz Zagreba (Speleološki odsjek Velebit) pri raziskovanju jamskega sistema Kita Gačešina na Velebitu. Jama je tretja najdaljša in 16. najgloblja na Hrvaškem. Leži na območju Crnopaca na Južnem Velebitu, njena skupna dolžina znaša 13.942 metrov, doseže pa globino 465 metrov. Jama oziroma jamski sistem

je prihajalo iz rova, kamor smo nadaljevali svojo pot. Kazalo je na velik sistem v ozadju in nam zbužalo veliko radovednosti. Prvi dan je bil namenjen le spustu do bivaka v globini približno 150 metrov. Sliši se malo, vendar se je treba do te globine kar precej potruditi, saj je jama močno razgibana s kratkimi spusti in vzponi ter precej blatna.

Bivač v Makiti ima odlično lego. Prostor je suh, tako da nam ni bilo treba postavljati šotorov, blizu pa je tudi pitna voda. Že prvo noč sem spoznala, da temperatura območja, napisana na moji spalnici, nima kakega posebnega pomena, saj je bila noč presneto hladna.

Hladno nedeljsko jutro smo začeli s čajem, ki nam ga je pripravil Darko, da bi nas

Foto: Rajko Bračić

Foto: Rajko Bračić

Foto: Leopold Bregar ml.

Gladka jama

Delovanje jamarjev JK Krka

Lepe jesenske dneve smo novembra preživel kar v okolici bližnjega Ambrusa, kjer smo v več akcijah raziskali **Jami 1 in 2 v Makotah**. Odzvali smo se tudi prijaznemu povabilu kolegice iz JD Sežana ter si poleg raziskovanja ogledali tudi kapniško bogato Lp 2. Praznični december smo preživel z najbližjimi, ki so nas bili še kako veseli.

Po mesecu zatišja smo leto 2009 začeli bolj kot ne delavno. Že prvi vikend v novem letu smo pošteno kopali in prebijali ožino v Jami nad Komarno vasjo, vendar bo v ta projekt treba vložiti še nekaj dela. Dejavnosti smo tudi v jamskem potapljanju, saj vztrajno raziskujemo izvira Jezero v Lahinji in zlasti Obrh. Med 10. in 11. januarjem smo organizirali dvodnevni tabor blizu Semiča, kjer smo na nekoliko oddaljenem Stražjem vrhu po predhodnem iskanju in lociranju jam raziskali in ustrezno dokumentirali sedem novih jam. Gre za manjše jamske objekte, ki nas s svojo globino žal niso presenetili. So pa zato nekateri izmed njih izstopali s svojim okrasjem, večjim deležem blata ali pa zaradi medvedovega domovanja. Zanimivo je bilo tudi to, da smo se morali do jam podati kar v gamašah in smo bili veseli toplih naptikov, saj je bila temperatura krepko pod ničlo.

Mesec februar je ponovno minil v potepanju po okoliških krajih. Na »domačem terenu« smo raziskali nekaj manjših jam, eni izmed njih smo popravili osnovni zapisnik ter ji naredili načrt.

Zadnji dan v mesecu smo se podali proti Ribnici, bolje rečeno proti Goteniški gori. Na tem območju nam je dober poznavalec tamkajšnjih gozdov pokazal pet novih jam, katere nam je uspelo s pomočjo dobre organizacije raziskati v enem dnevu. Najbolj smo bili navdušeni nad jamo, ki smo jo poimenovali **Jama**

treh mostov. Njena posebnost so trije naravni mostovi in razgibanost poligona. Sicer vodovodna jama ima poleg vhodnega brezenca kar nekaj stopenj, ki pa gibčnemu jamarju ne povzročajo večjih preglavic. Seveda nam je merjenje jame vzelo kar precej časa, vendar se je za 70,2 metra dolgo jamo splačalo še dodatno potruditi. Število raziskanih jam je na tem območju relativno majhno, zato s svojim raziskovanjem še nismo zaključili. Ravno zato smo se tja ponovno odpravili proti koncu meseca in raziskali kar nekaj pravih jam, ki še niso bile dokumentirane.

Kot prve smo se »lotili« jame, ki je na moč podobna Jami treh mostov. Z nekoliko več domišljije smo jo poimenovali **Jama morske deklce**. Na vhodnem delu ima ravno tako naravni most, le da je vhodno brezno nekoliko globlje. V njej so nas presenetili čudoviti naravni oboki, v rovih ponekod povsem gladke stene in številne fasete, ki so vidne že na vhodu. Jama je geološko zanimiva, saj smo v njej našli okrogle konglomeratne prodnike in večjo površino mivke, kar kaže na daljšo prisotnost vode, morda celo morske. Njena dolžina znaša kar 127,8 metrov, globoka pa je 30,5 metrov.

Tudi ostale jame in brezna v njeni neposredni bližini kažejo na izrazito vodno delovanje. Pod Jelen brdom smo raziskali neperspektivno brezno, a smo se tokrat zmotili. Zaradi pomanjkanja vrvi smo se prvič morali ustaviti pri ožini v globini slabih 50 metrov. Ob naslednjem obisku nam je ožino uspelo dovolj razširiti, da smo se po nekaj »olajševalnih« besedah znašli v novem breznu. Kot zakleto je bila na dnu zopet ožina in znova je zapela macola. Po treh delavnih akcijah smo v globini 105,8 metrov zaradi neperspektivnega nadaljevanja zaključili raziskovanje.

Foto: Leopold Bregar ml.

Brezno pod Jelen brdom

Zadnji vikend v aprilu smo organizirali tri-dnevni tabor, ki je potekal od 25. do 27. aprila na območju Goteniške gore, nedaleč od Glažute. Prvi dan smo razdeljeni v dve delovni ekipi uspešno raziskali štiri nove jame, zunanja ekipa pa je medtem skrbela za logistiko in iskala nove jame. Naslednji dan smo se v bolj ali manj enaki zasedbi zopet podali na teren ter se spustili v šest jamskih objektov. Zadnji dan smo obiskali že znano, a še ne dokumentirano jamo in jo izmerili do globine 63 metrov. Celotni izkupiček tabora je razis-

Foto: Leopold Bregar ml.

Eden izmed naravnih obokov

kanih 11 jam. S prikazom reševanja iz visokih stavb smo ravno tako 25. aprila sodelovali pri praznovanju 200-letnice krške šole ter nekoliko približali pomen našega delovanja širši javnosti.

Pred nami so sedaj toplejši meseci in daljši dnevi, katere bomo izkoristili za še kakšen tabor in enodnevne akcije. Vsi namreč dobro vemo, kako je lepo, ko nas ob plezanju iz jame pozdravi toplo sonce.

Tanja Podržaj, JK Krka

Obisk švicarskih jamarjev v Kostanjevici na Krki

Med letošnjimi velikonočnimi prazniki je Klub jamarjev Kostanjevica na Krki obiskala skupina švicarskih jamarjev, ki so v okviru svoje slovenske odprave štiri dni preživel v Kostanjevici na Krki. Stike smo navezali v letu 2007, ko se je skupina naših in njihovih jamarjev sre-

čala na odpravi Munižaba na Hrvaškem.

Gostujoča družčina je bila kar pisana, od aktivnih jamarjev raziskovalcev, pa do seniorjev in otrok. Poskrbeli smo, da so si ogledali kar največ. Poleg kostanjevskih znamenitosti smo jim razkazali nove dele Kostanjeviške jame ter brezni Pekel in Stričanica na Gorjancih.

Skupaj z zahvalami smo dobili tudi povabilo, naj jih vsekakor obiščemo v Švici, da nam vrnejo gostoljubno uslugo.

Alenka Unetič,
KJ Kostanjevica na Krki

Foto: KJ Kostanjevica na Krki

Švicarski kolegi pred vstopom v brezno Pekel

Knjiga o Jamarskem društvu Sežana

V Jamarskem društvu Sežana smo konec leta 2008 zaključili dolgoletni projekt izdaje knjige o zgodovini društva v letih 1955–2007. Javna predstavitev knjige se je odvijala 4. decembra 2008 v prostorih ob jami Vilenici.

Foto: Jože Gustincič

Želja o izdaji knjige o zgodovini društva sega v devetdeseta leta prejšnjega stoletja, ko se je pričelo zbirati prvo gradivo, ki ga je bilo veliko, vendar je bilo precej nepopolno. V poznavanju zgodovine našega delovanja so zevale velike luk-

Zaključna dela na jamarskem domu pri Vilenici v sedemdesetih letih dvajsetega stoletja

nje, ki jih je bilo takrat nemogoče zapolniti. Začetna zagnanost je zato počasi uplahlila.

Vendar je želja po izdaji knjige, ki bi predstavila dolgoletno delovanje društva, ostajala in leta 2006 že dozorela. Vprašanje je bilo le še, kdaj. Lestega leta smo stari uredniški odbor zamenjali z novim, ki je zagrizel v trdo delo, ki je trajalo še naslednji dve leti. Ponovno se je pregledalo arhiv in k sodelovanju pozvalo vse člane društva, ki so pomembno prispevali s svojimi dnevniki, spomini, fotografijami in posnetki.

Po treh letih napornega dela, ki so ga v večini opravile tri osebe, je nastala knjiga s 130 stranmi, na katerih je v 20 poglavjih predstavljena zgodovina delovanja Jamarskega društva Sežana. Tako v njej ne manjkajo poglavja o pomembnejših raziskovanjih in odkritjih, delovanju v jami

Foto: Emil Kariz

Predstavitev knjige Jamarskega društva Sežana pri jami Vilenici

Vilenici in Grofovi jami, o Sekciji Komen, ki deluje predvsem na Komenskem krasu, enoti Civilne zaštite za reševanje iz jam in izobraževanju. V knjigi so opisane tudi vse odprave in tabori, ki jih je organiziralo društvo, predstavljeni različni projekti, pozabili pa nismo niti na Knjižnico in Kataster jam JDS. Posebej smo predstavili delovanje in odkritja Sekcije za speleoarheologijo. Zadnji

Raziskave na področju Bele griže v letu 2008

Dol ledenica

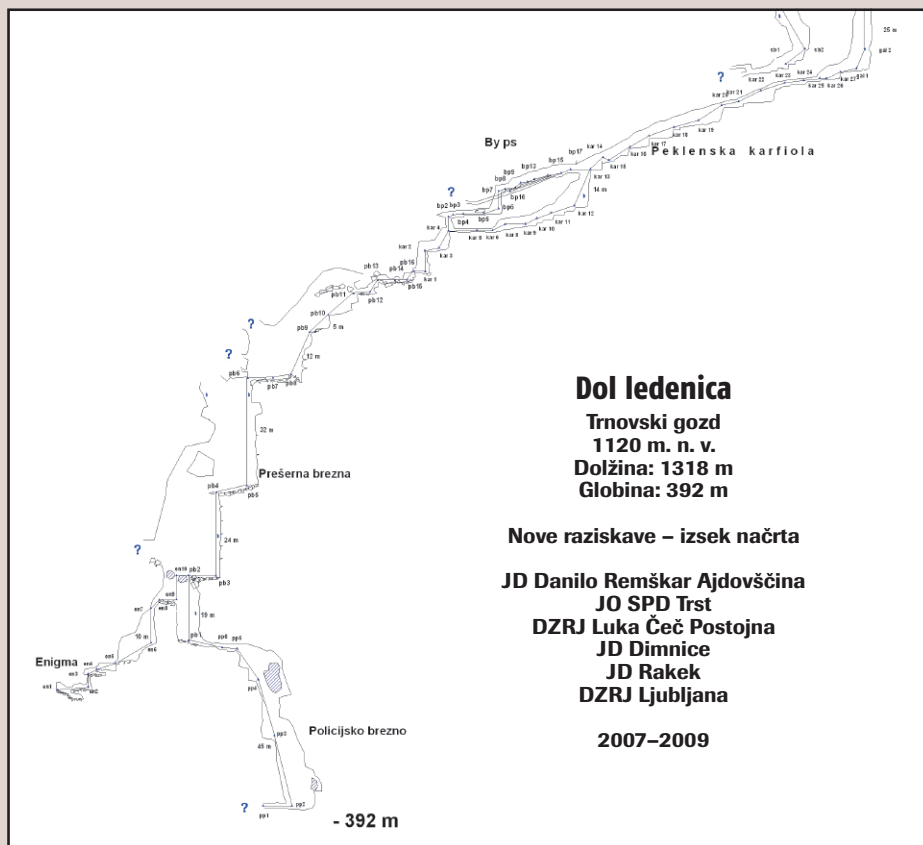
Dolžina poligona: lani 778 m, letos 1318 m
Višinska razlika: lani 237 m, letos 392 m

Raziskave v letu 2008 smo začeli zelo ambiciozno z jasnim ciljem povezati Belo grižo 1 in Dol ledenico. A zaradi vremenskih razmer spomladi in pomanjkanja časa v drugi polovici leta raziskave niso bile tako intenzivne, kot bi si želeli, kljub temu pa smo bili dokaj uspešni. Večino akcij smo usmerili v Dol ledenico.

Štirinajsto akcijo v to jamo smo izvedli 27. januarja 2008. Spustili smo se skoraj do dna jame pri -237 metrih ter spotoma razbili nekaj kritičnih mest v Peklenski karfioli. Deset metrov nad dnom smo se prekopali v fosilni meander, kjer pa se je izkazalo, da gre za pritočen rov. Preko dveh stopenj in ožin smo prišli do vrvi in smo prilezli nazaj v Karfiolo tik nad 14-metrsko stopnjo. Novi del smo izmerili in ga poimenovali »By ps«.

V rovu, kjer sem sam že obupal, se je Robert Rehar uspel stlačiti v poševen freatičen rov elipsastega prereza meter krat pol metra, kjer je prilezel do ozkega pritočnega meandra. Z veliko težavo bi lahko prilezel še naprej, vendar se je odločil za mukotrpen povratek. Po oceni je rova okrog 50 metrov, prehod pa je trajal skoraj eno uro. Teh delov nismo merili in jih puščamo za nancem.

Edina možnost nadaljevanja v Karfioli je tako ostala ožina v prelomu na dnu. Sam v tisti podor nisem verjel, vendar nismo imeli izbire. Spustili smo se do dna in neverjetno hitro razbili pet blokov. Za njimi se je rov nadaljeval, vendar pa nam je nekako uspelo izgubiti macolo, ki nam je padla med skale. Podoren značaj rova se po nekaj desetih metrih konča in sledi brezno, ki čaka na naslednje akcije. Raziskovali smo Klemen Cigoj, Robert Rehar in Bogomir Remškar. Med to akcijo smo opazili tudi hrošča, podobnega drobno-vratniku.

Dol ledenica

Trnovski gozd
1120 m. n. v.
Dolžina: 1318 m
Globina: 392 m

Nove raziskave – izsek načrta

JD Danilo Remškar Ajdovščina
JO SPD Trst
DZRJ Luka Čec Postojna
JD Dimice
JD Rakek
DZRJ Ljubljana

2007–2009

Petnajsto akcijo smo imeli na kulturni praznik. Prepih, ki ponavadi piha iz jame, je tokrat vlek noter. Za razširjeno ožino v globini 237 metrov je sledil niz šestih stopenj (6, 5, 12, 31, 24 in 18 metrov). Med stopnjami so večje oziroma manjše police. Na dnu tretje stopnje smo nad tlemi opazili dve okni, prav tako tudi v četrti stopnji, kar bi bilo treba pregledati. Obrnili smo se v globini 320 metrov, kjer smo nad 18 metrov globokim breznom izmerili globino z laserskim merilcem. Prepih je soliden, sliši pa se tudi večji slap nekje daleč naprej. Nove dele smo krstili v Pre-

šerna brezna in potekajo proti jugu. Belo grižo 1 smo se na ta način še bolj približali, saj je med jamama le 114 metrov razdalje. Spotoma je Rok fotografiral, v Karfioli je še vedno visel netopir, v Prešernih brezni pa smo opazili netopirjevo okostje. Jamarili smo Robert Rehar, Rok Stopar in Bogomir Remškar.

Šestnajsta akcija je potekala 27. in 28. junija 2008. Zaradi službenih in družinskih obveznosti sva kronična speleoholika trpela že hudo abstinencijsko krizo. Ker drugače ni šlo, sva šla po dolgem času v nočno akcijo. Z Reharjem sva s pet-

del knjige sestavljajo strnjeni podatki, ki dodatno osvetlijo delovanje društva – seznam članov društva, izletov, taborov, priznanj, števila obiskovalcev v Vilenici ...

Del knjige smo posvetili zgodbam, ki se kot ustno izročilo prenašajo med jamarji društva in so še danes živ dokaz o prijateljstvu, navihanosti in včasih nepremišljenosti jamarskih rodov.

Knjigo so napisali Rosana Cerkenik, Nataša Kariž, Jurij Jakofčič – Jaka, Jasmina Rijavec in Jožef Terčon. Uvod je prispeval predsednik društva Jordan Guštin. Izdajo knjige so finančno podprli Park Škocjanske jame, Kras Sežana, Kobilarna Lipica, Adriatic Slovenica in Občina Sežana.

Iz knjige ...

Leta 1989 je biu na šuli u Dutovljah jamarski krožek in mi ku pridni bodoči jamarji smo si zrihtali karbit. Ma kukr use mulce so nas srbeli prsti in smo mogli probat kaku tu strela. Gremo u WC in vržemo 2 kocki u školko, počakamo in upalimo, BUM dvigne pokrov. Damo še eno kocko, počakamo, upalimo, BUM dvigne pokrov. Damo nevem krko kock, počakamo, upalimo, BUUUM j šla školka okuli.

Andrej Peca (Jamarski krožek na Osnovni šoli Dutovlje)

Jasmina Rijavec, JD Sežana

Raziskave na Kočevskem rogu

Na območju Kočevskega roga smo že lani ter to zimo evidentirali več vhodov v brezna. Januarja 2009 smo jih pričeli raziskovati. Čeprav so bila tla prekrita z debelo snežno odejo, sva bila s Srečkom Vidicem kar uspešna. V dveh akcijah sva raziskala kar deset novih jam ter evidentirala nekaj poljših lukenj.

Ko so prišli topli marčevski dnevi in je snežna odeja skopnela, sva nadaljevala raziskovanje. Že med naslednjo akcijo, ko se nama je pridružil tudi Robi Ribič, smo odkrili in raziskali devet novih objektov. Meter je pokazal, da je le pet objektov dovolj globokih za registracijo. Preostala štiri brezna ležijo ob gozdni cesti in so močno onesnažena. Najbolj žalosten prizor smo opazili v plitem breznu, kjer so na dnu ležali sveži ostanke srne in medveda.

Sledilo je še nekaj akcij, v katerih smo raziskali štiri nova brezna. Tudi Uroš Mervič in Tone Tramte sta imela nekaj terenskih in raziskovalnih akcij na Rogu, kjer sta prav tako odkrila štiri nova brezna. Tako smo v treh mesecih raziskali kar 25 novih brezen. Res jih je bilo nekaj preplitvih za registracijo, a je bilo treba prav vsako

Foto: Borivoj Ladišić

raziskati in pregledati. Najgloblje brezno preseže globino 60 metrov in se še nadaljuje, ostala brezna pa so globoka od 10 do 40 metrov. Čeprav brezna ne presenečajo z globino, so zanimiva zaradi večje koncentracije na območju, ki do sedaj ni bilo dobro raziskano.

Borivoj Ladišić, JK Novo mesto

ka na soboto v Dol ledenici dosegla globino 392 metrov. V tistem delu voda odteka v razpoko, ki je preozka in predolga. Kljub prepihu jo bomo pustili za poznejše čase. Pregledala sva še dve okni v zadnjem breznu. Eno okno se prevesi v brezno, ki ga nisva utegnili pregledati. V globini 330 metrov sva videla veliko polico, ki bi verjetno lahko bila začetek rova. Po izmeri novih delov znaša dolžina 1134 metrov, globina pa 392 metrov. V jami sva bila okrog devet ur. Prepah ni bil izrazit.

Na sedemnajsti akciji, 23. in 24. julija 2008, smo bili v dveh skupinah. Prva skupina je izmerila stranski meander v zgornjem delu jame, ki se konča v podoru tik pod površjem, Rehar in David pa sta preplezala kabin v začetku Galerije, ki se je na žalost zaprl. Ob tem smo izmerili še neizmerjeno brezno in rov pod tem kaminom. Rov se je zožil do neprehodnosti, zato ga puščamo za slabše čase. Jamo smo podaljšali na 1256 metrov. V prvi skupini smo bili Sandi Mislej, Blaž Kodele in Bogomir Remškar, v drugi pa Robert Rehar in David Ostanek – Gvido.

Na osemnajsti akciji, 18. oktobra 2008, smo se razdelili na dve skupini. Rakovška skupina je pregledala okna oz. police v Prešernih brezni. Izkazalo se je, da tam ni nadaljevanj ali pa so povezana s Prešernimi brezni. Ljubljansko-ajdovski par je šel na vrh Policijskega brezna. Tam sva po pregledu okna ugotovila, da se na žalost priključni nazaj v že znane dele. Kasneje se nama je na dnu Prešernih brezen priključil še Matej. Pregledali smo nove dele pod Prešernimi brezni, kjer je 10 metrov globokemu breznu sledil poševen rov z navideznim koncem, na dnu pa je bila majhna ožina z močnim prepihom. Po pol ure razbijanja smo se prebili naprej, sledile so dvometrska stopnja, manjša dvorana, poševna ožina in nova štiri metre globoka stopnja. Tu je sledilo presenečenje, saj se je 10 metrov dolg rov z okoli metra in pol širine in višine končal brez sledu nadaljevanja. Dno rova pokriva svež podor z majhnimi kamni, prepah pa izgine neznano kam. Prekopali smo se še malo nižje v podoru, kjer se vse skupaj zaključilo. Rov ima ovalne freatične prereze za razliko od predhodnih, poimenovali

smo ga Enigma. Nazaj grede smo nove dele izmerili ter razopremili.

Nad Enigmo se vidi okno, kjer je še možnost nadaljevanja. V jami smo videli veliko netopirjev in prvič so leteli tudi skozi vhodne ožine. Predvidevamo, da niso bili podkovnjaki. Prepah ob vodu v jamo ni bil izrazit. Rakovško skupino so sestavljali Mitja Mršek, Marko Matičič, Matej Zalokar, ljubljansko-ajdovsko pa Dušan Tominc in Bogomir Remškar. Zadnje raziskave so pokazale, da povezava Dol ledenice in Bele griže 1 ne bo tako enostavna, kot smo se nadejali.

Bogomir Remškar, JD Danilo Remškar Ajdovščina

Bela griža 1

Bela griža 1 se je po odkritju Dol ledenice znašla na stranskem tiru. Obetavnega nadaljevanja ni bilo videti, zato nas čaka mukotrpno razopremljanje in morebitno širjenje ožine na dnu Cunamija (–620 metrov). Kljub temu smo opravili eno akcijo tudi v to brezno.

Po pripravi opreme v prostorih društva, vožnji do Trnovskega gozda in pešačenju do jame smo se v soboto nekaj pred 11. uro dopoldne spustili v jamo. Opazili smo, da so bile vrvi na nekaterih mestih obrabljene in da jih bo treba zamenjati. Na dnu brezna »Paradana čau« v globini 720 metrov smo podrl bivač in ga skupaj s približno 200 metri vrvi privlekli do Križišča pri 470 metrih, kjer nameravamo ponovno opremiti suhi del (Cunami) ter še enkrat pregledati možna nadaljevanja na dnu, ker smo zadnjič prehitro odnehali.

Spotoma smo 50 metrov pod vrhom brezna »Paradana čau« splezali še do okna in tam raziskali 10 metrov poševnega fosilnega rova, ki se konča v blatu. Na dnu rova je nekaj malih kristalov, ki spominjajo na aragonit. Ker je Rok fotografiral, imamo sedaj tudi nekaj fotografij iz tega, 230 metrov globokega, brezna. Meander Krvava griža je upravičil svoje ime pri povratku, ko smo skozenj tvorili težke transportke. Glede na število sodelujočih smo si zadali preveč nalog in opreme, tako da smo prilezli iz jame šele v nedeljo po 2. uri zjutraj.

Robert Rehar, JD Danilo Remškar Ajdovščina

Lilotovo brezno

Dolžina poligona: 120 m

Višinska razlika: 71 m

Ker ni bilo časa za jamarske, smo se usmerili v terenske raziskave. Te so bile zelo uspešne, saj smo našli na področju Bele griže več novih vhodov. Še posebej je zanimivo Lilotovo brezno, ki sem ga poimenoval po nedavno preminulem Danilu Riznarju – Lilotu. Našemu društvu je namreč Lilo pomagal pri raziskavah v Vipavski jami.

Kljub zahtevnemu kraškemu terenu sem jamo našel 19. avgusta 2008. Med pregledovanjem terena sem na poti do Bele griže, kjer sem hodil že vsaj tridesetkrat, izbral drugo stezo, nato pa jo ubral skozi gozd. Pri tem sem našel vrtačo z ravnim dnom, podobno amfiteatru. Kasneje smo izvedeli, da so tu žgali oglje. Na njenem južnem koncu je bila stena temna in vlažna ter porasla z lišaji, kar je kazalo na to, da je tam jama. Ko sem pogledal bližje, pa je bila pod steno le majhna luknja. Vrgel sem kamen in po oceni je kamen padel okrog 100 metrov. Malo sem odkopal luknjo, da sem lahko vanjo vtaknil fotoaparata, in na posnetku videl pravo brezno.

14. septembra 2008 smo med »tečajniško akcijo« vhod razširili, vendar še ne dovolj, da bi se lahko v jamo spustili. Tega dne sta naša mlada člana Robin Merklej in Kevin Krečič našla nov obetaven vhod južno od Bele griže 1.

18. oktobra 2008 sta se v jamo spustila Rok Stopar (JD Dimnice Koper) in naš mladi član Blaž Kodele. Po njunem pripovedovanju je brezno globoko okrog 80 metrov, z 20 metrov × 30 metrov veliko dvorano na dnu. Iz nje vodi manjši rov, ki se konča v podoru z možnimi nadaljevanji. Jama nista natančno pregledala in izmerila, prepah ob vodu pa nam daje upanje na nadaljevanje. Jama je še posebej zanimiva, ker se nahaja 170 metrov severozahodno in 30 metrov višje od Bele griže 1.

Bogomir Remškar, JD Danilo Remškar Ajdovščina

Gra 8 (Gradišče)

Sredi poletja sva s Claudiom med pregledovanjem terena južno od Gradišča na Matarskem podolju na pobočju vrtače naletela na luknjico s premerom okoli 10 centimetrov, iz katere je močno pihalo. Po pregledu se je izkazalo, da sledi brezenca in da prehod vanj zapira le tanka plast gline, ki jo skupaj držijo korenine trave. Sledilo je kratkotrajno kopanje in vhod je bil prehodan.

Vhod ima tik ob površju premer okoli enega metra, toda že v globini pol metra se zoži na 30 cm in ohrani te dimenzije okoli poldruga metra, nato se polagoma širi in na dnu, v globini 8,5 metrov doseže presek okoli 2 metra × 1,5 metrov. Tu je blaten podor zapiral nadaljevanje, ker pa je obetavno pihalo, sva ga prekopala. Po bla-

tni strmini se lahko brez opreme spustimo navzdol skozi podor do njegovega dna. Če z dna gledamo proti vhodu, opazimo v levi steni na višini okoli metra nizek prehod v Novi del, ob desni steni navzgor pa pridemo do nizkega prehoda ob tleh, ki nas pripelje v Stari del. Po prehodu skozi blatni podor smo pošteno blatni, zato je primerno, da se tu preoblečemo in preobujemo.

Novi del

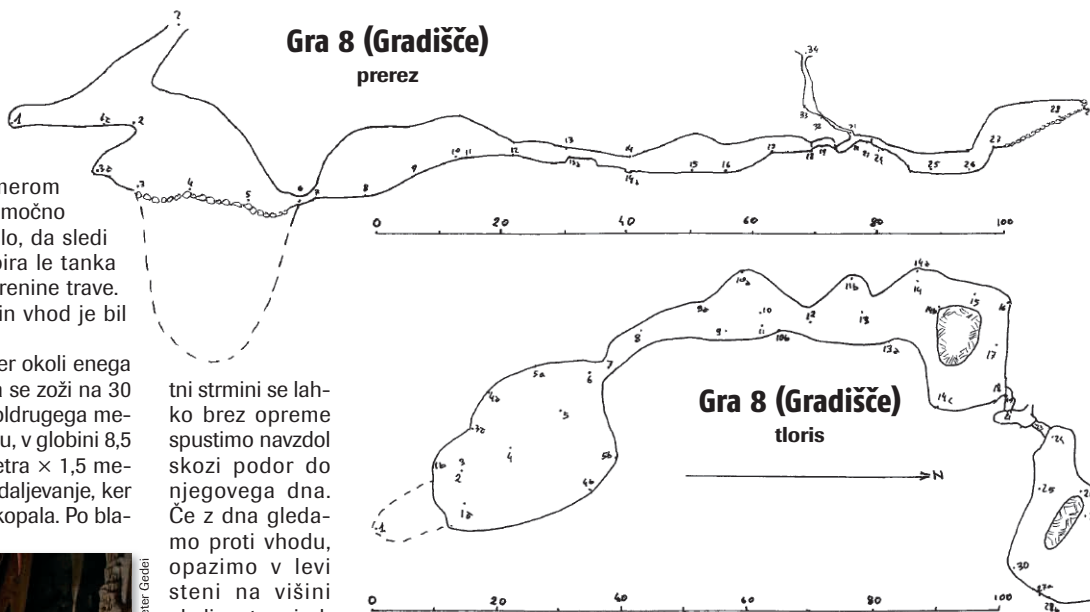
Po nizkem prehodu v steni sledi nekaj metrov podora, nakar dosežemo obširen rov, ki ga je siva močno preoblikovala. Rov je povsod lahko prehodan in mestoma velikih dimenzij. Konča se z veliko podorno dvorano z dimenzijami okoli 30 metrov × 30 metrov. Dno je pokrito z velikimi bloki, med katerimi se lahko splazimo tudi po več kot 10 metrov daleč, toda povsod se ponovno vrnemo v dvorano. Med bloki lahko splezamo tudi do 20 metrov globoko. V končni steni dvorane se okoli 10 metrov visoko vidi veliko okno. Claudio je po previsni steni splezal do okna, ki nas pripelje v okoli 20 metrov dolg, močno zasigan rov, po boku katerega je Claudio uspel splezati še okoli 20 metrov visoko v kamin, ki se nadaljuje.

Stari del

Skozi nizek prehod ob tleh pridemo na strmino, ki nas po približno petih metrih pripelje na bok dvorane, ki sta jo podor in siga močno predelala. Dno dvorane je pokrito z bloki in se dviga, dokler ne doseže stropa. Dimenzije dvorane znašajo okoli 20 metrov × 20 metrov.

Jama je dolga okoli 200 metrov in globoka okoli 50 metrov. Odkrili smo jo, ker je iz majhne luknje v tleh močno pihalo. Dno vhodnega brezence je bilo videti slepo, vendar smo zaradi močnega prepaha našli nadaljevanje. Prav tako nam je prepah pokazal, kje kopati in širiti, v velikih prostorih pa smo prepah izgubili. Vhodni podor je

Gra 8 (Gradišče)
prerez

na žalost hudo blaten. Vsem morebitnim obiskovalcem svetujemo, da se preoblečejo v rezervni kombinezon in obutev, da ne bodo zablatili lepo zasiganih tal v rovih za podorom.

Umbertinijeva jama (Jama pri Gradišču pri Materiji)

Pred leti je tržaški jamar Umberto Mikolic odkril južno od Gradišča okoli 200 metrov dolgo jama z velikim vhodom. Podatke o jami je izročil

Razkošna dvorana v Umbertinijevi jami (Jama pri Gradišču pri Materiji)

Skriti kotic v Novem delu jame Gra 8

Dvorana v Starem delu jame Gra 8

Katastru jam JZS, vendar se je pri legi zmotil za okoli 200 metrov. Njegove jame zato ni nihče več našel. Pri pregledu okolice Gra 8 sva na vrhu pobočja, okoli 50 metrov južno od Gra 8, naletela na plitvo in široko brezno. Ogled je pokazal, da vhodnemu breznu sledi okoli 200 metrov dolga vodoravna jama. Ko sva v Katastru jam JZS preverila opis in načrt, se je izkazalo, da gre za »izgubljeno«
Umbertinijevo jama. Ker se jami Gra 8 in Umbertinijeva nahajata sorazmerno blizu, sva okolico skrbno pregledala, a nisva nikjer opazila možnosti za združitve.

Stojan Sancin, JO SPD Trst

Hajnovca

Janko Brajnik, predsednik JD Dimnice, je videl vlažen mah v podnožju stene plitve udornice okoli kilometer južno od Gradišča. Odmetal je za okoli meter na debelo grušč in se splazil v okoli dva metra visok prostor na vrhu sigove kope. Za njo se postopoma spušča vedno večji kupolast rov okoli 50 metrov globoko. V začetku je na tleh grušč z zasiganimi kostmi in drobci keramike, od prazgodovinske do srednjeveške. V spodnjem delu vidimo, da je odložen na mo-

Foto: Franc Malečkar

Foto: Franc Malečkar

Foto: Franc Malečkar

gočni kapniški kopi. Domneva se, da so zložili pastirji njene plošče v stopnice. Omogočili bi si lažji dostop v 10 metrov dolgo in široko ter osem metrov visoko dvorano, da bi zbirali kapnico. Ob njeni vzhodni steni je ponikla voda izdolbila brezno. Člani JO SPD iz Trsta so zaznali prepričanje iz špranje na dnu. Razširili so jo in se spustili v nov kamin s korodirano sigo na stenah. Sledi ozek, vijugast odvodnik, ki je bil nekoč povsem zapolnjen z ilovico in sigo.

Iz dvorane proti severozahodu se enako širok rov zniža na tri metre višine. Njegovo dno prekrivajo sigove ponvice. Odložene so na podlagi, ki se poseda. To dokazujejo »pretrgani« kapniški stebrički. Po približno 40 metrih se pričinja votlina

Rov ponvic v Hajnovci

vzpenjati po zasiganih tleh. V večjem prostoru izstopa okoli meter visok in širok stalagmit s »čudnimi« napisi. Na vrhu je prehod v 70 metrov globoko brezno, kjer sta bili pri njegovem dnu najdeni dve okostji. Okoli 300 metrov dolga in 75 metrov globoka Hajnovca velja za pomembno lanskoletno odkritje v Matarskem podolju. Je še en kamenček v mozaiku raziskovanja pretoka brkinskih ponikalnic. Lastnik parcele, na kateri se nahaja vhod, zanjo ni vedel, kar je nenavadno glede na omenjene napise, odbite kapnike in sledi oglja, pa tudi zaradi najdene žarnice.

Franc Malečkar, JD Dimnice

Kdo in kdaj je »poččekal« stalagmit? Ima to kakšen pomen?

Vodnjak v Slovenski vasi

V Slovenski vasi pri Šentrupertu na Dolenjskem se nahaja lep vodnjak, ki po obliki in tehniki zidave kaže na nekoliko starejši objekt. Vodnjak stoji le nekaj metrov od novozgrajene poslovne stavbe. Lastnik ter Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Novo mesto, sta se z Jamarskim klubom Novo mesto dogovorila za raziskavo vodnjaka ter izdelavo poročila o podobi in stanju vodnjaka. V dveh akcijah sem si vodnjak ogledal, se spustil v notranjost, fotografiral detajle ter pripravil poročilo z načrtom in fotografijami. Pri raziskavi vodnjaka sem namenil pozornost tudi tehniki njegove zidave ter gradivu, iz katerega je zgrajen.

Vodnjak sestoji iz dveh delov: nadzemnega dela in jaška pod zemljo. Nadzemni del je sestavljen iz šestih kamnitih plošč, ki so skrbno zložene v obliki kroga. Zunanje strani plošč so trebušasto klesane, v zgornjem delu imajo vklesan okrasek v obliki dveh robov. V zgornjem robu je kovinski obroč, ki drži plošče z zunanje strani. Nadzemni del vodnjaka je nekoliko nagnjen ter je skoraj do polovice zasut z zemljo, pohodna površina okrog vodnjaka pa je nasuta s peskom. Na vrhu vodnjaka je nekoč stala lesena konstrukcija s streho, ki je propadla in je bila odstranjena. Trenutno je vodnjak zaščiten s kovinskim pokrovom.

Podzemni jašek je zgrajen iz obodnega ostenja, ki je zloženo iz grobo obdelanih kamnitih blokov. Na vrhu so bloki zaliti z zamaltano krono, ki povezuje zgornjo vrsto kamnov. Krona je obenem podstavek za trebušaste kamnite plošče na vrhu vodnjaka. Ostenje ni zamaltano, tehnika zidanja je torej suhozid. Premer notranjega jaška je dokaj enoten. Večkratne meritve v različnih globinah so pokazale enako širino 1,35 metra.

Globina vodnjaka do gladine vode znaša 5,2 metra. Vodni nivo je stalen. S pomočjo kola, ki je bil nekoč odvržen v vodnjak, smo izmerili tudi globino vode, in sicer 2,6 metrov. Vodnjak se ne uporablja več.

Foto: Srečko Vilič

V notranjosti vodnjaka je tudi nekaj smeti in lesa. Pod vodno gladino na dnu vodnjaka je opaziti večjo količino potopljenega lesa. Poleg omenjenega lesenega kola štrli iz vode tudi nekaj daljših vej. Na gladini plava nekaj plastenk in lesenih deščic. Voda je sicer bistra, a verjetno nekoliko onesnažena z organskimi razpadnimi produkti. Možno je, da z iz vode štrlečim kolom nismo izmerili globine vode prav do dna vodnjaka, temveč le do odpadnega lesa in morebitnih drugih odpadkov na njegovem dnu.

O starosti vodnjaka ni zanesljivih podatkov. Dušan Štepec, višji konservator novomeške območne enote Zavoda za varstvo kulturne dediščine, mi je posredoval mnenje o domnevni starosti. Vodnjak pripada hiši Slovenska vas 11, ki je bila zgrajena kot pristava nekdanjega gradu Rakovnik, sedaj stoji nasproti nove poslovne stavbe. Hiša je bila zgrajena konec 18. stoletja ali na prelomu 18. v 19. stoletje. Vsekakor je bila zgrajena že pred letom 1825. To dokazuje franciscejski kataster iz leta 1825, na katerem je hiša že vrisana. Sedanje podoba je dobila leta 1872. Vodnjak ob hiši bi lahko bil še iz časa gradnje hiše. Oblika jaška in način njegove gradnje spominjata na gradnjo, kakršna je bila značilna za graščinske in župnijske vodnjake v Mirski dolini do začetka 19. stoletja. Kasneje, predvsem v drugi polovici 19. stoletja, sta se takšen način gradnje in oblika jaška uveljavila tudi pri kmečkih vodnjakih. V Mirski dolini so gradili vodnjake na podoben način še po drugi svetovni vojni. Znan je primer s Trstenika, kjer je domačin sam izdelal vodnjak s podtalno vodo, globok okoli 16 metrov.

Primer podobnega jaška, kot ga ima vodnjak v Slovenski vasi, je graščinski vodnjak na Lanšprežu. Lani so ga očistili in obnovili člani Čebelskega društva Trebnje. Globok je približno sedem metrov in ima podtalno vodo. Zgrajen bi lahko bil po letu 1766, ko je Lanšprež kupil in se vanj naselil Peter Pavel Glavar.

Borivoj Ladišić, JK Novo mesto

Kotarjeva prepadna – lobanja X

Jama, v kateri so človeške ribice, jama, o kateri je bil v letu 1995 pod naslovom »Kotarjeva prepadna ali žalost vsakdanja dolenskih jam« posnet dokumentarni film – to in še več sem slišal v zadnjih letih o Kotarjevi prepadni. Nema lokrat sem se peljal mimo nje, pa nisem vedel za njo.

Po pregledu Pečenevke in Klemence v petek, 3. aprila 2009, sva se s Francijem Zupancičem odzvala vabilu Uroša Merviča, da preverimo stanje v jami po celotredenskem deževju. Zanimalo nas je, ali vodostaj omogoča oziroma dopušča nadaljnja raziskovanja. Po Uroševem mnenju je bil ta dan vodostaj v jami višji za približno 5–6 metrov, kar je preprečilo nadaljnja raziskovanja.

Ker pa sva bila s Francijem v tej jami prvič, nama je Uroš razkazal višje nepoplavljene dele. Pri pregledu prvega rova v delih B (B4) smo prav tako naleteli na vodno oviro, ki nam je onemogočila ogled do konca, več sreče pa je bilo v delih B3, kjer sem po ogledu »končnih delov« med podornim kamenjem začutil preprič. Radovedno sem pomolil glavo v vse močnejše odprtine in se nenkrat zdrzil, saj sem ležal nad človeško lobanjo. Sprva nisem verjel očem, vendar je bila lobanja dejansko tik pred mano. O najdbi sem obvestil še Uroša in Francija in sledilo je fotografiranje lobanje, po odhodu iz jame pa sem odkril prijavitelne institucije.

Tako smo si z odgovornimi iz Sektorja kriminalistične policije (Polijska uprava Novo mesto) 21. aprila ogledali mesto najdbe in se dogovorili o dvigu lobanje. Glede na dejstvo, da se dva člana akcije še nista srečala z jamarstvo vrhno tehniko, je sledilo obvezno razmišljanje pred vhom,

kako in na kakšen način ju lahko spustimo v brezno, vendar sta se odločila kar za samostojen spust.

Med čakanjem v jami smo si nekateri ogledali jezero v rovu A, kjer smo opazili pet človeških ribic velikosti od 10 do 15 cm, žal pa nam jih ni uspelo fotografirati.

Naposled smo se odpravili do lobanje. Po izvedenem strokovnem ogledu je sledilo dokumentiranje. Ker so se pojavile tehnične težave s policijskim fotoaparatom, smo posodili kar našega jarmarskega.

Sledil je težaven dvig ostanov, saj so bili zasigani, uspelo pa nam jih je izkopati s pomočjo kamena in kladi. Naleteli smo tudi na ostanke lončene posode, katere niti ni bilo tako malo. Po približno 30 minutah truda smo odstranili »nepoškodovano« lobanjo in pa večje število kosov lončevine. Sledilo je obvezno fotografiranje in previdno spravilo ostanov za nadaljnji transport iz jame. Ponovno smo si ogledali velik del lepe in velike jame in akcijo uspešno zaključili.

23. aprila so me iz Sektorja kriminalistične policije Novo mesto obvestili, da so lobanjo in lončevino predali arheologom Dolenskega muzeja. Po prvih ocenah domnevajo, da gre za najdbo iz obdobja bakrene ali bronzaste dobe (2000–3000 let pred našim štetjem), za kar pa bo potrebna še natančna analiza ustreznih institucij. Lahko le upamo, da se bo zgodba o lobanji X šele začela razvijati.

Jože Tomšič, JK Novo mesto

Foto: Andrej Gasparič

Udor na Trški gori

Znamenita vinorodna Trška gora, privlačna izletniška točka, s katere so lepi razgledi na Novomeško kotlino, Šentjernejko polje, Gorjance ter vse tja do Brežic in dlje, se dviga nad

reko Krko, pet kilometrov severovzhodno od Novega mesta. S treh strani jo obdaja vinska trta, med vinogradi pa so raztresene hiše, zidnice in počitniške hišice. Tu je domovina znamenitega cvička, dolenskega in slovenskega posebneža med vini.

Na Trški gori je znanih kar nekaj lepih in daljših jam, včasih se odpirajo tudi nove, predvsem kot udori pri rigolanju vinogradov ali pri novih gradbenih posegih. Tako sem prejel obvestilo, da se je odprlo brezno pri izkopu za novo zidnico. V lepem in sončnem popoldnevu sem se v soboto, 21. februarja 2009, odpravil na Trško goro ter si ogledal novoodprto brezno. Skozi prostran vhod sem se spustil osem metrov nižje do vrha nasipnega stožca, se odpel z vrvi ter se po nekaj metrskih stopnjah spustil do dna, ki je v globini 14 metrov. Gre za korozijsko brezno, nastalo ob lokalni strukturi. V stenah so številni korozijski žlebiči, stene so tudi delno zasigane. Prijazni domačin obljublja, da brezna ne bo zasul, ampak bo uredil teraso z jaškom nad jamskim vhom.

Borivoj Ladišič, JK Novo mesto

Foto: Srečko Vilič

Pred vhom z domačini

Jamarska šola v DZRJ Kranj 2009

Brez mladih kadrov ni bodočnosti društva, to bi moralo biti jasno vsakomur. Vprašanje, ki si ga zastavljajo še marsikje, je, kako pridobiti mlade za jamarstvo dejavnost?

Pri raznoraznih možnostih, ki jih imajo mladi danes, je to velik problem. V Društvu za raziskovanje jam Kranj smo se ga lotili takole. V osnovni šoli smo se dogovorili z učiteljico biologije, da bi učencem predstavili jamarstvo v najširšem pomenu. Poleg same jarmarske tehnike osvajanja brezna bi predstavili tudi ekologijo, biologijo, geologijo, fotografijo ter celotno doku-

Foto: DZRJ Kranj

mentiranje jamskih objektov. Najprej smo poizkusili v enem od osmih razredov, in ker jim je bilo všeč, smo predstavitev ponovili še v ostalih razredih. Jamar predavatelj pred tablo in učiteljica v zadnji klopi.

Poleg kakšnih sedemdeset slik smo pokazali tudi jamarstvo in merilno opremo. Na kratko smo jim razložili zgodovino jarmarstva v Sloveniji in svetu ter prostor, ki ga Slovenija zaseda na področju krasoslovja v svetu. Na koncu vsake učne ure smo jih povabili v našo jamarstvo šolo.

Na naše presenečenje se je pojavilo v naših klubskih prostorih na Kebetovi 9 v Kranju dvanajst tečajnikov, kar je največ v 55-letni zgodovini društva. Seveda vsi ne bodo jamarji, to nam je jasno, vendar je prijetno opazovati vrvež med tečajniki urami. Veliko zavisi od naših predavateljev, kako bodo znali mlade zainteresirati za jamarstvo.

Treba jih je »zastrupiti«, da bodo videli smisel svojega uveljavljanja na kakšnem od področij, ki jih jamarstvo nudi, in ostali bodo jamarji za vekomaj.

Peljali smo jih tudi v dve jami, Arnežovo luknjo in Železno jamo, sedaj bo šlo pa počasi zares. Dogovorili smo se, da jamarstvo šolo prekinemo čez poletje in nadaljujemo septembra z novim šolskim letom.

Morda bo tak postopek za pridobivanje novih članov še komu prinesel uspeh.

Davo Preisinger, DZRJ Kranj

Fotonatečaj

Na zadnji strani revije Jamar je objavljena zmagovalna fotografija tokratnega fotonatečaja. Ker nam prostor to dopušča, objavljamo še izbor preostalih del, ki so prispela do zaključka redakcije. Vsem sodelujočim se iskreno zahvaljujemo!

Uredništvo

Jurček. Foto: Borivoj Ladišič.

Lukenjska jama - dvorana. Foto: Andrej Gašparič.

Židaričeva pejca. Foto: Danijel Šuligoj.

Brezno pod partizansko bolnico.
Foto: Leopold Bregar.

Silhueta Puticka. Foto: Janez Kanoni.

Markov spodmol. Foto: Boštjan Vrvišar.

Veliki naravni most v Rakovem Škocjanu.
Foto: Mateja Ferk.

Mravljetovo brezno. Foto: Simon Primožič.

STALNI FOTOGRAFSKI NATEČAJ

Uredništvo revije Jamar razpisuje fotografski natečaj na temo jamske fotografije. V vsaki številki bo med vsemi prispelimi deli uredništvo objavilo zmagovalno celostransko fotografijo, ki bo izstopala po estetskih in tehničnih merilih. V primeru zadostnega prostora bomo objavili izbor še ostalih prispelih fotografij. **Tehnične zahteve:** sprejemamo digitalne in klasične fotografije ter diapozitive. Digitalne fotografije naj bodo vsaj ločljivosti 6 milijonov pik, klasične pa vsaj velikosti 18 x 12 cm. Več informacij preko spletne pošte revija.jamar@gmail.com.

PISMA BRALCEV

Proteus 2008 v Srbiji

V drugi številki revije Jamar je bil poleg članka z naslovom »Proteus 2008 v Sloveniji« avtorice Rosane Cerkvenc objavljene tudi članek »Proteus 2008 v Srbiji«, katerega avtor je bil Aleš Stražar. V članku »Proteus 2008 v Srbiji« je zapisanih več zavajajočih oziroma napačnih trditev, in sicer:

- V članku ni navedeno, katero organizacijo so predstavljali udeleženci iz Slovenije.
- V Srbiji nista sodelovali niti Jamarska reševalna služba niti Jamarska zveza Slovenije.
- V tretjem odstavku navaja: »Začeli smo leta 2006 in 2007 v Sloveniji ...« Trditev je napačna, ker si avtor članka prisvaja organizacijo Proteusa v imenu JZS in njene JRS. DZRJ Domžale pa še ni organiziralo Proteusa.
- V predzadnjem odstavku avtor navaja tudi sledeče: »... Za pomoč pri organizaciji prevoza smo zaprosili MORS – ICZR ...« Ni še pojasnjena vloga predstavnika URSZR, ki je za medije podal izjave in omenjal JZS in JRS.

»Proteus« se imenujejo vsakoletna tematska usposabljanja v Jamarski reševalni službi pri Jamarski zvezi Slovenije, na katera so povabljeni tudi drugi udeleženci. Začetki so bili na tehničnem usposabljanju Jamarske reševalne službe – Juvanje 2005, katerega vodja je bil Janko Marinšek. Juvanju so sledili trije Proteusi, in sicer Proteus 2006, ki je potekal od 1. do 8. oktobra 2006 v Sežani (vodja Janko Marinšek), Proteus 2007 od 1. do 7. oktobra 2007 na Igu in v Sežani (vodja Rajko Bračič) in Proteus 2008, ki je potekal od 23. do 26. oktobra 2008 v Sežani (vodja Janko Marinšek).

Jaka Jakofčič, JD Sežana

NAROČANJE

Da ne bi po nepotrebnem čakali na revijo Jamar se lahko nanjo tudi naročite. Najlažje lahko to storite prek spletne strani revije Jamar:

www.jamarska-zveza.si/jamar/

kjer lahko izpolnete naročilnico in jo pošljete na poštni naslov:

Jamarska zveza Slovenije
Revija Jamar
Lepi pot 6, p. p. 2544
1109 Ljubljana

ali na e-naslov revije:
revija.jamar@gmail.com.

Letna naročnina (2 številki) na revijo Jamar je 10 EUR, dveletna (4 številke) pa 18 EUR.

Klub jamarjev Kostanjevica na Krki

Vse se je začelo pred 40 leti. Oziroma, če smo bolj natančni, leta 1937. Takrat je namreč močno neurje odprlo vhod v podzemno lepoto, Kostanjeviško jamo, in v letih, ki so sledila, se je rodilo tudi jamarstvo v naših krajih.

Novomeške tabornike je podzemni svet novoodkrita jama, tedaj imenovane Studena jama, tako prevzel, da so leta 1962 ustanovili Jamarski klub Novo mesto. Kmalu se je tudi v lokalnem okolju zanimanje za jamo tako povečalo, da je bila leta 1964 ustanovljena sekcija Jamarskega kluba Novo mesto, ki je slabih pet let pozneje prerasla v samostojen klub – Klub jamarjev Kostanjevica na Krki.

Na ustanovni seji novega kluba je tudi dolenska lepota dobila današnje ime Kostanjeviška jama. Prve aktivnosti kluba so bile predvsem ureditev jame v turistične namene in graditev klubskih prostorov. Neštete ure prostovoljnega in požrtvovalnega dela so pripomogle k uresničitvi obeh zastavljenih ciljev. Leta 1971 je bila odprta turistično urejena 206 metrov dolga Kostanjeviška jama, leta 1988 pa je stal pod streho tudi današnji jamarski dom.

Eden večjih dosežkov kluba je zagotovo tudi izdaja monografije o Kostanjeviški jami, ki smo jo skupaj z Jamarskim klubom Novo mesto pripravili v letu 2002. Povzema zgodovino in razvoj najdaljše dolenske jame, pa tudi vse njene značilnosti in posebnosti.

40-letno uspešno delo zaznamujejo številni dogodki in raznovrstne dejavnosti kluba. Osnovna in najpomembnejša je zagotovo raziskovalna funkcija. Področje raziskovanja

obsega predvsem področje Gorjancev, kjer se skrivajo lepote večine »naših« brezen in jam, ter jugovzhodne Slovenije do meje z Republiko Hrvaško.

Članstvo v klubu je zelo pestro. Od 95 članov jih je večina na nek način še vedno aktivnih. V klubu je približno 20 članov, ki se ukvarjajo z raziskovanjem, lociranjem in dokumentiranjem jamskih objektov na omenjenem področju. Že dolga leta deluje tudi interna izobraževalna služba, ki poleg jamarskega krožka na Osnovni šoli Jožeta Gorjupa v Kostanjevici na Krki skrbi tudi za izobraževanje novih članov in priprave na jamarske izpite.

Za nami je kar nekaj jamarskih odprav, med drugim:

- Češka in Slovaška leta 1998,
- na povabilo kolegov iz Speleološkega kluba Samobor sodelovanje na odpravi v hrvaški nacionalni park Risnjak,
- vsakoletna odprava v nacionalni park Paklenica v letih 2004–2007,
- prva slovenska jamarska odprava v Novo Zelandijo leta 2009.

Aktivni smo tudi na področju turizma, saj se ves čas trudimo, da Kostanjeviško jamo čim bolj približamo širši javnosti in da skrbimo za njeno ohranitev v čim bolj naravni obliki. Po svojih močeh radi pripomoremo tudi k uresničitvi različnih

lokalnih projektov in dogodkov, saj smo eden večjih klubov v naši občini.

Vzdušje v članstvu je pozitivno, kar vsakoletno potrdimo tudi s strokovno ekskurzijo, organizirano za vse člane kluba. Ogledali smo si že vse slovenske turistične jame, v zadnjih letih pa nas je pot vodila tudi na Hrvaško in v Italijo.

V klubu se odvija poleg ekskurzije še nekaj tradicionalnih dogodkov. Prvi je zagotovo klubsko silvestrovanje, ki se vsako leto zgodi nekje med božičem in novim letom. Skupaj se povese-limo, nazdravimo in si točno ob 22. uri ogledamo ognjemet. Silvestrovanje je zadnja leta množično obiskano, zato ugotavljamo, da nam naše klub-ske sobe v jamarskem domu postajajo počasi pretesne. Drugi dogodek pa je jamarska »polharija«, kjer se bolj za šalo kot zares trudimo v past zvabiti kakšnega polha, a se nam ti ponavadi le sladko smeji s kakšnega drevesa ali »polšne«. Pa nič za to. Pomembno je druženje ob ognju, dobra hrana za peko na žaru in šotori za spanje v naravi.

Klub jamarjev ima kar dolgo tradicijo in narejenega je bilo veliko. Kakor z gotovostjo lahko rečemo, da je vse to res, tako zagotovo lahko trdimo tudi, da nas uresničitev mnogih ciljev še čaka. A o njih ob drugi priložnosti, morda ob naslednji okrogli, 50. obletnici kluba.

Alenka Unetič, KJ Kostanjevica na Krki

Dr. France Habe, govornik na otvoritvi Kostanjeviške jame po obnovi leta 1984

Obisk Leopardove jame leta 2004

Pred odhodom na tabor Raduha 2006

1. tradicionalna jamarska polharija na Gorjancih 2007

Brezno Pekel – gostovanje jamarskih kolegov iz Zagreba

NP Paklenica – odprava 2006

Za večji užitek in
udobje pri plezanju.

ASCENSION

ERGONOMIČNA ročna
prižema. Enostavna za
uporabo, **MAKSIMALNO**
PRIROČNA.

www.petzl.com/ascension

Na prvo jamarsko akcijo sva se podala z Ljubom Golobom. Kljub temu, da sem dobro pregledal načrt, se nisva znašla. Spustila sva se do vode skozi stranski vhod, kjer potoček po 10 metrih ponikne v nepreodni ožini. Kakšen meter višje je večji suh rov, ki se po 30 metrih konča v ožini, zapolnjeni z lesom. Z načrtom si nisva kaj prida pomagala. Omenjen je rov, ki vodi v nižje dele ponovno k vodi in naprej končno do sifona. Vrnila sva se in poizkusila po drugi poti. Izkazalo se je, da ta vodi v isti suhi rov. Naplavljenega lesa je bilo povsod polno. Iz ene-

V letih po 2. svetovni vojni so nameravali zajezi Pikelščico in zamašiti ponor, da bi ustvarili umetno jezero. Zgradili bi letovišče z lovišči v okolici, namenjeno takratni eliti. Danes vemo, da bi projekt močno »puščal«. Poleg glavnega ponora je znanih vsaj še pet direktnih odtokanj v podzemlje.

ga rovdka sva izvlekla veliko leskovo vejo in odprl se je ozek prehod. Spustila sva kakšnih 20 metrov in pristala v labirintu rovdkov, ki so se vsi zaključili v produ in blatu. Poizkusila sva še v ožini, ki je bila do polovice zalita z vodo. Za prehod se je bilo treba zmočiti v celoti, brez neoprena. Nadaljeval sem sam. Po dveh ovinkih se je že slišalo bučanje slapu. Rovi so se mi zdeli drugačni kot po opisu v načrtu jame. Ko sem prišel do slapu, in to pod njim, sem bil skoraj prepričan, da je to novi del jame. Ocenil sem, da sem dosegel globino slabih 40 metrov, vendar je Pivk omenjal, da so jamarji prišli do sifona v globini 60 metrov. Torej še veliko globlje, le da to ni nikjer dokumentirano.

V naslednjih akcijah je hitro steklo. Z Urošem Iličem sva pogledala, če je možen potop v sifonu pri —40 metrih. Ker so se rovi odpirali na vse strani, sva se raje posvetila odkrivanju. Takrat sva kot najpomembnejšo odkrila »Pravljico«, kjer naju je kasneje zaustavila šestmeterska stopnja. Ker je to bila popoldanska akcija, ni bilo časa za odkrivanje nadaljevanj, vendar sva vedela, da je to novi del jame.

Odkritje je spodbudilo močno ekipo JK Železničar v naslednji akciji. Opremljeni smo bili za merjenje, fotografiranje in opremljanje brezen. Takrat smo odkrili »Bifurkacijo« in prodrli do »Črnega brezna« na vzhodu in do »Veliškega brezna« na zahodu. Črno brezno bi lahko bilo še bolj črno, saj se mi je odlomil oprimek in sem padel štiri metre globoko. Rovi so se večkrat delili. Tudi manjši rovi so bili dobro sprani in stene stolčene od kamnov. Zanimiv je bil rov proti zahodu, ki se sprva dviguje. Deloval je kot velik pritok, ki je trenutno suh. Fasete in prodniki so kazali na smer pretoka navzgor. V nadaljevanju se rov ponovno spušča, dviga in spet spušča, celo za 10–20 metrov višinske razlike. Iz zahodnega rova veje močan preprih proti izhodu.

Nadaljnje raziskave smo usmerili v večji »suhi« zahodni rov. Ta se je večkrat delil in ponovno združeval. Rov je lahko prehodan, vendar se je treba večkrat spraviti na kolena. Tudi v nadaljevanju se spušča in ponovno dviga, postopno pa le »zgrablja« višino. Dno je prekrito s prodniki, podornimi skalami in naplavinami. Na več mestih je ujeta voda, ponekod so tudi manjši sifoni. Stene so še naprej lepo sprane in stolčene od kamnov. Skušali smo slediti glavnim rovom, stranske pa smo puščali za naslednje akcije. V eni od popoldanskih akcij smo prišli do »Mokrih ušes«, kjer se je skozi lužo, zapolnjeno skoraj do stroga, zrinil le Uroš. Sledil je po rovu sprva strmo

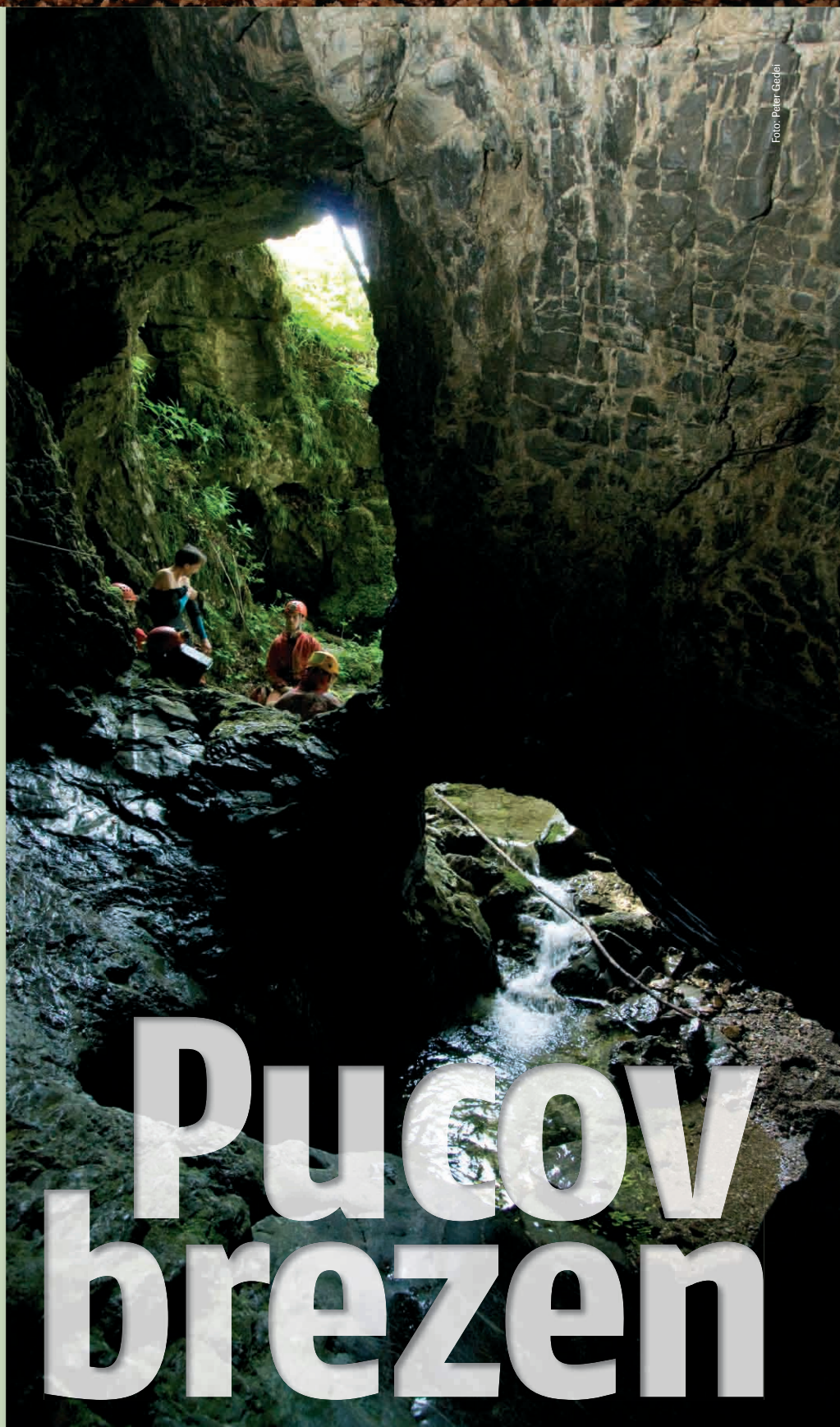

Foto: Peter Godec

Pucov brezen

Prvič sem Pucov brezen videl na sliki, ko so barvali ponor za potrebe sledilnega poizkusa. Vhod se mi je zdel tako mogočen, potoček pa tako neznan. Ko sem si prvič ogledal vhod v jamo, mi je Janez Pivk (gospodar domačije blizu jame) razkazal vse širi vhode in jama me je takoj prevzela.

Foto: Peter Gedei

Foto: Peter Gedei

Ključni prehod v nove dele se nahaja nekaj metrov od vhoda

navzgor in potem položno navzdol. Ker je bil sam, se je obrnil. Kasneje v teh delih zaradi vodnih razmer nismo nikoli uspeli priti dlje.

Leta 2005 je bilo od avgusta do oktobra veliko padavin, tudi zelo intenzivnih. Kmalu je vse znane rove zalilo v celoti. Po takem deževju sva se v jamo odpravila z Urošem. Pretok v ponoru je bil že skoraj povprečen. V globini 40 metrov pa naju je pričakal za vsaj dva metra višji nivo in nama zaprl uhojeno nadaljevanje. Našla sva obhod do Bifurkacije, ki pa je bil tako ozek, da sem se lahko skozenj prerinil le jaz. Pri Bifurkaciji sem opazil, da voda odteka v običajno suhi del zahodnega rova in ponika v najnižji točki. Izmerila sva nove rove in kratko akcijo zaključila z znižano telesno temperaturo.

Ko so vode odtekle in smo si lahko jamo ponovno ogledali, je bilo kar nekaj sprememb. Prodnikov je bilo ponekod manj, nekatere prehode pa je zamašilo. Najbolj mi je žal za rov pred Krtino, kjer sem bil le enkrat. Prva povodenj je delno zamašila dostop, naslednja voda pa ga je v celoti zaprla. Pri Mokrih ušesih nas je pričakal zelo visok nivo vode (12 metrov), ki nam je preprečila nadaljevanje. Voda je počasi odtekala, kakšna dva metra na teden. V naslednjih akcijah smo sedem metrov višje našli ozek obhod in se prebili na Uroševo stran. Rov se dvigne za 16 metrov, se nadaljuje položno, in kjer se prične hitreje spuščati, nas je pričakal sifon. Nivo sicer niha. Ne kaže pa, da nas bo brez potapljanja spustil naprej.

V naslednjih letih smo bili nekoliko manj dejavni. Raziskovali smo le v jugozahodnih delih, v katere vodi ozek rov, ki se odcepi kmalu po Bifurkaciji. Kljub ozkim prehodom ima rov živahne vodne razmere. Rov se kmalu dvigne za 16 met-

rov in cepi v dva rova. En rov se konča s sifonom, drugi pa nadaljuje še z večjo ožino. Ko se razširi, je možnih nadaljevanj več in niso še vsa raziskana. Eden od kaminov, ki še ni preplezan, seže skoraj do kote 0. Pivk pravi, da sta bili na tisti lokaciji nekoč dve brezni, ki so ju postopno zasuli. Sedaj je tam travnik. Nekaj časa pa je bila tudi njiva, ki so jo orali še z volom. Enkrat se je med oranjem volu udrlo do trebuha. Nenadoma se mu je začelo »po kratkem« muditi do ceste in se ga ni več dalo spraviti v brazdo.

Drugi večji rov se strmo spušča proti jugozahodu in se večkrat zoži do komaj prehodnih dimenzij vse do zadnje razširitve »Avio starter«, kjer je Ljubo našel napisno ploščico zaganjalnika letalskega motorja iz 2. svetovne vojne. Rov se ponovno zoži in nas pripelje do globine 60 metrov, kjer bi bilo za nadaljevanje treba malo kopati. Občasno je tu sifon. V zadnji ožini se čuti rahel prepil iz jame, kakršen je vedno v poletnih razmerah, pozimi pa se smer obrne.

Konec avgusta in septembra 2008 so bile razmere za raziskovanje jame spet primerne. Z Valterjem Rupnikom sva se odpravila v končni

Foto: Peter Gedei

Za vhomom v jamo se voda prek slapu zliva v manjše jezerce

sifon zahodnega rova. Večjih padavin ni bilo že tri leta in računala sva na spust v končno »brezno«. In res, vrvi v dveh kaminih so naju dočakale nedotaknjene (večje vode jih potegnejo navzgor). Sledi pri prvi grbini so kazale na to, da se

Foto: Milan Ferran

Ed Willats pri ostankih Pivkovega mlina. Na sliki je viden nosilec vodnega kolesa.

Foto: Peter Gedei

Ines se prebija skozi Ranjeno koleno

Foto: Peter Geddel

Slap pri ostankih Pivkovega mlina

voda ni dvignila več kot 17 metrov. Pri Krtini pa sva presenečeno ugotovila nenadno spremembo barve rova in tudi nove nanose prodnikov. Nadaljevala sva po načrtani poti in prišla do končnega sifona, veliko višjega kot pri zadnjem obisku. Izmerila sva rov od Mokrih ušes pa do sifona in se

vrnila. Pri Krtini sva se lotila temeljitega raziskovanja. To sva enkrat že opravila z Urošem in takrat odkrila kar nekaj obhodov, sedaj pa sva imela dokaz, da sem voda res priteka. Prehod širine 2–3 metre in višine 0,5–1 meter sva hitro našla, ga raziskovala in merila istočasno. Torej vse po kolenih ali pa med plazenjem, vstati se ne da nikjer. Vmes sva našla še več ožjih prehodnih odcepov. Odnehala sva na stopnji, kjer je potrebna vrv. Proti koncu rova Valtron sva v enem prehodu, ki niti ni dosti ožji od ostalega rova, začutila prepah v smeri toka vode in ugotovila, da se bo s prepahom še treba ukvarjati, saj lahko le ugibamo, od kod prihaja. V tistem delu jame se ponovno pojavljajo stranski rovi, ki jih še nismo raziskovali. Pomislil sem na možnost, da obstaja poveza s Krstačjim breznom, ki se nahaja v bližini, vendar smeri prepahov tega ne potrjujejo.

Raziskave sva nadaljevala naslednji teden. Opremila sva petmetrsko stopnjo in nadaljevala po blatnem rovu položno navzdol. Po 15 metrih se odpre dvorana velikosti 15 metrov × 5 metrov, visoka 10 metrov. Drugi del dvorane se strmo dviguje in preide v rov premera tri metre. Voda verjetno priteka z več strani, večje količine pa zalijejo tudi višje prehode. Eden od odcepov se po 15 metrih konča s podorom, glavni rov pa se nadaljuje navpično navzgor do kote –35 metrov. Izbrala sva širše nadaljevanje, kar je v resnici zelo ozek rov. Tudi ta rov ni bil brez odcepov. Izpranost rova, fasete in smeti kažejo na to, da tu še zmeraj poplavlja. Nekje na sredini rova se čuti rahel prepah, ki pa je usmerjen v nasprotno stran kot v Valtronu. Po 40 metrih pa se rov nenadoma odpre v niz prostorov z več nadaljevanji, imenovan Zmešnjava. Ponekod v jami imaš občutek, da vse rove že »razumeš«, tu pa spet ne veš, od kod prihaja voda in kam od-

Foto: Peter Geddel

V Melišču

Foto: Milan Ferran

Končni sifon Zahodnega rova je globok vsaj 15 metrov. Tudi v tem delu nam majhne fasete kažejo visoko hitrost vode.

Foto: Peter Geddel

Prehod do delov Peski

teka. Ker sva sproti tudi merila, sva preverila še višino stopnjastega poševnega kamina. Razdalja 36 metrov je pokazala koto +1,5 metrov.

V naslednjem tednu sva nadaljevala v rovu Eliptika. Rov ima kar nekaj kaminov, ki pa so na koncu verjetno preozki, in dve brezni na koncu. V obeh bi bilo potrebno orodje za odmetavanje večjih kamnov. Razdalja od vhoda je že velika in raziskovanje bi bilo naporno že brez težkih transportov. Zahtevnost pa se v neoprenu, v katerem te zebe, ko se ustaviš, in te kuha, ko se plaziš, le še stopnjuje. Meritve so pokazale, da je prvo brezno v Eliptiki verjetno povezano z Avio starterjem. Rova se križata, višinska razlika pa je kakšnih 10 metrov. Med povratkom sva poizkušala raziskovati v Zmešnjavi, kar pa ni enostavno.

Foto: Milan Ferran

Stalen vodotok, ki ponira v jamo, se pojavi šele na dnu zadnje stopnje pred sifonom v Vzhodnem rovu

Foto: Milan Ferran

V Stari rov se moramo spustiti po 8-metrski stopnji v manjšo dvorano, kjer pa je prehod zalit

Prehodi potekajo večinoma navzgor, za kar bodo potrebne posebne priprave.

V tistih tednih se je pretok Pikelščice toliko zmanjšal, da je vsa voda izginjala že v strugi. Na to sem dolgo čakal. S Suzano Basarič in Kristino Jager smo stanje izkoristili za merjenje Slapišča od spodaj navzgor. To je zelo razgiban splet rogov, in ker ni bilo pretoka, ni bilo jasno, od kod priteka voda. Glavni rov smo tako našli pri drugem obisku. Kazali so se obris starega rova (načrta), prehoda na površje pa nikjer. Od kod le prihajajo tako velika debela, pa kosi mlina? Tu ni zamašeno s prodniki, je povsod le skala. Tako smo več kot zadovoljni zaključili sezono. Skupna dolžina jame znaša 1.850 metrov.

Letos smo imeli namen le fotografirati nove dele. Pretok na vhodu smo ocenili na 15 do 20 l/s, kar ni posebej veliko. Veliko vej in sprani rovi so kazali na večji pretok v preteklih mesecih. V Ranjenem kolenu nas je pričakal sifon. Pregledal sem Sirišče in po razmetanosti proda opazil peštre pretekle dogodke. Na dveh mestih je bil sifon, čeprav ga ponavadi ni, v ozadju pa sem slišal manjši slap. Za nameček smo v zunanji strugi opazili, da se je zamašil tudi največji odtok pred ponorom, kar pomeni, da suhega ponora še ne bomo zlepa dočakali.

Še enkrat sva šla s Suzano pogledat, če bi našla staro povezavo z notranjostjo jame. Takoj sva opazila, da je običajni odtok nizkih voda pri –12 metrih v celoti zamašen. Že po nekaj metrih v Starem rovu naju je presenetila metrska stopnica in prehod z leve strani, kjer je ponikala voda. Rov je globok tri metre s prehodnim sifonom na dnu. Pregledala sva še glavni rov, ki je le še bolj zamašen, prehoda pa nikjer.

Primerjava starih delov jame z novimi

Na starem načrtu se pojavlja ena večja napaka, ki me sedaj ne moti več, skušam pa razumeti nadaljevanje in takratne ovire za prodor v jamo. Starega prehoda v spodnje dele ne najdemo. Zelo verjetno je do vrha zamašen s prodniki. Bistvena pa se mi zdi točka N8 (po starem 5.a) pri –31 metrih. Stari in novi načrt se v tem delu ujemata in tu naj bi bil sifon, namesto njega pa sedaj zeva velika odprtina (4 m²), ki se po enem metru še močno razširi. Kako je lahko bil takrat tam sifon?

Živalstvo

S tem se še ni ukvarjal nobeden od strokovnjakov, je pa zelo pestro. Večinoma so to živali, ki

jih prinese voda in ki lahko preživijo v jamskem okolju. Večkrat smo opazili tudi potočne rake, opazili smo tudi že več vrst pravih troglobiontskih živali. Omenil bi tudi, da sva z Valterjem opazila parjenje dveh hroščkov, najbrž iz rodu *Anophthalmus*.

Nadaljnje raziskave

Najprej bo treba počakati, da nas jama ponovno spusti v notranjost. Možnih odcepih za

nova odkritja je še ogromno, tudi izmerjeno še ni vse. Zahtevno bo najti nadaljevanje v Vzhodnem rovu. Ta je sorazmerno kratek in nima izrazito velikega vodilnega rova. Cepi se v več manjših rogov, ki jih še nismo resno raziskovali. V enem rovu priteka voda skozi manjšo odprtino z relativno konstantnim pretokom okoli 10 l/s. To je tudi edina večja tekoča voda v nadaljevanju jame, vendar ji kmalu sledi sifon.

Milan Ferran,
JK Železničar

Foto: Suzana Basarič

V Starem rovu se je odprl nov prehod, ki se kmalu konča s sifonom

Foto: Milan Ferran

Ozko nadaljevanje proti rovom v jugozahodnem delu jame

Foto: Milan Ferran

Nanosi proda v Vzhodnem rovu

Burja

»Helektitni kolibri«

V letošnjem letu so člani JO SPD Trst odkrili in raziskali razgibano jamo v bližini Kozine in jo poimenovali Burja. Članek je sestavljen iz novic z njihove društvene spletne strani.

Claudio Bratos nam **15. januarja 2009** po elektronski pošti pošlje navdušeno sporočilo: »Danes popoldan sem začel raziskovati hrib, ki se nahaja zahodno od Kozine. Sem našel špranjo, iz katere piha, da je strah, pravo neurje. Stojan, jutri gremo širit Burjo! Trese travo dva do tri metre daleč!! Zrak, ki piha iz razpoke, je tako topel, da ne bova trpela mraza!« In ime Burja je ostalo, simpatično ime za jamo.

Naslednji dan sta Stojan Sancin in Claudio Bratos začela kopati v špranji, trdi sivi apnenec je kazal zobe, vendar je en kamen, ki je padel v notranjost, že oznanjal brezno ... Vreme v naslednjih dneh ni bilo najboljšo, dež in sneg ju je motil pri kopanju, ki sta ga kljub temu trmasto nadaljevala. Iz nove špranje, že precej široke, je izhajala meglica visoko v nebo. Kopanju in širjenju so sledile tudi raziskovalne akcije na terenu, pregled meje s flišem, pregled morfologije področja in označevanje okoliških dihalnikov. Meritve temperature zraka v špranji, ki je imela stalne 10,3 °C pri zunanji temperaturi okoli ledišča, so kazale, da se za špranjo skriva velika jama. Širjenje ožine je bilo težje, kot je bilo predvideno, in grdo vreme je prisililo naša »grottenarbeiterja«, da sta nadaljevala delo na drugem delovišču, v že znani jami blizu Markovščine. Odprtih delovišč ni manjkalo in vsa so bila precej obetavna.

26. januarja sporoča Claudio: »Pihanje v Burji se je močno povečalo, za vstop v jamo pa bo potrebno še veliko dela, stena je kompaktna in širjenje gre počasi. V sredo bova razširila sprednji del, zgleda, da je meander v breznu neprehoden še za nekaj metrov. Burja je, burja! Ko sem delal, sem bil popolnoma pobeljen od praha, danes imam rdeče oči, je bilo zelo moteče. Jutri naprej, imam že mrzlico.«

28. januarja, ko se je vreme izboljšalo, je kamenje že začelo padati v brezno, do katerega je manjkalo samo še štiri metre.

30. januarja še obetavnejša novica: »... ozek meander se še nadaljuje, napredovala sva za dober meter in pol, kamenje sva morala vleči iz jame, mislim, da bova v ponedeljek skozi. Danes je pihala še močnejše, si ne predstavljam kakšna »ošča« od jame se skriva, takega prepriha (konstantnega) na Krasu praktično ni.«

In končno, **4. februarja**, po dolgem popoldnevu mrzličnega kopanja, je Claudio poslal Deanu sporočilo: »Pozdravljen, sva jo odprla, je še malce ozko, v petek bova še malce razširila in šla v jamo.«

6. februarja je Claudio napisal: »Po dolgem in mučnem širjenju se nama je danes posrečilo. Končno sva razširila zadnjega pol metra ozkega meandra in se lotila raziskovanja nove jame. Po

desetih metrih brezna sva pristala na prostorni polici, ki se strmo prevesi v široko, popolnoma zakapano tridesetmetrsko brezno.

Na dnu le-tega se odpira dvorana, ta se po dvajsetih metrih znova prevesi v široko brezno. Spustila sva se približno drugih trideset metrov v globino, tam pa nama je zmanjkalo vrvi. Presodila sva, da je do dna še dobrih trideset do štirideset metrov. Brezno se zvonasto močno širi in je popolnoma zasigano. Jame nisva merila, sva jo le površno fotografirala. Zgleda, da se nama začnjenja obrestovati trdo in dolgotrajno delo. Jama se nahaja nad začetkom doline Glinščice na slovenskem ozemlju, nad komaj zgrajeno avtocesto Kozina–Koper. Poimenovali smo jo »Burja«, ker iz vhodnega meandra izredno močno piha. Raziskovanje bova čim prej nadaljevala.«

9. februarja nas na strani razveseli novica: »Danes popoldne sva se znova spustila v globine novoodkrite jame nad Glinščico. S seboj sva imela sto metrov vrvi. Poševne police so nama »požrle« nekaj metrov vertikale, vseeno pa mislim, da sva dosegla častivredno globino sto osemdeset metrov. Dna jame pa ni še videti, znova nama je zmanjkalo vrvi. Morda sem bil presrečen zaradi take najdbe, zdelo se mi je, da slišim v daljavi šumenje manjšega potoka. Te dni je veliko deževalo, morda le curlja v tolmunček?«

16. februarja: »To pot je 50 metrov vrvi zado-stovalo in ostalo. Na dnu brezna smo dosegli vodoraven rov, močno zakapan, dolg okoli 40, širok od 10 do 15 metrov in približno toliko visok. Nikjer nismo opazili očitnega nadaljevanja. Za morebitno nadaljevanje bo potrebno plezati kamine. O kakšni vodi ne duha ne sluha. Očitno je šlo za vodni curek, ki je med tednom presahnil. Do sedaj smo globino jame le ocenjevali. To pot smo jo določili z višinomerom, ki je pokazal globino 170 metrov. Na dnu žalovali: Božo Remškar (JD Danilo Remškar Ajdovščina), Claudio Bratos in Stojan Sancin.«

20. februarja se akciji pridruži še Franc Malečkar, ki navdušeno opiše raziskovanje Burje.

22. februarja lahko preberemo novico: »Pred enim tednom nas je Jože Tomšič prosil za ogled nove jame »Burja« in takoj smo se dogovorili. Da-

Claudio v vhodni ožini

Prostorna polica, ki se prevesi v brezno

Foto: Peter Gedai

Foto: JO SPD Trst

Foto: Claudio Bratos

Foto: Peter Gedei

Kapniški steber na dnu Glavnega rova

nes jutraj smo se dobili v Kozini, se predstavili in se po dobri kavi napotili proti jami. Akcija je nad vse uspela, ogledali smo si do sedaj raziskane rove, zamenjali smo plezalno vrvi v preplezanem kaminu do poličke in si vsi ogledali morebitna

nadaljevanja visokega kamina. Dobro uro so »gostje« fotografirali spodnje dvorane, na površje smo se vrnili v popoldanskih urah. Akcije so se udeležili člani Jamarskega kluba Novo Mesto, Tanja Rukše, Jože Tomšič, Miha Rukše, Andrej Gašperič, Franci Zupančič, Anže Tomšič, gostil Claudio.»

2. marca sta bila Stojan in Claudio spet v akciji: »Danes popoldne sva preplezala kamin do srednjega okna. Komaj sva dosegla vrh, že se je pred nama poševno spuščal meandrast rov. Po dvajsetih metrih se rov močno razširi v veliko dvorano, ta se strmo spušča do velikega brezna. Brezno je popolnoma zasigano in ima velikanske zavesa. Brez vrvi in malce utrujena sva se počasi vrnili na površje. Pri povratku sva zagledala okno, ta se odpira nekaj metrov visoko v komaj najdeni dvorani. Prosto sva ga preplezala in našla zelo lep meander, ki se dviga zelo strmo dobrih trideset metrov do previsnega kamina. Na vrhu kamina se vidi rov, stene so brez sige in okrašene s ponvicami.«

6. marca preberemo: »Danes popoldne smo se znova vrnili v jamo, s seboj smo imeli sto metrov vrvi. Precej hitro smo se spustili do dna vhodnega brezna, tam smo splezali do okna in skozi meander do dvorane. Opremili smo novo brezno in se spustili med zavesami v novo zakapano dvorano. Dno dvorane je pokrito s podornimi stenami, tam se odpirajo tri brezna in zelo veliko okno, ki preide v rov. Lotili smo se raziskovanja brezna, ki se nam je zdelo najobetavnejše. Iz njega je pihalo precej močno in stene so pokrite z belimi karfijolami. Po ozkem meandru se brezno razširi, raziskali smo ga le delno, dokler nam ni zmanjkalo vrvi, do dna pa verjetno manjka najmanj dvajset metrov. V ostala brezna smo le »pokukali«. Zgleda, da se raziskovanje komaj začinja. Tokrat nas je bilo lepo število jamarjev: Janko, Bogomir, Robert, Klemen, Stojan in Claudio.«

20. marca smo spet jamarji skupaj in Claudio je zapisal: »Včeraj je pri vходу pihalo zelo močno. Najprej sva se spustila v jamo jaz in Stojan, nato so nama sledili še Kristjan Mezgec iz Kozine, Bogomir Remškar, Blaž Kodele in Matej Kodolja iz Ajdovščine. Preopremili smo preplezan kamin, zamenjali dinamično s statično vrvo in se zatem počasi začeli spuščati

Foto: Peter Gedei

Glavni rov

Moja razmišljanja o Burji

Burja je »burjila« domišljijo že od takrat, ko mi je Claudio poslal posnetek prepiha v vhodni ožini, ki sta jo širila s Stojanom. Po odkritju čudovitega brezna se jima je med eno od akcij pridružil tudi Božo (Bogomir Remškar). Takrat so dosegli dvorano na 170 metrih globine, možnosti nadaljevanja pa niso bile ravno navdušujoče. V naslednji akciji sem pomagal plezati v kamin. Ko sem priplezal do dveh kapnikov na sredini zasigane stene, sem bil bolj pesimist kot optimist. Na levi zgoraj je bilo nekaj, kar bi lahko bil rov, na desni zgoraj precej višje se je stena nadaljevala nekoliko položneje v temo, nad dvorano za mojim hrbtom pa je izginjal še en navpičen kamin. Pač še eno brezno, kjer zrak kroži zaradi različnih višin vhodov in posledično temperaturnih razlik zraka, sem pomislil. Kasneje je priplezal do mene še Claudio in s svojo lučjo dodatno osvetlil možna nadaljevanja. Ocenila sva, da je leva luknja dosegljiva v eni akciji, desna v eni do dveh, navpičen kamin v stropu pa zahteva več časa. Claudio je bil optimist kot vedno: »Majhnih jam ni.« Pri njem ne moreš ostati pesimist. S tako razlago vidiš nadaljevanje tudi v sredini žive skale. Stojan in Franci sta medtem izmerila novoraziskane dele. Naslednji petek sem nestrpno čakal novice od Stojana in Claudia. Uspelo jima je! Priplezala sta do levega okna in »Burja je pihala še naprej!«

Minil je še en teden. Ker sem se s sodelavci dogovoril za obisk Lipiške jame že v petek jutraj, je obstajala možnost, da se mi bo uspelo »prišlutiti« k raziskovanju Burje popoldne. To se je tudi zgodilo, saj smo zaradi profesionalnih vodičev zaključili obisk Lipiške jame že ob 13. uri. V Kozini sem ugotovil, da nas bo precej. Najprej sta prišla Stojan in Claudio, nato Janko Brajnik iz JD Dimnice Koper in še kasneje Božo in Klemen iz našega društva.

In kaj človek opazi pri Burji? Nekaj velikih kupov skal in drobnega kamenja pred vhomom. Za to odkritje je bilo potrebno ogromno dela. Jama je veličastna. Večmetrske zavesa, kapniki, bele karfijolce, kalcitne ponvice in kristali, ki se lesketajo kot diamanti. Večina tega še vedno nastaja in raste. Naše društvo je bolj navajeno jam, kjer na en kilometer poligona vidiš en kvadraten meter sige. Tu je situacija ravno obrnjena. Na kilometer jame najdeš kvadraten meter nezasigane skale — pravi jamski rokoko. Božo pravi, da je jama tako »pocukrana«, da dobiš sladkorno bolezen. Najlepša pa so možna nadaljevanja: brezenca, rovi in kamini. Kaj naj rečem po videnem? Iz pesimista sem se prelevil v optimista. Stojan in Claudio sta garala pri širjenju vhodne razpoke in našla čudovito jamo, za katero upam, da je zlepa ne bo konec. V taki jami se splača preplezati vse kamine in razširiti vse špranje.

Ker ima jama zelo simpatično ime, me je takoj spomnila na domačo Vipavsko dolino. Tu drevesa rastejo poševno in vsak poštar zna voziti moped pod kotom 45 stopinj. Večkrat se zgodi, da obiskovalci z drugih koncev Slovenije »pojamarajo« nad močno burjo, če ta piha 100 km/h, potem pa jim kakšen star kmet reče: »To ni še nič! Ta hujše burje sploh še niste videli.« Raziskovalcema jame, Claudio in Stojanu, želim v prihodnje prav tak odgovor, ko jima bo kdo omenjal Burjo.

Robert Rehar,
JD Danilo Remškar Ajdovščina

Na sredini preplezanega kamina

v »karfijolasto« brezno. Dno brezna se konča med velikimi podornimi stenami, »plezarija« po podornih stenah nas je pripeljala do novega kamina, ki se poševno dviga približno štirideset metrov. Presenečenja pa še ni bilo konec, deset metrov nad dnom brezna smo našli okno, ki se takoj prevesi v brezno, to zgleda kar precej globoko, pomanjkanje vrvi in ostale opreme pa nam je preprečilo nadaljnje raziskovanje.

V zgornji večji dvorani se odpira še eno

meandrasto brezno, velika radovednost in nihanje zraka ob vhodu sta nas prepričala, da smo se spustili v meander. Imeli smo le dinamično petinštiridesetmetrsko vrv. Tudi tokrat nismo dosegli dna, prišli smo le do manjše razširitve, tu smo ostali brez vrvi, brezno pa se nadaljuje še približno deset metrov. Bogomir je v tem času izmeril vhodno brezno. Glede na pihanje v notranjih ožinah zgleda, da se jama komaj začinja.»

Akcijo je **27. marca** Claudio poimenoval Plezanje kaminov. »Tudi tokrat so nam prišli pomagat pri raziskovanju prijatelji iz Ajdovščine. Po hitrem spustu do zadnje Podorne dvorane smo sklenili, da bomo preplezali kamin, ki se strmo dviga nad skalami. Bogomir se je opremil in lotil plezanja, takoj je bilo razvidno, da bo to nevarno. Stena in siga sta bili precej nestabilni, prvo polovico je preplezal Bogomir, drugo pa Robert. Kamin je visok dvajset metrov, konča pa se v manjši razširitvi med kapniškimi tvorbami. Bogomir je izmeril novoodkriti del jame, Robert pa

Foto: Peter Gadel

Na drugi strani kamina

Foto: Peter Gadel

Foto: Peter Gadel

Jamski biseri v dvorani na dnu Glavnega rova

je pregledal vsa možna nadaljevanja in razočarano presodil, da se rov konča. Jama ima še štiri možna nadaljevanja, drugič bomo splezali do zelo obetavnega okna v Karfijolastem breznu, ker zgleda, da se za oknom nadaljuje rov.»

3. april. »Tudi ta petek smo se vrnili v jamo »Burja« nad Kozino. Najprej smo razopremili kamin, katerega smo preplezali v prejšnji akciji, potem pa se lotili raziskovanja v Karfijolastem breznu. Preplezali smo stopnjo do manjšega okna in raziskali poševen meander do novega brezna, ga opremili in se spustili do dna. Tu pa smo doživeli pravo razočaranje, saj smo prišli na dno Karfijola-

Foto: Claudio Bratos

Božo se pripravlja na plezanje v kaminu

stega brezna. Imeli pa smo še eno možnost nadaljevanja, Robert je prosto preplezal desetmetrsko stopnjo do večjega okna, ki se takoj prevesi v manjše brezno. Nastavil je vrv in se spustil do dna, brezno se konča v ožini, ki močno vleče zrak. Novoodkritih rogov nismo izmerili, tokrat smo jami le

Foto: Peter Gadel

Na vrhu kamina

V Karfijolastem breznu

podaljšali poligon. V jami ostajajo še štiri možna nadaljevanja, ki so, vsaj nam, dosegljiva.»

O akciji, ki je potekala **17. aprila**, mi je Claudio po e-pošti napisal sledeče: »Dobro jutro, se opravičujem, sem bil pretrujen in nisem niti prižgal računalnika. Včerajšnja akcija je nadvse uspela, razopremil sem paralelno brezno v Karfijolastem breznu. Na dnu Karfijolastega brezna sem našel zelo obetavno nadaljevanje. Vsi trije smo šli raziskovat blatno brezno, sam sem šel do dna in se ustavil pred velikanskimi podornimi bloki, dno je popolnoma zalito z blatom, občasno ga poplavi voda. Iz jame smo povlekli dve vreči, polni vrvi. Ožino na dnu Karfijolastega brezna se

da razširiti brez problemov, je že skoraj prehodna, vidi se večji prostor, iz ožine je zelo močno pihalo.«

24. aprila sva šla s Klemnom v Burjo izmerit še neizmerjene in še opremljene dele. Stojan nam je dostavil ključ, vsi pa smo pozabili na vrvi za vhodno brezence. A nas ta malenkost ni ustavila. Malo sva se »kajlala v špaltnik«, pa je šlo. V Karfijolastem breznu sva razbila ožino. Brezno se za ožino po nekaj metrih konča v podornem kamenju. Merila sva nazaj grede, neizmerjeno je ostalo le brezno pod Podorno dvorano, nekako vzporedno Karfijolastemu, ki pa je že bilo razopremljeno. Claudio pravi, da je okrog 30 do 40 metrov globoko, kar ne spremeni dimenzij jame. Izmerila sva še rov z zlomljenimi kapniki, ki spominjajo na topovske cevi z gusarskih ladij. Rov predstavlja zgornje nadstropje povezave med Podorno dvorano in glavnim rovom. Dolžina poligona znaša 635 metrov, globina pa 201 meter.

Naslednji dan je jamo obiskala foto ekipa Petra Gedejja.

Jama ima sicer še nekaj vprašajev, vsi pa so v kaminih. Zato sta se Claudio in Stojan odločila, da jo razopremita. Burja je pihala zelo močno, a na žalost prekratko, tako da ni pripihala do »Skilana«, kar smo nekateri optimisti pričakovali. Mogoče bodo naslednje generacije skozi kamine »priburjale« prav tja.

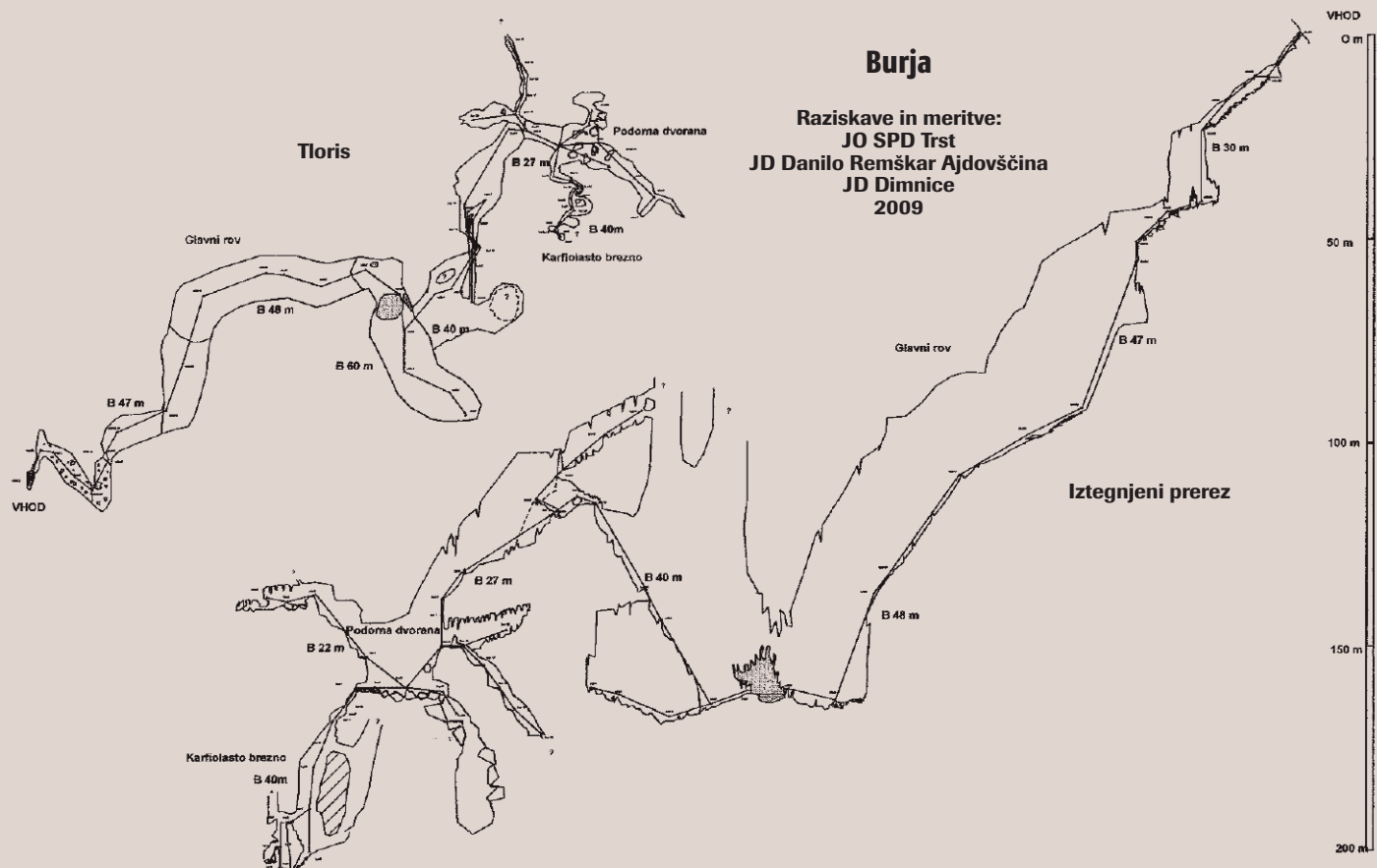
9. maj. V prejšnjih dneh je Claudio v dveh ekskurzijah popolnoma razopremil Burjo in povlekel na površje vso opremo. V šestih transportnih vrečah je bilo 820 metrov vrvi. Posebno neroden je bil transport skozi vhodno ožino, ki jo je moral preplezati šestkrat. Uporaba mehke vrvi (soft) je še enkrat pokazala svojo dobro in slabo plat. V vreči zasede vrvi dosti manj prostora in je je zato znatno več, kar je za majhno ekipo zelo ugodno. Zato pa je vreča primerno težja, tudi »pantin« in »krol« primeta nekoliko kasneje. S tem so jamarji JO SPD Trst končali svoje delo v jami za nedoločen čas. Jama je sedaj »prevzel«

S kristali okrašen stalaktit v Podorni dvorani

Franc Malečkar, ki je začel postopek za zaščito jame.

Bogomir Remškar, JD Danilo Remškar Ajdovščina
Dean Zobec, JO SPD Trst

Potop v odtočni sifon v Jami 1 v Kanjaducah

Reka Reka, ki izvira pod Snežnikom, teče približno 50 km po površju po vododržni flišni podlagi. Na stiku z apnencem začne ponikati. Glavni ponor Reke je v Škocjanskih jamah, od koder teče približno 30 km podzemno proti severozahodu, kjer so izviri Timave.

Skrivnost podzemnega toka Reke in zanimanje zanjo sta prisotna vsaj toliko časa, kolikor je prisoten človek na tem območju, predvsem v okolici Škocjanskih jam. O tem pričajo številne arheološke najdbe.

Podzemni tok Reke je poznan v Škocjanskih jamah, Breznu treh generacij, Kačni jami, Jami 1 v Kanjaducah, Breznu v Stržinski dolini, Labodnici in Čudoviti jami Lazarja Jerka.

Jama 1 v Kanjaducah leži ob cesti Sežana-Lipica in je poznana že dolgo. Kopanje v jami in iskanje prehoda v nadaljevanje jame, iz katere je ob poplavih Reke močno pihalo, se je pričelo v drugi polovici 19. stoletja, v času avstrijske države.

Nekaj let po ustanovitvi Jamarskega društva Sežana so sežanski jamarji leta 1963 začeli raziskovati jama. V jami je raziskovalo več generacij in skupin. Po letu 2000 je največ dela v jami opravil Gorazd Berčič. Leta 2003 sta s Slavkom Čokom našla prehod iz podora v nadaljevanje jame. Podzemni tok Reke so 12. decembra 2003 dosegli Gorazd Berčič, Slavko Čok, Marko Gombač in Zlatko Miklavc. Podzemni tok Reke je v jami sledljiv v dolžini okrog 800 metrov, s pritočnim in odtočnim sifonom. Vhod v jama je na nadmorski višini 345 metrov, odtočni sifon pa 329 metrov nižje.

Konec leta 2008 je Jaka Jakofčič pričel z zahtevno organizacijo in načrtovanjem potopa. Za načrtovani potop je bilo treba jama primerno opremiti, da bi bil transport potapljaške opreme čim lažji in enostavnejši ter da bi jama ob tem čim manj poškodovali.

Prva pripravljalna akcija v jami je bila 22. januarja 2009 in je trajala tri ure in pol. Jaka Jakofčič, Emil Kariž in Rosana Cerkvenik smo naredili in pripravili del poti v najožjem delu za transport težkih potapljaških jeklenk.

Druga akcija je potekala 29. januarja 2009. Na njej smo sodelovali Jaka Jakofčič, Emil Kariž in Rosana Cerkvenik iz Jamarskega društva Sežana, David Ostanek iz Društva za raziskovanje jam Luka Čeč Postojna ter Smiljan Brešan in Igor

Boštjan Čopi

Damir Podnar

Skočir iz Jamarsko-potapljaškega društva Sirena Sub iz Nove Gorice. Med to akcijo je bila v celoti zamenjana vrvi, na novo so bila opremljena nekatera sidrišča, napeljan telefonski kabel po podornem delu (t. i. »voxx«) ter popravljena pot po podornem delu jame. Akcija je trajala devet ur.

Preopremljanje jame se je nadaljevalo tudi med naslednjo celodnevno deveturno akcijo, ko sta 10. marca 2009 Janko Marinšek in David Ostanek iz DZRJ Luka Čeč Postojna dokončno preopremlila jama in napeljala tudi nekatere dodatne vrvi.

Jamsko potapljanje velja za tehnično najzahtevnejšo dejavnost v jamarstvu, zato je ključnega pomena, da so potapljači strokovno usposobljeni in izkušeni. K potopu v Jami 1 v Kanjaducah sta bila povabljeni jamska in tehnična potapljača Damir Podnar - Dado in Boštjan Čopi. Oba sta člana Enote za tehnično potapljanje pri URSZR ter Jamarsko-potapljaškega društva Sirena Sub iz Nove Gorice. Damir Podnar - Dado je tudi inštruktor jamskega in tehničnega potapljanja.

10. aprila 2009 si je jama ogledal Boštjan Čopi, skupaj z Emilom Karižem, Rosano Cerkvenikom, Smiljanom Brešanom in Igorjem Škočirjem. Namen akcije, ki je trajala sedem ur, je bil preveriti opremljenost in prehodnost jame za vso potapljaško opremo.

Ključni kriterij za izvedbo potopa je bil pretok Reke. Merilo je bilo, da je potop možen le, če je pretok Reke na vodomerni postaji Cerkvenikov mlin manjši kot 5 m³/s. Hidrološke razmere so bile konec marca zelo ugodne, saj je bil pretok manjši kot 3 m³/s, vendar je zadnje dni marca narasel na več kot 80 m³/s. Nato je začel konstantno in precej hitro upadati. Na dan potopa, 18. aprila 2009, je bil pretok med 3,44 in 3,62 m³/s.

Jaka Jakofčič je pred akcijo člane JD Sežana in nekatere jamarje iz drugih društev povabil, da sodelujejo pri transportu opreme do sifona. Pri transportu opreme smo sodelovali Jaka Jakofčič, Emil Kariž, Jasmina Rijavec, Jure Jakofčič, Aljoša Volk, Sebastijan Žitko in Rosana Cerkvenik (JD

Sežana), Igor Škočir in Smiljan Brešan (JPD Sirena Sub) ter David Ostanek (DZRJ Luka Čeč Postojna). Do vhoda v jama je pri transportu sodeloval tudi Darjo Pajk (JD Sežana).

Zborno mesto je bilo ob 8. uri pri parkirišču za jama, kjer je bila oprema zložena v 17 polnih transportnih vreč. Ob 9.15 smo vstopili v jama. Transport je po prvem delu jame, to je po ožinah, potekal po načelu verige. Ob 10. uri je ekipa dosegla t. i. Slačilnico, kjer se jama razširi v kapniški del in se prične spuščanje po vrvi. Vsak izmed

Skupinska fotografija

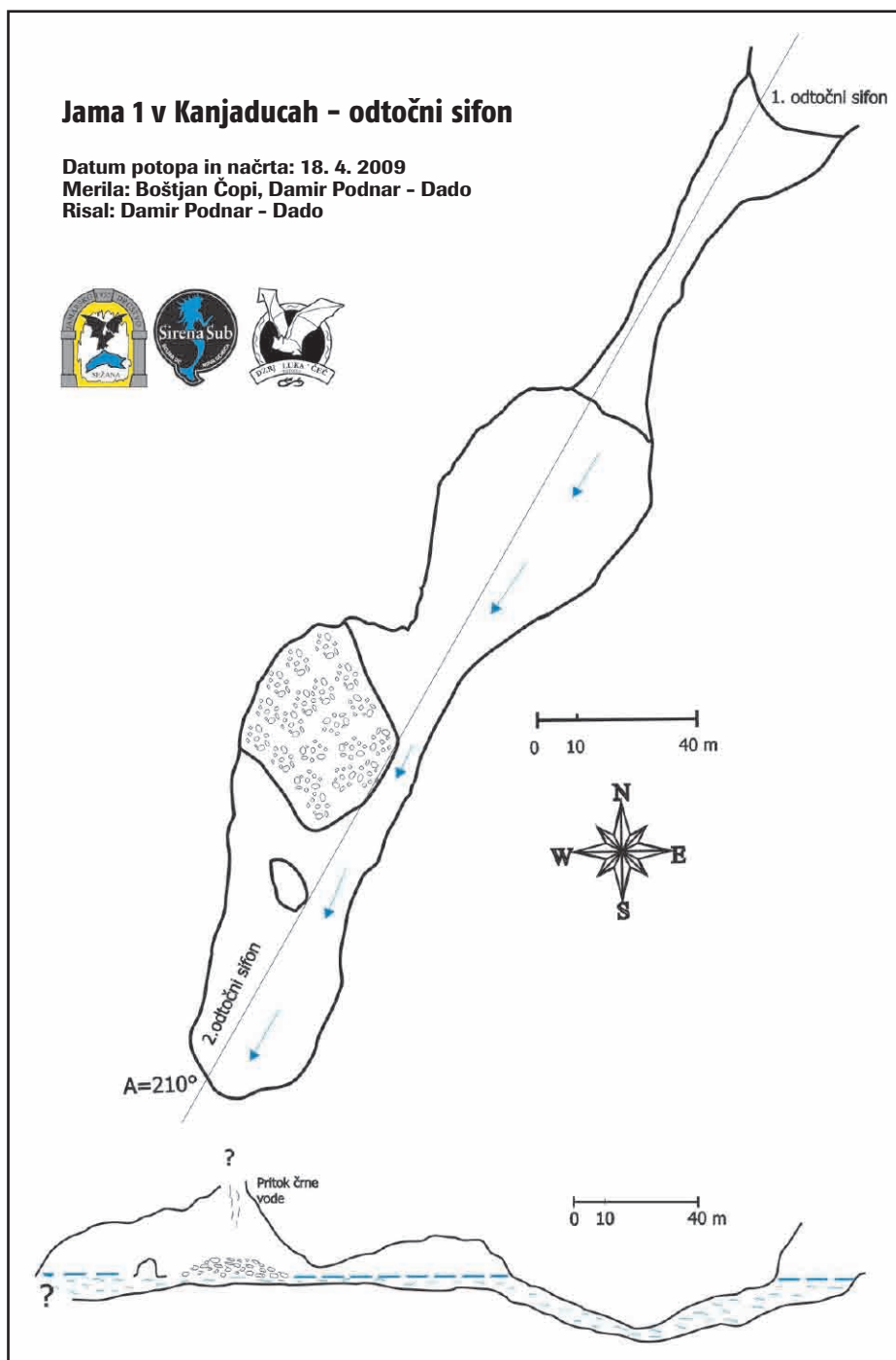
Foto: Jaka Jakobič

Med čakanjem na potapljače. Igor Skočir v jami.

udeležencev je nosil vsaj eno transportno vrečo. Ob 13.20 smo vsi udeleženci dosegli odtočni sifon. Potapljača sta se pripravila na potop in ob 13.50 pričela prvi potop, ki se je končal ob 14.00. Nato sta se potopila še enkrat ob 14.08. Drugi potop je trajal do 15.06. Sledilo je pospravljanje opreme. Ob 15.30 se je pričel povratek proti površju, ki je trajal do 22. ure, ko smo vsi udeleženci prispeli na površje. Akcija je sicer trajala do 24. ure.

Preden smo vsi sodelujoči prinesli opremo do sifona (približno pol ure hoje od dostopa iz zgornjega dela jame), sta se potapljača pripravljala na potop, tako z opremo kot tudi psihično. Po prihodu na površje je Dado njun potop takole strnil:

»Zaradi dokaj slabe vidljivosti v vodi (1–1,5 metrov) je bilo težje ugotoviti smer nadaljevanja, tako da sva se začela spuščati v globino ob levi strani odtočnega sifona. Dno se enakomerno spušča do globine 21 metrov, kjer se zaradi zožitve začuti močnejši tok, ki nama je nakazal, kam gre nadaljevanje, in tudi dno se obrne navzgor. Dvignila sva se pod strop sifona in nadaljevala s tokom, vrv iz transportke je kar lezla ven in nekje pri –7 metrih se je najina 100-metrška vrv končala. Kljub naporom, da jo poskusiva čim bolj napeti, nisva dosegla gladine, tako sva se morala odločiti za povratek. Izbira 10-milimetrške statične vrvi namesto arianine niti je bila upravičena, saj nama je vleka po vrvi olajšala povratek proti toku. Po posvetu z ostalimi smo se odločili podaljšati vrv za 20 metrov in poskusiti še enkrat. V drugem poskusu sva imela dosti dela s postavljeno vrvjo, ki se je zaradi toka ovijala okoli skal, tako da sva jo morala večkrat popravljati in jo znova vleči v sifon. Tokrat se ni iztekla pri –7 metrih! Šlo je kar naprej, in ko sva prišla do konca vrvi, sva bila na površini. Težava je bila, ker se nama je vrv končala samo meter nad gladino in je nisva mogla nikamor pritrditi, saj so stene gladke. Nekako sva jo vseeno spravila v neko razpoko in jo pustila tam. Pogleda sva usmerila na gladino jezera okrog naju in z lučmi iskala, kam naprej. Na koncu dvorane sva opazila odprtino in za odprtino prod. Občutki, ki so naju preletavali, so nepopisni: »Uspele nama je!« Boštjan je zaplaval do proda in naprej pogledat, kako gre po suhem, sam pa sem se spustil s tokom mimo proda. Hitrost pretoka se tam poveča, voda teče na drugo stran dvorane, kjer je še en odtočni sifon. Tok je kar močen, tako da sem se moral

držati za skale, da sem se obdržal na mestu. Dvorana je dolga 250 metrov, na sredini je prodišče. Dvorano sva malo skicirala, izmerila kot nadaljevanja (210°) in se obrnila. Med povratkom so naju spremljale misli, kako bomo ob novem odkritju vsi zadovoljni.»

Na površju je udeležence pričakal predsednik JD Sežana in Jamarske zveze Slovenije, Jordan Guštin, ki je poskrbel za pogostitev. Zbrane je prišel pozdravit tudi odkritelj podzemnega toka Reke, Gorazd Berčič.

Potop v odtočni sifon je izjemen dosežek in pomemben prispevek k poznavanju podzemnega toka Reke tako za jamarje kot tudi za krasoslovce. Zahtevnost jamskega potopa je bila toliko večja, ker je bil potop v odtočnem sifonu, poleg tega pa je bil rečni tok precej močan.

Odkritje dvorane za sifonom in novega sifona pa seveda pomeni tudi nov izziv za jamske potapljače.

Rosana Cerkenik, JD Sežana

Foto: Jaka Jakobič

Emil Kariž in Damir Podnar po prihodu iz jame

Raziskovanje Notranjskega Snežnika

Notranjski Snežnik spada med visoke kraške planote južne Slovenije. Speleološko so ga prvi preučevali italijanski jamarji med obema vojnama in objavili rezultate v Duemilla grotte leta 1926 in Il Timavo leta 1938.

Po vojni so področje raziskovali člani Inštituta za raziskovanje kraša, ki so odkrili Snežniško brezno (P. Habič in R. Gospodarič), ter člani Jamarske sekcije PD Železničar in Geološkega zavoda iz Ljubljane, ki so objavili Kraške pojave v Loškem Snežniku (D. Novak, leta 1962), Jame in brezna v gozdnih revirjih Loškega Snežnika (D. Novak, leta 1960) ter Brezno ob zgornji Lenčajski cesti, globoko 185 metrov (D. Novak, leta 1966). Po tem času so tam raziskovali člani Jamarskega društva Rakek, s kateri-

mi so občasno sodelovali člani Jamarskega društva Sežana, Društva za raziskovanje jam Ljubljana, Jamarske sekcije Slovenskega planinskega društva Trst, Jamarskega društva Dimnice Koper, Društva za raziskovanje jam Luka Čeč Postojna, Jamarskega društva Danilo Remškar Ajdovščina in Jamarskega kluba Borovnica.

Jamarsko društvo Rakek na področju Notranjskega Snežnika sistematično raziskuje že od leta 1972. Leta 1982 je v Ždroclah postavilo bivač in organiziralo meddruštveni tabor. Do leta

1988 je bilo na tem območju raziskanih in evidentiranih 279 jam, kar predstavlja 1,1 jamo na kvadratni kilometer področja, ki je veliko 260 kvadratnih kilometrov. Leta 1988 so Franjo Drole, Tone Ileršič, Jani Homovec, Jaka Peteh in Božidar Prudič raziskali takrat najgloblje brezno, 280 metrov globoke Cifre. Da ne bo krivice, na področju Snežnika so ves čas raziskovali tudi jamarji iz Ilirske Bistrice in v letu 2000 raziskali najgloblji brezn na Snežniku, Brezno Bogumila Brinška z globino 506 metrov ter Kambrece s 351 metri globine.

V devetdesetih letih prejšnjega tisočletja je Jamarsko društvo Rakek še naprej sistematično pregledovalo področje Notranjskega Snežnika. Vsakoletni tradicionalni prvomajski tabor in ostale tako imenovane vikend akcije so prinesle veliko na novo raziskanih jam do globine 180 metrov. Mlajši člani društva so v tem obdobju pridobivali še kako pomembno znanje in

Jutranje prebujanje na letošnjem taboru

izkušnje pri organizaciji odprav v globlje jame na Snežniku.

Leta 2000 so kolegi iz Francije pod vodstvom Barnabija Forgousa raziskali 280 metrov globoko brezno v Ždroclah blizu bivaka, ki so ga imeli naši jamarji na taboru leta 1982. Naslednje leto je v Leskovi dolini potekal prvomajski tabor, kjer smo s Tonetom Palčičem na čelu veliko premlevali prihajajočo odpravo Čehi 2, raziskali pa smo tudi nekaj jam, globokih do 100 metrov. Prvomajski tabor 2002 je potekal na Mezelišču, kjer smo sprva pregledovali teren na območju mrhovišča v bližini tabora, kasneje pa se je ekipi pridružil tudi Peter Žalec, ki mi je pokazal vhod v sedaj tako imenovano Žalcevo brezno.

Raziskovanje Žalcevega brezna

S Petrom sva se odpeljala do Čaše, kjer sva parkirala avto in zagrizla v hrib proti Tjuri. Lahka, brez dodatne opreme, sva bila precej hitro na področju, kjer sta Tone Ileršič in Peter pred leti pozimi naskakovala Snežnik in opazila to brezno. Kljub drugačnim razmeram sva brezno hitro našla. Na prvi pogled deluje kot »čurka«, saj je dno vidno z vrha. Vrgel sem nekaj kamnov, eden od njih pa se je odbil naprej v brezno, ki ga takrat nisva videla. Peter mi je zatrdil, da je bilo pozimi čutiti preprih na vhodu. Vrnila sva se v tabor, vso noč pa me je razžiralo, kaj, »za boga«, je tam spodaj. Zjutraj sem prepričal ekipo, da ne zadržim več in moram po hitrem postopku ugotoviti, kaj je tam spodaj. Z menoj sta se odpravila Aleš

Akcija JD Rakek, 27. do 29. april 1972, v 170 m globoko Brezno ob Jurjevi cesti (kat. št. 3693). Trpežnost 30 let starega Jeepa je bila neizmerna.

IMV Kombi - premični tabor JD Rakek, 28. maj 1988. Priprave na raziskovanje 280 m globokega brezna Cifre (kat. št. 5999). Od leve proti desni: Tone Ileršič, Jani Homovec, Božidar Prudič, Jakob Peteh.

V ožini Žalcevega brezna

Štrukelj – Klamfa in Marko Matičič.

Spustil sem se na dno, videno z vhoda in ugotovil, kam je letel kamen, ki sem ga vrgel prejšnji dan. Nadaljeval sem opremljanje brezna za manjšo »ožino«. Po 20 metrih spusta sem prispel na melišče, kjer se brezno navpično nadaljuje. Malo pod skalo, ki skupaj drži melišče, sem zabil sidrišče, Aleš in Marko pa sta mi z dodatno zalogo opreme sledila. Spustil sem se točno po sredini brezna velikosti 8 metrov × 8 metrov, potoval do globine 70 metrov, kjer je 3 metre × 5 metrov velika polička. Zabil sem nov svedrovec in poklical Klamfo, Marko pa se je že odločil zapustiti jamo zaradi čakanja na mrazu. Ker je Klamfo tudi precej stresalo, sem mu prepustil opremljanje, vendar mu je po dveh zabitih svedrovcih v globini 140 metrov zmanjkalo vrvi. V taboru sva udeležencem veselo razlagala o breznu in naslednje jutro smo se Klamfa, Luka Zalokar, Ana Makovec in Mitja Mršek ponovno odpravili razreševati

Foto: Matjaž Milharčič

Ana in Klamfa po opravljenih meritvah

na pri 250 metrih, kjer se jama zoži v poševen rov dolžine 15 metrov in se ponovno prevesi v meandrasto brezno globine 50 metrov. Z veliko mero improvizacije in fantazije je Tomaž dosegel dno, od tam pa sledita še dva manjša skoka do ožine z rahlim prepihom. Utrujeni, a zadovoljni smo »odžimarili« ven. Kasneje smo jamo izmerili in razopremili, meritve so pokazale globino 312 metrov, Marko Matičič in Franjo Drole pa sta določila lego brezna.

Postojnska ekipa mlajših jamarjev je pod Tomaževim vodstvom ponovno opremila jamo, vendar smo brezno zaradi pomanjkanja opreme na Kaninu ponovno razopremili.

Do leta 2006 smo si z opremo opomogli in se izpopolnili v potrebnih specialnih tehnikah opremljanja jam. Brezno smo ponovno opremili in začeli širiti meandrasto ožino na dnu. Prepah je bil muhast in še to le v zimskem obdobju. Dostop nam je močno olajšala Opel Frontera, ki nas je tudi v visokem snegu pripeljala praktično do vhoda. Po šestih celodnevni akcijah v globini 310 metrov je bila 12 metrov dolga ožina prebita. Sledil je spust po 15-metrski stopnji, vendar zaradi nične vidljivosti nadaljevanja nismo našli. Razen vidljivosti ni bilo ob drugem obisku nič boljše. Spet ožina brez konca. Naslednje leto smo v dveh akcijah, bolj zaradi vaje kot iz optimizma, prebili še šest metrov ožine in se spustili osem metrov nižje. Spet ista ožina kot na začetku ... ali pa ne? Najbrž ne bomo nikoli vedeli. Brezno smo kmalu po tistem, med letošnjimi prvomajskimi prazniki, razopremili.

S 336 metri globine je Žalcevo brezno najgloblje brezno JD Rakek na Snežniku. Enostaven dostop, primerna globina, bogato živalstvo in aktivna brezna z možnostmi za nadaljevanje pa bodo čez čas gotovo zamikala še koga.

Udeleženci

Mitja Mršek, Aleš Štrukelj, Tomaž Česnik, Tone Ileršič, Peter Žalec, Tomaž Mihevc, Ana Makovec, Janez Puc, Matej Zalokar, Tomaž Svet, Miha Prudič, Jaka Peteh, Janja Matičič, Dragan Jovanovič, Matjaž Milharčič, Izidor Šantek, Roman Bogataj, Marjan Turšič, Miha Ileršič, Marko Matičič in verjetno še kdo.

Mitja Mršek in Marko Matičič, JD Rakek

Foto: Matjaž Milharčič

Dnevi pred tem so bili deževni, kar se je v jami dobro poznalo

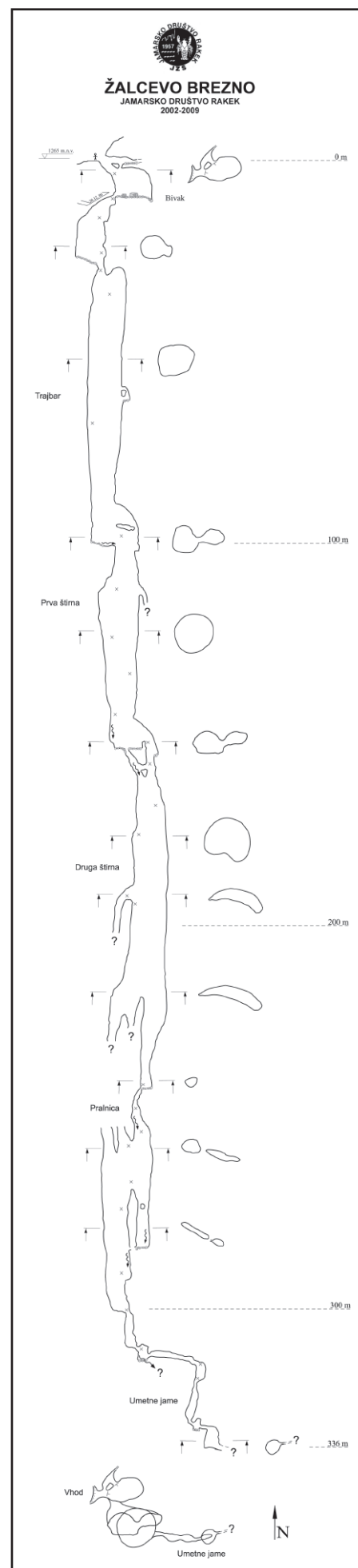
Foto: Matjaž Milharčič

Od tu naprej se težji del jame šele začne

uganko brezna. Na srečo sta nam Mitja Benčina in Marko Čuk iz Cola pustila 100 metrov vrvi za nadaljnje napredovanje.

Spustil sem se do mesta, kjer je končal Klamfa, zabil par sidrišč do globine 160 metrov, kjer se brezno konča. Ugotovil sem, da se jama nadaljuje 1,5 metrov nad tlemi, kamor se je spustil Klamfa. Ponovno ni dosegel dna, prišel je 180 metrov globoko, ostali pa smo ga čakali 50 metrov višje. Ugotovili smo, da imamo v taboru premalo opreme, saj nismo pričakovali tako globoke jame. Bili pa smo prijetno presenečeni, ko nas je obiskal Tomaž Česnik iz Postojne z 200 metri vrvi in nekaj vponkami. Praznovali smo globoko v noč in se zgodaj zjutraj »globoko ranjeni« Tomaž, Klamfa in Mitja odpravili poiskati dno.

Opremljal je Tomaž in se spustil na dno brez-

Ciglerjeva jama nad Topolšico

Za Ciglerjevo jamo smo prvič slišali pred 32 leti, v času, ko so potekale sklepne raziskave v jami Pekel pri Šempetru v Savinjski dolini in ko so jamarji v Hudi luknji odkrili čudovit Medvedji rov.

V poznih sedemdesetih letih prejšnjega stoletja se je v Sloveniji sicer dogajal pravi jamarški »boom«, ki se je najbolj odražal v ustanavljanju mnogih novih jamarških društev ter posledično v odkrivanju številnih novih jam, za katere se do takrat sploh ni vedelo. Leta 1976 je jamarška evforija zajela tudi Topolšico. V soteski potoka Strmina nad Topolšico so domačini našli majhno luknjo tik ob potoku, v katero je tekla voda. Nekateri najbolj vneti so sklenili, da bodo jamo raziskali, v upanju, da bi podobno kot v primeru že omenjene jame Pekel za ozkim vhomom morda našli na večje podzemne prostore.

Jamo, ki je po bližnjem mlinu dobila ime Ciglerjeva jama, je pričela raziskovati skupina, ki je štela kakšnih 15 domačinov. Spomladi leta 1976 jim je po kopanju in širjenju uspelo priti skozi izjemno ozek in nevaren vhod. V notranjosti so našli na nekoliko večji in skoraj navpičen aktivni vodni rov. Po 40 metrih prostega plezanja so se znašli pred ozko in visoko špranjo z aktivnim vodotokom, za katerega se je kasneje izkazalo, da predstavlja glavni del jame. Po špranji so nadaljevali do prve ožine, kjer so zaradi pomanjkanja izkušenj odnehali. Že v tem delu so našli na mnoge lepe kapniške tvorbe, kakršnih do takrat niso našli še v nobeni bližnji jami.

Vest o »velikem jamarškem odkritju na Lomu« se je med prebivalci Topolšice bliskovito razširila. Mnogi so se odzvali z željo pomagati pri nadaljnjem raziskovanju jame, tako da je skupina kmalu štela že preko 30 ljudi. Vendar se je pojavila težava, saj je bilo raziskovalcev več kot dovolj, a za dokaj zahtevno raziskovanje muhaste vodne jame bi potrebovali ustrezno opremo ter seveda znanje, predvsem pa izkušnje. Žal niso imeli nič od tega. Zato so o najdbi obvestili Jamarsko zvezo Slovenije, kjer so jim svetovali, naj se organizirajo v jamarški klub in potem nadaljujejo z raziskovanjem. Nasvet so upoštevali in v aprilu leta 1976 so že stekle priprave na ustanovitev jamarskega kluba, 20. maja istega leta pa je v prostorih gasilskega doma Topolšica že potekal ustanovni občni zbor. Prvi predsednik novega jamarskega kluba je postal Marjan Vrtačnik, sicer gonilna sila pri raziskovanju Ciglerjeve jame. Izbrali so tudi ime kluba, in sicer Podlasica, kar naj bi imelo simbolni pomen, saj tako kot za podlasico v naravi skoraj ni ovir, jih tudi za jamarje naj ne bi bilo pri raziskovanju Ciglerjeve jame. Novoustanovljeni jamarški klub je po številu članov postal druga največja organizacija v Topolšici, takoj za gasilci. Po formalni ustanovitvi so člani Jamarskega kluba Topolšica navezali stike s kolegi iz nekaterih bližnjih jamarških klubov,

predvsem s tistim v Preboldu, ter od njih pridobili nekaj osnovnih informacij o tehnikah, opreми in postopkih pri odkrivanju in raziskovanju kraških jam.

Sledilo je nadaljevanje raziskav v Ciglerjevi jami. Pri tem pa bi se skoraj pripetila nesreča. Med raziskovalno akcijo je skupino jamarjev presenetila voda, ki je zaradi nevihte na površju nepričakovano vdrla v jamo. K sreči so jamarji to opazili in zadnji trenutek ušli ven, sicer bi jim trda predla. V izogib takim dogodkom so kasneje v jamo napeljali telefon, pri vhodu pa je vedno nekdo dežural. Raziskave so nato potekale nemoteno naprej, vse dokler se niso znašli pred sifonom. Za jamarje je to pomenilo konec raziskav in konec upanja na jamo večjih dimenzij.

Foto: Slavko Hostnik

»Špageti«

Kljub temu je Ciglerjeva jama z dobrimi 200 metri dolžine zasedla prvo mesto na lestvici največjih jam v takratni občini Velenje. To mesto drži še danes, saj na ozemlju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki ni večje jame.

V naslednjih letih je zanimanje javnosti, pa tudi jamarjev za Ciglerjevo jamo počasi usihalo, jamarški klub pa je razmeroma uspešno nadaljeval svoje poslanstvo. Topolški jamarji smo neumorno iskali in raziskovali jame v okolici Šaleške doline, med katerimi bi izpostavil Rotovnikovo jamo in pa 150 metrov globoko Brezno dveh lobanj (B2L) na Golteh, ki se nahaja na sami meji občine Šoštanj. Po uspešni raziskavi B2L so seveda narasli apetiti po najdbi še kakšne večje jame. A po raziskavi preko 40 novih jam smo se dokopali do spoznanja, da v okolici Topolšice ne bomo mogli uresničiti zastavljenih ciljev, saj tam večjih jam preprosto ni. Zato smo leta 1985 pričeli z iskanjem in raziskovanjem jam v Zgornji Savinjski dolini. Tudi tam sprva nismo imeli sreče, šele leta 1990 nam je uspelo najti jamo, ki smo jo raziskali do globine 291 metrov. Nato pa smo jeseni leta 1991 našli vhod v Zadnikovo brezno na Dleskovski planoti, ki smo jo raziskali do globine 682 m. To je bila takrat ena večjih globin v Sloveniji. Kasneje so sledila odkritja še mnogih drugih zanimivih jam, a nobena se ni po dolžini ali globini niti približala Zadnikovemu breznu, ki tako še naprej ostaja naša največja jama ter daleč največji dosežek kluba.

Na Ciglerjevo jamo smo v vseh teh letih kar nekako pozabili. Temu je poleg obilice drugih aktivnosti najbrž botrovalo tudi naše nenapisano

Foto: Slavko Hostnik

Vhod v Ciglerjevo jamo

Foto: Slavko Hostnik

Kapniki v Glavnem rovu

pravilo, da v tiste jame, ki smo jih že raziskali, praviloma ne hodimo več. In Ciglerjevo jamo smo smatrali kot dokončno raziskano brez možnosti novih odkritij. Občasno je sicer kakšen jamarski novinec izrazil željo, da bi si jo rad ogledal, a se je medtem zaradi rušenja bližnjega objekta zatrpal vhod, tako da v jamo ni bilo več mogoče priti. Tako stanje je trajalo do leta 2007, ko smo trije člani kluba očistili vhod in zagotovili minimalno prehodnost. Jama je trenutno dostopna le jamarjem, pa še ti morajo biti bolj vitke postave, sicer ne pridejo skozi. Pri ogledu vhodnega dela smo opazili, da je strop precej nestabilen, za nameček pa dostop v jamo še vedno otežuje voda, ki poskrbi, da pride človek skozi vhod popolnoma premočen. Zato bo treba razmisliti o ustrezni sanaciji tega kritičnega vhod-

nega dela, še posebej, če bi se kdaj v prihodnosti odločili za izvajanje vodenih ogledov za manjše skupine obiskovalcev.

Opis jame

Do jame lahko pridemo po cesti iz Topolšice ali Lajš ob potoku Strmina, ki vodi na Lom. Ko asfaltno prevleko na cesti zamenja makadam, sledimo cesti še 100 metrov, dokler na naši levi strani ne opazimo manjši travnati plato, kjer je nekdanja stala hiša oz. mlin. Če gremo do roba platoja, uzmemo na drugi strani potoka tik ob vodi majhno odprtino, vhod v Ciglerjevo jamo.

Vhod meri 0,5 metra × 0,8 metra, v nadaljevanju pa se še nekoliko zmanjša. Rov takoj za vhom zavije v obliki črke S (Odsek S) pod strugo potoka in nato spet proti pobočju ter se nadaljuje v takšni smeri poševno v globino. Najozži del je prav Odsek S, v nadaljevanju pa rov počasi postaja vse večji. Po 35 metrih poševnega dela se rov za nekaj metrov zravna, nato sledi 10 metrov navpičnega brezna, ki ga lahko prosto preplezamo. Na dnu rov zavije za 90° in se nadaljuje v smeri sever-jug. Od tu naprej se opazno spremeni tudi sama morfologija rova. Rov ima sedaj obliko špranje, ki je široka v povprečju 1,5 metra, visoka pa ponekod do 30 metrov. Na začetku špranje izvira jamski potoček s pretokom okoli 5 l/s in teče po celi jami do končnega sifona. Nekaj vode priteče še v vhodni rov s površine, tako da znaša skupni pretok okoli 8 l/s.

V tem špranjastem delu jame se pričnejo pojavljati prvi kapniki, ki jih je proti koncu jame vedno več. Po približno 100 metrih rova se pojavi manjša dvorani-

Foto: Slavko Hostnik

Kapniška dvorana

ca, kjer se nahajajo najlepši kapniki. Tu najdemo poleg vseh vrst kapnikov, sigovih ponvic, baldahinov in sigovih slapov tudi posebnost Ciglerjeve jame – makarone ali špagete. Nekateri dosežejo tudi meter dolžine. Zaradi izjemnega kapniškega nakita smo to dvoranco preprosto poimenovali kar Kapniška dvorana. Za Kapniško dvorano sledi še 50 metrov rova, ki je podobne oblike in dimenzij kot tisti pred dvoranco, le da je v tem delu mnogo več sigovih tvorb ter kapnikov vseh oblik in velikosti. Prav pri koncu se rov razširi, kjer se na desni strani bohoti velik bel slap sige, visok 7 metrov. V tem zadnjem delu jame narava res ni skoparila s kapniškim okrasjem in človek, ki se resnično namuči, da pride do tu, je bogato nagradjen z občudovanjem izjemnega kapniškega bogastva Ciglerjeve jame.

V zadnjem delu jame špranjast rov prekinja tektonski prelom, ki poteka pravokotno na dosedanje smer. Zato jama spet zavije v smer vzhod-zahod in sledi prelomnim conam v obliki treh vzporednih meandrov. V prvega, ki je najdaljši, teče jamska voda in po 15 metrih izginja v sifonu. Vse tri meandre skoraj pravokotno sekata še dva rova podobne oblike. Glavni meander je visok do 20 metrov. Na začetku je širok manj kot meter, na koncu pa komaj 30 centimetrov, kar je pretesno za še tako suhega človeka.

Tu se Ciglerjeva jama konča, čeprav smo pričarani, da se za sifonom skrivajo še večji jamski prostori. Z barvanjem vode leta 1977 je bilo dokazano, da se jamska voda iz Ciglerjeve jame pretaka prečno skozi Lom in priteče na dan v izviru Toplice pri Verču v Topolšici. Ta razdalja pa presega 1000 metrov in toliko bi lahko teoretično znašala tudi dolžina Ciglerjeve jame, če bi jamarjem kakorkoli uspelo priti za sifon. Trenutno možnosti za kaj takega praktično ni.

Slavko Hostnik, ŠJK Podlasisca Topolšica

Foto: Slavko Hostnik

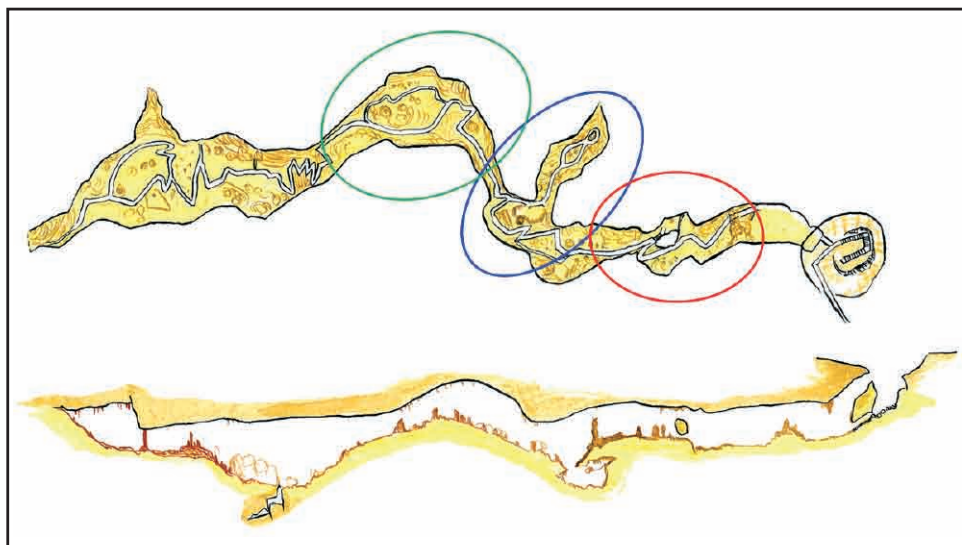
Kapniška dvorana

Obnovljena pot v Divaški jami

Jamarskemu društvu Gregor Žiberna Divača je v letih 2007 in 2008 uspelo obnoviti pot v Divaški jami na odseku Vhodna dvorana–Mala jama.

Jamarsko društvo si vse od začetka svojega delovanja prizadeva za oživitve Divaške jame, vendar je bilo v začetnih letih delovanja bolj malo storjeno za to. To pa predvsem zaradi majhnega števila članov, s čimer se društvo sooča še danes. Prvo veliko prelomnico v urejanju jame pomeni leto 1986/87, ko je jamarjem uspelo postaviti stopnice v vhodni vrtači, ponovno prekopati tunel med vrtačo in Vhodno dvorano, urediti podporne zidove in jama za preti. Takrat so jamarji opravili preko 2000 ur prostovoljnega dela. Jama je bila dokončno zaprta, obiski pa nadzorovani. Do tedaj je bila jama dokaj lahko dostopna in je bila zato tarča nevestnih jamarjev in drugih obiskovalcev, ki so v jami lomili kapnike, jih odnašali in v jami tudi drugače kršili pravila prijaznega obiskovanja jam. Kot že rečeno, je jama od takrat možno obiskati le v spremstvu jamarjev vodnikov.

Jamarji smo od takrat do danes opravili veliko delovnih akcij v jami, ko smo čistili karbidno apno, ki so ga v jami puščali nevestni obiskovalci, utrjevali blatne odseke poti, gradili stopnice na strmih predelih in iznašali smeti. Leta 1997 smo obnovili most, ki se nahaja v Dvorani kralja Matjaža in vodi v Malo jama in tako ponovno vzpostavili povezavo. Od leta 2000 do 2005 smo s pomočjo dveh delavcev, zaposlenih preko javnih del v občini Divača, uspeli očistiti vrhnji sloj leša na stezi v jami, ki je bil v jama prinesen še pred prvo svetovno vojno z namenom, da bi osušili blatno pot. Leš je pogašeni ostanek premoga. Včasih, ko so vozile parne lokomotive, ga je bilo veliko, kot odpadke ga je bilo treba nekako porabiti. Zato so z njim nasipavali kolovoze, šolska igrišča, atletske steze. Peska je bilo takrat malo in zato so uporabljali

Tlakovanje poti: ● odsek poti, ki je bil tlakovan leta 2007, ● odsek poti, ki je bil tlakovan leta 2008, ● odsek poti, ki ga nameravamo tlakovati leta 2009

leš, ki ga je bilo na pretek. Prakso so poskusili tudi v Divaški jami, kar se je kasneje izkazalo kot velika napaka. Drobní delci pepela so lahki in so se med nasipavanjem in hojo dvigovali, ter se usedali na jamska tla in okrasje. Kasneje se je leš navlažil in se je dvigovanje prenehalo. Onesnaževanje jame z lešem se je nadaljevalo s hojo izven urejenih poti. Nevestni obiskovalci so plezali kar vseprek po jami. Onesnaževanje se je končalo šele z zaprtjem jame. S pranjem z vodo lahko odstranimo večji del prahu z jamskih tal in okrasja. Na nekaterih mestih pa pepel prekriva nova plast sige, zato ga je tam nemogoče očistiti. Vendar bo čas naredil svoje, in ko se bo na tla

odložila dovolj debela plast sige, bo črnina izginila. V sigi pa bo ostal pečat nekega obdobja.

Leta 2007 je jamarjem s projektom urejanja poti v jami uspelo pridobiti nekaj denarja iz proračunskih sredstev Občine Divača. Vsota je bila premajhna, da bi v jami lahko obnovili konkreten odsek, zato smo se jamarji odločili, da bomo ves denar, ki ga je društvu uspelo pridobiti pri izvajanju raznih projektov v Parku Škocjanske jame in drugod, namenili tlakovanju poti. Društvo namreč dobro sodeluje s Parkom Škocjanske jame pri projektih čiščenja in zapiranja jam na območju parka, sledenja podzemnega toka Reke itd. Znesek smo podvojili in tlakovali pot na odseku Vhodna dvorana–Soteska šipka. Sledila je otvoritev poti ob miklavževanju, ki ga

jamarsko društvo prireja v Vhodni dvorani. Navdušenje obiskovalcev nad obnovljeno potjo nam je dalo zagona, zato smo ponovno pripravili program obnove poti in iz občinskega proračuna ponovno uspeli pridobiti sredstva za leto 2008/09. Leta 2008 smo tlakovali pot na odseku Soteska šipka–Mala jama, v letošnjem letu pa nameravamo tlakovati pot na odseku Dvorana kralja Matjaža–Kalvarija.

Delo obsega:

- pranje leša z robov poti, podpornih zidov in kapnikov ob poti,
- napeljavo alkatena in cevi za potrebe električnih vodov,

Most pred pranjem in betoniranjem ...

... in po posegu

Foto: Borut Lozej

Proti mostu pred pranjem ...

Foto: Borut Lozej

... in po posegu

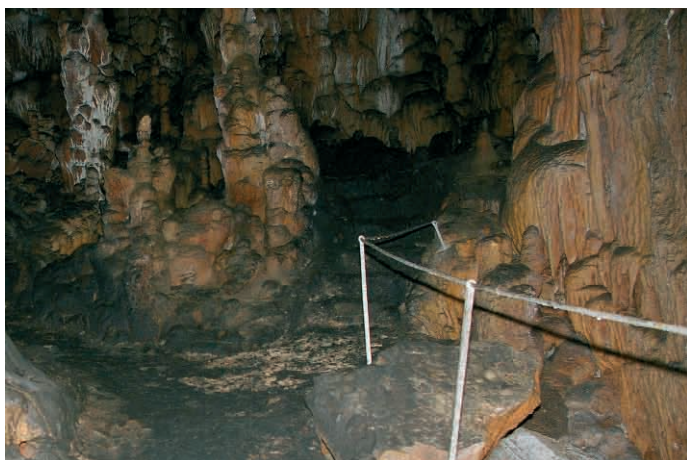

Foto: Borut Lozej

Muzej umetnosti pred pranjem in betoniranjem...

Foto: Borut Lozej

... in po posegu

- utrjevanje in pozidavo podpornih zidov,
- ter nazadnje tlakovanje poti.

Pot tlakujemo z armiranim betonom, vrhnji sloj pa je izdelan iz mase, pripravljene iz kremenčeve mivke, ki deluje protidrsko. Pripravljalna dela, kot so pranje in polaganje cevi, izvajamo jamarji sami. V zadnjih dveh letih smo tako v jami opravili preko 1000 ur prostovoljnega dela. Samo tlakovanje in pozidavo zidov pa so opravili delavci firme FLAT, d. o. o., iz Sežane, ki se ukvarja z vgrajevanjem tlakov in ima za delo v jami tudi primerno mehanizacijo. Beton v Vhodno dvorano namreč spuščamo po ceveh s pomočjo črpalke za vgrajevanje tlakov, s čimer je sam transport materiala v jamo močno olajšan. Od tu naprej transport betona poteka na samokolnicah.

Jamarji smo z opravljenim delom zelo zadovoljni, saj je pot v jami postala varnejša in zato primerna za vse obiskovalce, tudi za šolske skupine in starejše osebe. Poleg tega se pri sprehodu skozi jamo ne umažemo s črnim pepelom, ki je mnogim obiskovalcem do sedaj pustil negativno mnenje o lepotah Divaške jame. Zadovoljni smo tudi z rezultati pranja pepela, saj jami vračamo lepoto, ki jo je imela pred onesnaženjem. Izpod pepela se je na mnogih mestih pokazala čista kristalna siga. Nad vsemi deli bdijo naravovarstvene institucije in se s posegi, ki jih izvajamo, strinjajo in jih podpirajo, saj jami vračamo naravni videz.

Jamarji imamo za prihodnost velike načrte, jamo želimo urediti v celoti. Treba bo postaviti še

ograje in jamo osvetliti. Menimo, da je v tako velikih jamah, kot je Divaška jama, mogoče doživeti razsežnost in lepoto le z ustrezno osvetlenostjo. Pred jamo bi radi zgradili manjšo jamarsko kočico s sanitarijami, kar je naša dolgoletna želja. Tako bi obiskovalcem jame ponudili kanček udobja, ki je potrebno za dobro počutje.

Vse, ki v Divaški jami še niste bili, vabimo, da si jo ogledate. Tiste, ki jo poznate, pa tudi vabimo, da si jo ponovno ogledate po obnovljeni poti in odkrijete stvari, ki so se skrivale pod pepelom. Jama je odprta od prvega maja do konca septembra ob nedeljah ob 15. uri. Lahko pa jo obiščete tudi po predhodni najavi.

Borut Lozej, JD Gregor Žibera Divača
www.divaska-jama.info

Foto: Borut Lozej

Katakombe pred pranjem ...

Foto: Borut Lozej

... in po posegu

Odkrivanje jam v zadnjih dveh desetletjih

Najpogostejša vprašanja pri odkrivanju novih jam so največkrat: katera društva so najuspešnejša, kateri jamarji so odkrili največ jam, kaj pa deset let nazaj? Na ta vprašanja poskušamo odgovoriti v prispevku, podrobnejše informacije pa so na voljo na spletu.

Najprej se moram nekako opravičiti, zakaj je v naslovu »v zadnjih dveh desetletjih«, saj jamarji oddajajo zapisnike v Kataster jam že 85 let. Razlogov za to je več. Prvi je preprosto v motivu tega prispevka, da se omejimo na tekoče jamarsko raziskovanje, ne na zgodovino. Zanima nas, kdo od še živčih, večinoma tudi še vedno aktivnih jamarjev, ima najobsežnejšo »bibliografijo« zapisnikov. Poleg tega je težko primerjati delo izpred 50 in več let z današnjim. Kot primer navedimo Romana Savnika z Inštituta za raziskovanje krasa ZRC SAZU (IZRK), ki je v letih 1952–1963 registriral 472 jam. Informacije je zbiral z natančnim pregledom literature in ne s terenskimi delom. Danes to ni več mogoče.

Dodaten razlog za omejitve na zadnji dve desetletji je slaba primerljivost podatkov. Najpomembnejši skok je bil povezan z začetkom uporabe računalnika konec 80-ih let (si danes sploh še predstavljamo obdelavo baz podatkov brez računalnika?). Vodstvo Katastra je v nadaljnjih letih postopoma uvajalo novosti, ki so omogočale lažjo poizvedbo, shranjevanje dodatnih podatkov itd. Na podlagi tega sem postavil kot začetno leto za našo analizo 1991. Izbor je povezan predvsem z dostopnostjo in primerljivostjo podatkov.

Ugotovitve v tem članku slonijo na dveh virih. Prvi je podatkovna baza Katastra jam, ki sicer vsebuje navedbe o društvu, zapisnikarju in vseh udeležencih akcije, vendar je omejena le na prvoprstnost. Vsa nadaljnja odkritja v že registriranih jamah niso zajeta. Drugi vir je vpisna knjiga prejetega gradiva, ki je dejansko popis vseh oddanih zapisnikov. Vendar pa je do leta 2005 vpisna knjiga obsegala le navedbe o društvu in zapisnikarju, ne pa tudi o ostalih udeležencih. Zato je težko sestaviti enovito tabelo in je potrebno nekaj improviziranja.

Društva

Zbiranje podatkov o društvih je relativno enostavno. Kot kriterij sem uporabil število katastrskih točk, ki je še najobjektivnejše merilo uspešnosti društev.

V letih 1991–2000 nobeno društvo ni izrazilo izstopalo. Po trikrat sta bila letna rekorderja DZRJ Ribnica in JO SPD Trst, dvakrat DZRJ Ljubljana in po enkrat JD Netopir Kočevje in KŠJK Speleos-Siga Velenje. Od leta 2001 naprej pa je brez izjeme na prvem mestu JK Novo mesto. V celotnem obdobju 1999–2008 je zapisnike oddajalo 46 društev, skupno število oddanih zapisnikov pa je 19.198. V začetku 90-ih je na leto

oddalo zapisnike 10–15 društev iz Slovenije, v zadnjih letih pa okoli 25. Veliko večino gradiva so prispevala društva iz JZS, 2-odstotni delež ima IZRK, 5-odstotni pa ostali prispevniki, večinoma gre za jamarska društva iz tujine.

V obravnavanem obdobju sta le dve društvi oddali zapisnike prav vsako leto, to sta JK Novo mesto in JK Železničar. Skoraj vsakoletno oddajo zaznamujejo še KŠJK Speleos-Siga Velenje (2 leti brez zapisnikov) in DZRJ Ribnica (3 leta).

Točkovanje zapisnikov

Iz potrebe po statističnem pregledu prejetega gradiva se je na Katastru uveljavil sistem točkovanja zapisnikov. Izkazal se je kot precej verodostojno merilo za aktivnost prispevnikov. Vsak A-zapisnik prejme tri točke, če so izpolnjene vse bistvene rubrike. Če katera od teh manjka (npr. dostop, opis, karta), se ena točka odbije. Pri načrtu ena točka pripade tlorisu in ena prerezu. Vsemu ostalemu gradivu pripade ena točka. V primerjavi z golim preštevanjem zapisnikov takšno točkovanje bolj upošteva odkrivanje novih jam. To točkovanje se uporablja le za »knjigovodstvo« zapisnikov in nima nobenega formalnega ali finančnega pomena. Edina dosedanja izjema je bila uporaba za vrednotenje prejetega gradiva ob sprejemu Zakona o varstvu podzemnih jam, ker drugega sistema takrat ni bilo. Odtlej uporabljamo za finančno vrednotenje ločen sistem.

Precej društev je po letih neaktivnosti začelo oddajati zapisnike (ali je bilo celo novoustanovljeno), nekatera pa so zamrla.

Poleg vrstnega reda društev pa številke v tabeli tudi nekaj povedo o prevladujoči usmeritvi društev. Če društvo odkriva le nove jame z osnovnim naborom zapisnikov, to pomeni, da na eno novo jamo oddajo dva zapisnika (A-zapisnik

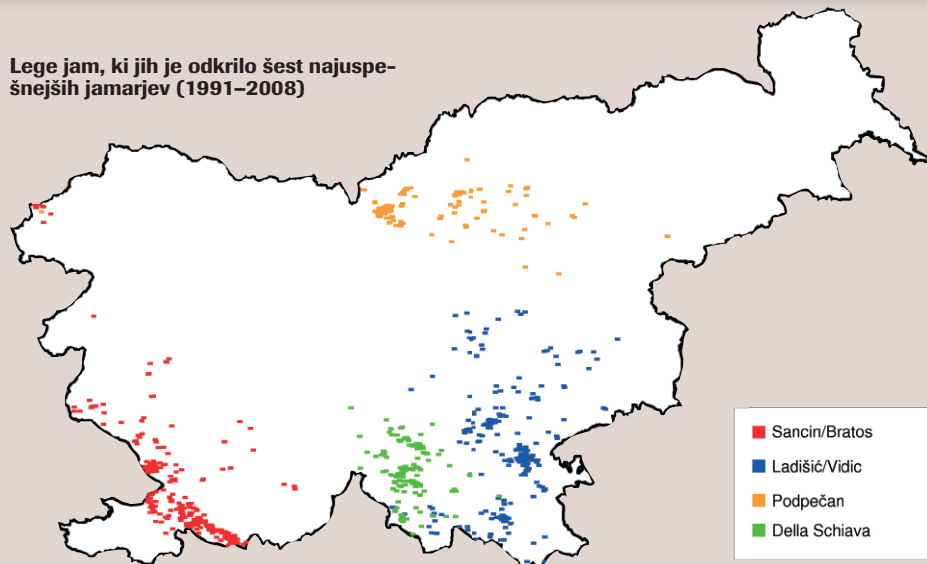
Prvih 10 društev, urejenih po številu katastrskih točk (1991–2008)

	DRUŠTVO	TOČK	ZAPISNIKOV	NOVIH JAM
1	JK Novo mesto	4825	2917	413
2	JK Železničar	2815	1559	248
3	JO SPD Trst	2447	1751	370
4	KŠJK SS Velenje	2415	1384	263
5	DZRJ Ljubljana	1976	1423	145
6	DZRJ Ribnica	1717	936	180
7	JD DR Ajdovščina	990	569	139
8	JK Rakek	923	440	157
9	JD Sežana	886	510	88
10	JK Kamnik	878	527	97

Prvih 20 jamarjev, urejenih po udeležbi pri odkritjih novih jam (1991–2008)

	JAMAR	DRUŠTVO	UDELEŽENEC	ZAPISNIKAR
1	Stojan Sancin	JO SPD Trst	376	370
2	Claudio Bratos	JO SPD Trst	330	0
3	Borivoj Ladišić	JK Novo mesto	273	271
4	Milan Podpečan	KŠJK SS Velenje	245	219
5	Anton Della Schiava	DZRJ Ribnica	168	137
6	Srečko Vidic	JK Novo mesto	129	3
7	Matjaž Kovač	KŠJK SS Velenje, ŠJK Topolšica	115	51
8	Bogomir Remškar	JD DR Ajdovščina	114	99
9	Marko Matičič	JD Rakek	109	92
10	Anton Oberstar	DZRJ Ribnica	109	7
11	Drago Jolič	JD N Kočevje	80	79
12	Igor Perpar	JK Železničar	78	41
13	Franc Kljun	DZRJ Ribnica	78	26
14	Vido Kregar	JK Kamnik	73	51
15	Aleš Lajovic	JK Železničar	72	36
16	Rajko Bračić	KŠJK SS Velenje	65	0
17	Walter Zakrajšek	DRP Škofja Loka	63	26
18	Stojan Bilbija	JD N Kočevje	63	1
19	Tomaž Dekleva	JD N Ilirska Bistrica	56	26
20	Mitja Benčina	JD DR Ajdovščina	55	36

Lege jam, ki jih je odkrilo šest najuspešnejših jamarjev (1991–2008)

in načrt), ki prejmeta skupaj pet točk. Izmed desetih najuspešnejših društev se temu razmerju najbolj približa JD Rakek. Več točk na eno novo jamo pomeni bodisi več neobveznega spremljevalnega gradiva ali pa raziskave v starih jamah.

Jamarji

Po svoje zanimivejše pa je pogledati, kateri jamarji so bili najbolj aktivni v obravnavanem obdobju. Obdelava teh podatkov je zahtevnejša in tudi razlaga manj enoznačna. Prva težava je že z navajanjem imen v zapisnikih, kjer npr. najdemo jamarje Toni Blatnik, Tomaž Blatnik in T. Blatnik (ali pa zgolj Blatnik). Se T. Blatnik nanaša na Tomaža ali Tonija? Ali je morda Toni nadimek za Tomaža? Večkrat se ista oseba pojavlja enkrat kot Anton, drugič kot Tone, ali pa Gregor/Grega, Damjan/Damijan, v enem primeru celo v treh oblikah: Edvard/Edi/Edo. Takšna neujemanja močno otežijo računalniško obdelavo seznamov in na koncu je treba spisek pregledati ročno.

Včasih ni jasno, h kateremu društvu pripada kateri jamar. Poleg morebitnega dvojnega članstva ali članstva najprej v enem, kasneje v drugem društvu je še posebej težko izluščiti članstvo pri medklubskih akcijah. Po društvih so različne navade, kdo napiše zapisnik. V nekaterih društvih imajo stalnega zapisnika, ki napiše zapisnike za praktično vse akcije svojega društva, čeprav morda sploh ni bil zraven. So tudi primeri, kjer slovenski jamar napiše zapisnike za tujce, ki so bili v gosteh pri tem društvu. V drugih društvih je pisanje zapisnikov razpršeno – napiše ga eden od udeležencev akcije.

Opazna je tudi razlika v številu udeležencev. Največkrat sta poleg zapisnika še dva udeleženci, v desetini primerov je jamo raziskal le en sam jamar, rekordni primer pa ima kar 17 udeležencev. Očitno v nekaterih društvih med udeležence štejejo le ožjo skupino jamarjev, ki so jamo premerili, v drugih društvih pa poleg štejejo še vso podporno ekipo. V več visokogorskih raziskovalnih taborih namreč pri vseh novoodkritih jamah najdemo našete vse sodelujoče na taboru, čeprav verjetno niso vsi obiskali vseh jam. Takšna neenotnost pripomore k slabši primerljivosti rezultatov med društvu.

Še dve pomanjkljivosti je treba dodati. V več društvih oddaja zapisnikov zastane, kasneje pa z veliko zamudo oddajo debele pakete zapisnikov tudi za 30 let nazaj. Čeprav je bilo gradivo oddano letos, pa je primerljivejše s stanjem od takrat, ko so bili zapisniki napisani. Druga pomanjkljivost je omejitve na nove jame kot merilo za intenzivnost dela. Večina najuspešnejših jamarjev

sicer dela na več področjih (odkrivanje novih jam, odkrivanje nadaljevanj starih jam, popravljanje leg starih jam itd.) in na vseh področjih dosegajo uspehe. Obraten primer pa so jamski potapljači, še posebej omenimo Toma Vrhovca, ki je odkril na kilometre novih rovožev za sifoni, ni pa nikoli odkrival novih jam. Za jamske potapljače je takšno preštevanje zelo neugodno.

V teh 18 letih je pri odkritih novih jam sodelovalo okoli 1800 jamarjev, od tega okoli 350 kot zapisnikarji. Kot osnovno merilo sem izbral število odkritih novih jam, kjer je jamar sodeloval bodisi kot zapisnikar ali kot eden od udeležencev. Ta podatek je sicer težje dosegljiv, a je objektivnejši.

Pri jamskih potapljačih lahko omenjeno pomanjkljivost delno odpravimo tako, da namesto števila novoodkritih jam upoštevamo število oddanih zapisnikov. Ker je popolna zbirka na voljo šele od 2. polletja 2005 naprej, je to dejansko podatek o današnji aktivnosti. Precej pomožnih zapisnikov (karta, fotografija, tabela meritev) ima napisanega le avtorja, ne pa sodelujočih, zato je pomen avtorjev nekoliko precenjen. Po drugi strani pa je bolje ocenjen avtor, ki k zapisniku priloži več sicer neobveznih prilog. Tako močno vodi Borivoj Ladišič (JK Novo mesto) z 961 zapisniki, saj se njegovi zapisniki odlikujejo prav po popolnosti prispevanih podatkov. Sledijo Stojan Sancin (JO SPD Trst, 350 zapisnikov), Srečko Vidic (JK Novo mesto, 261 zapisnikov), Milan Podpečan (KŠJK SS Velenje, 245 zapisnikov) in Umberto Mikolich (CGEB Trst, najboljše uvrščen tujec, 168 zapisnikov).

Stojan Sancin in Claudio Bratos JO SPD Trst

Udeleženec: Sancin 376, Bratos 330 novih jam.
Zapisnikar: Sancin 370, Bratos 0 novih jam.

Ker Sancin in Bratos že čez 20 let delata v »tandemu«, ju obravnavamo skupaj (Sancin ima le malenkost več novih jam). Pogled na zemljevid pokaže, da se razprostranjenost njunih novoodkritih jam praktično pokriva z geološko karto južne Primorske – kjer je kredni in paleocenski apnenec, tam so njune jame. Aktivna sta tudi na Kaninu. Zasedata absolutno prvo mesto s sto jama-

mi prednosti pred naslednjim uvrščenim. Aktivna sta bila vse obravnavano obdobje, najintenzivnejše v drugi polovici 90-ih let. Za njuno delo je med drugim značilno, da je zapisnikar brez izjeme Sancin. Če bi kot kriterij uspešnosti postavili število avtorstev in ne število sodelovanj, bi Bratos popolnoma izpustili, čeprav je dejansko drugi najuspešnejši odkritelj novih jam.

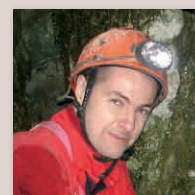
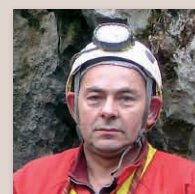
Borivoj Ladišič in Srečko Vidic

JK Novo mesto

Udeleženec: Ladišič 273, Vidic 129 novih jam.

Zapisnikar: Ladišič 271, Vidic 3 nove jame.

Podobno kot »tandemu« Sancin-Bratos tudi Ladišič in Vidic delata skupaj, s to razliko, da je Ladišič aktiven celo obdobje, Vidic pa se mu je pridružil šele leta 2005. Kljub tako poznemu prihodu »na sceno« Vidic danes že zaseda 6. mesto najuspešnejših jamarjev za celo 18-letno obravnavano obdobje. Še ena podobnost z ekipo Sancin-Bratos je v tem, da zapisnike piše le eden, to je Ladišič. Jedro njune aktivnosti je okolica Novega mesta, sicer pa pokrivata širše območje Dolenjske in Bele krajine.

Milan Podpečan

KŠJK Speleos-Siga Velenje

Udeleženec: 245 novih jam; **zapisnikar:** 219 novih jam.

Aktiven je v vsem obravnavanem obdobju, morda zadnja leta nekoliko manj. Njegovo raziskovalno območje je porečje Savinje, s posebnim poudarkom na visokogorskem krasu Kamniških Alp. Od približno 250 jam Dleskovoške planote (za Kaninskimi podi speleološko druga najpomembnejša kraška visoka planota) jih kar polovica nosi njegovo prvoprstnost.

Anton Della Schiava

DZJR Ribnica

Udeleženec: 168 novih jam; **zapisnikar:** 137 novih jam.

Daleč najaktivnejši je bil v začetku 90-ih let, ko je bilo DZJR Ribnica najuspešnejše društvo v Sloveniji. V kasnejših letih je bilo njegovo delo manj intenzivno, a še vedno neprekinjeno.

Območje njegovih raziskav je skoncentrirano na okolico Ribnice, deloma tudi do doline Kolpe.

Miha Čekada, JK Železničar

V tem prispevku so objavljene le najzanimivejše vrednosti. Obširen tabelarni pregled po društvih in jamarjih je na voljo na www.jamarska-zveza.si/kataster/statistika.html

Dnevnik odprav v Črno goro

Odprava Hajla, 11.–19. 9. 2004

Namen odprave je bil raziskovanje morebitnih jam na visokih planotah masiva Hajle, 2403 metre nad morjem, imenovane tudi Rusolija. Beograjski jamarji so menda davno tega na teh planotah raziskali 200 metrov globoko brezno, lega vhoda pa je bila popolna neznanka. Po grebenu masiva, dolgem prek dvajset kilometrov, poteka meja med Črno goro in Kosovom. Na kosovski strani, severno od Peći, pri vasi Radovac se na nadmorski višini 580 metrov nahaja vhod v 1400 metrov dolgo Radovačko pečino, ki je izoblikovana v marmorju, in se še nadaljuje. Iz nje izvira reka Beli Drim. Jamo so leta 1979 obiskali člani JK Železnica, a za napredovanje niso imeli potrebne opreme, čolnov ali neoprenov. Višinski potencial masiva je 1500 do 1800 metrov.

11. septembra smo se zarana odpeljali iz Slovenije, preko Slavonskega Broda do Sarajeva. Sestradani popotniki smo si za večerjo privoščili dobro porcijo čevapčičev na Baščaršiji, nadaljevali do mesteca Pale, kjer nas je prestregla srbska policija, nas usmerila nazaj in po drugi poti. Tako smo prvo noč bivakirali nekje nad 1300 metri nad morjem na planoti Romanija, med blejanjem velike črede ovac in laježem ovčarskih psov, zjutraj so bile spalke prekrite s srežem.

V ostrem jutranjem mrazu smo popili kavo, spakirali in se nabili v kombi. V ranem dopoldnevu smo zagledali slavni Stari most na Drini v Višegradu.

Po krajšem ogledu smo nadaljevali pot do mejnega prehoda s Srbijo Uvac. Seveda, težave z mejnim srbskim policajem, nato pa dalje skozi Priboj in Prijepolje nazaj v Črno goro, v Pljevljo, od tu pa smo preko Đurđevića Tare, Mojkovca, Beran in Rožaja v večernih urah dosegli naš cilj,

planinsko kočjo na 1460 metrih nad morjem v mali gorski vasi Bandžov.

Naslednje jutro se je prva skupina, sedmerica jamarjev povzpela na greben. Po osmih urah hoje je proti večeru dosegla področje za bivač, Kraljske in Baranske stanove, razsežne planine s propadajočimi kolibami za živino in ljudi. Živine na planinah ne pasejo več, menda zaradi nevarnih tihotapcev. Preostala četverica udeležencev odprave se je s kombijem spustila nazaj v dolino v Rožaje, nato proti vzhodu in nazaj v hrib, v Rugovske konce (1730 metrov nad morjem), prvi skupini naproti. Naslednji dan smo družno pregledali edino res kraško površje na celotni planini, Ujkin krš, a našli le okrog dvajset plitvih brezenc. Zakraselo področje obsega le kakega pol kvadratnega kilometra.

Masiv Hajle je geološko zelo raznolik, zato je bil raziskovalni neuspeh našega kratkotrajnega obiska pravzaprav razumljiv. Verjetno bi bilo treba v iskanje jam vložiti več časa, predvsem na stikih različnih kamnin. Masiv prejme zelo velike količine padavin, na severni strani Hajle se v več izviri rojeva reka Ibar, na kosovski strani pa izvira reka Beli Drim. Masiv Hajle je ena najlepših gorskih pokrajin, kar sem jih videl, podobna Karavankam ali pa Karpatom.

Rahlo razočarani smo se spustili po gorskih planjavah in grapah do kombija in prvi del noči prebili pod smrekami. Ob treh zjutraj, še v trdi temi, je iz doline hrupno prilezlo neko vozilo, se ustavilo 20 metrov pred našim kombijem, svetilo vanj, iz njega sta skočila dva tipa in s kratkimi rafali občasno streljala v zrak in po okoliških krošnjah jelk. Tretji tip, kot smo ugotovili po razpletu, je ležec za vozilom z mitraljezom pokrival svoja kolega. Ta »složena« situacija je trajala celo uro in petnajst minut, dokler ni iz doline prihroplo, očitno na pomoč prvemu, še drugo vozilo. Končno

se je eden od neznanih napadalcev postavil pred luči avta (Land Rover Defender) in z olajšanjem smo ugotovili, da to niso lopovi, pač pa vojaki graničarji. Sledilo je: »Stoj, ne pucaj, predajemo se ...« in z dvignjenimi rokami smo se oslepljeni od reflektorja med kričanjem vojakov opotekali navzdol po useku ravno pred kapetana, ovešene ga z ročnimi bombami. Ko se je zdanilo, smo šele videli, da nas je oblegala osmerica resnično do zob oboroženih graničarjev. Dejstvo je, da niso nič spraševali, temveč le streljali. Kar razočarani so bili, ko se je izkazalo, da nismo tihotapci, pač pa »glupi slovenački planinarji«. Ta izkušnja nas je naučila, da se je zdravo javiti najbližji policijski postaji, pa kamorkoli že nameravaš.

Dokaj pretreseni po burni noči, z zelo mešanimi občutki, smo jo potegnili skoraj sto kilometrov proti jugu, v Gusinje pod osrednji del Prokletij. Najprej smo se javili v kasarni, kjer je domoval garnizon graničarjev, seveda so bili o naši avanturi dobro informirani. Boris, Ivo in Rok so imeli svoje vozilo, povzpeli so se na področje Belič, iskat vhode v brezna. Preostali s kombijem pa smo krenili na zahod, kot smo rekli, med normalne Črnogorce. Ves vzhodni obmejni del Črne gore naseljujejo Albanci, ki sebe imenujejo Šiptarji, graničarji pa so seveda Srbi oz. Črnogorci. Razmeram ustrezno se tudi obnašajo.

Dva dni smo se mudili na Durmitorju, malo v kampu, malo v hribih in privoščili smo si krajši raft na Tari. V kanjonu smo si ogledali močan izvir Ljutico, v steni nad njo, više od cestnega tunela pa so votline, do katerih bi bilo treba splezati. A jama tam zagotovo je, verjetno velika zaževa. Naš raftar je povedal, da si jame, votline in izviri sledijo po celem kanjonu Tare, vse do izliva v Drino. Delno raziskani sta menda le ena ali dve.

Odpeljali smo se v Boko Kotorsko. Sledilo je kopanje v morju in ogled izvira Ljuta v Boki Kotorski. V tem izviru je jamski potapljač Matej Mihailovski (član Norik Suba in JK Železnica) 30. aprila 2004 dosegel globino 133 metrov, sifon se še nadaljuje (vir: Bilten JK Železnica 2006). Bolj iz avta kot peš smo si za konec ogledali teren nad mestecem Risan v Boki Kotorski, Krivošije in neprehodno »šikaro« pod Orjenom. S tega področja dobiva vodo občasna izvirna jama Sopot v Kotorskem zalivu. No, tu iskati jame je res brezupno, saj bi zaradi težkega terena potrebovali rezervno kožo.

Udeleženci: Andreja Milharčič, Tomaž Česnik, Roman Bogataj, Martin Rajšter, Ivo Sedmak (DZRJ Luka Čeč Postojna), Marko Matičič, Mitja Mršek (JD Rakek), Matjaž Žetko, Rok Stopar (JD Dimnice Koper), Boris Šajtegelj (KŠJK Speleos-Siga Velenje), Tone Palčič (JK Borovnica).

Odprava Štirovnik, Začirska Pečina in Trnovo, 21.–30. 9. 2006

Odpravo je organiziralo JD Rakek, ki je tudi financiralo najem treh kombijev, dva za jamarje, enega za (morske) potapljače. V Nikšiću smo se srečali s skupino domačih jamarjev. Izvedeli smo nekaj zanimivih informacij in zagotovili so nam brezplačno namestitev v kampu v Nacionalnem parku Lovćen, nad vasico Ivanova Korita. Uprava parka ima sedež v planinski koči v kampu, na cestah, ki vodijo v park, so zapornice s hišicami za pobiralca vstopnine.

V kampu smo bivali štiri dni, pregledovali teren in raziskovali brezna na pobočjih gore Štirovnik (1749 metrov) in njeni bližnji okolici. Na glavnem vrhu Štirovnika stoji TV-antena, na nižjem pa radarski sistem, ki je bil med zadnjimi balkanskimi vojnami obstreljevan in raketiran. Delavci parka so nas opozorili, da v breznu na

Boka Kotorska s Štirovnika

Foto: Tone Palčič

vrhu ležijo radioaktivne razbitine radarja. Brezna s takšno vsebino nismo našli, niti neeksplozivnih »tomahavkov«, le staro granato iz ladijskega topa.

Raziskali smo 19 brezen, od tega 11 globljih od deset metrov, večinoma s snegom na dnu, najgloblje raziskano meri 115 metrov.

V mejah parka, vrh sten, ki obkrožajo zaliv Boke Kotorske 900 metrov nad morjem, leži tudi vasica Njeguši (rojstni kraj dinastije Petrovići). Tu je nekaj velikih in globokih jam, katerih vode gotovo odtekajo direktno v izvire ob morju (Ljuta). V spremstvu nekega domačina smo se podali do vhoda v Njogoševo pečino. Povedal je, da jame na tem področju že nekaj let raziskujejo Madžari. V Njogoševi pečini so do sedaj namerili 3315 metrov dolžine in 340 metrov globine, v jami »Duboki do« pa 2178 metrov dolžine in celo 506 metrov globine. No, izbrati smo si morali drug cilj. V večernih urah so nas v kampu obiskali trije predstavniki Planinskega kluba »Pestigrad« iz Kotorja, skupaj smo skovali nekaj načrtov za prihodnost. Za konec bivanja v tem delu Črne gore smo se povzpeli še na Jezerski vrh (1657 metrov), si ogledali Njogošev mavzolej, s terase pa brezmejni črnogorski kras.

Med Cetinjskim poljem, Rijeko Crnojevića in Virpazarjem so znani številni vhodi v jame. Večinoma je znan le vhodni del le-teh, ker so skozi stoletja domačinom služile kot zatočišče pred vojnimi vihrami. Slovenski jamarji so v osemdesetih in začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja raziskali in dokumentirali več velikih jam na tem področju (Aleš Lajovic, Bilten JK Železničar 1979, in Andrej Mihevc, Naše jame 25/1983). Značilnost teh je velika višinska razlika na sorazmerno majhni razdalji rovov, velike dimenzije dvoran, končni sifoni, velike kolonije netopirjev, po tleh kupi njihovih iztrebkov in preko deset centimetrov dolge stonoge, ki ob dotiku menda brizgajo ogabno smrdečo zadevo, hranile pa naj bi se z iztrebki netopirjev.

Poleg samostana v Cetinju smo si ogledali umetni vhod v Cetinjsko pečino; obokan tunel, po tleh pa človeški iztrebki in odvržene igle. Naravni vhod je v gmajni za samostanom. Jama naj bi bila dolga 1680 metrov, po trditvi nikšiških jamarjev je že leta nihče ne raziskuje. Naj bo za kako naslednjo odpravo.

Postavljanje tabora pri hidroelektrarni pod Obodsko pečino nam je preprečil močan nalive, zato smo se odpeljali na Čisto polje in postavili

Stonoga v Začirski pečini

Tone Ileršič v ožinah Začirske pečine

kamp pri porušeni cerkvi z namenom vsaj v grobem spoznati Začirsko pečino. To jamo so leta 1982 raziskovali člani JD Logatec in DZRJ Ribni-

ca, namerili pa so 1173 metrov dolžine in 192 metrov globine (vir: Andrej Mihevc — opis in načrt). Novejši podatki so navajali dolžino 2180 metrov.

Naslednji dan se je sedmerica jamarjev odpravila v Začirsko pečino, seveda po obveznem iskanju vhoda, skritega v komaj prehodni goščavi tik pod vrhom hriba. Jama se spušča zelo strmo navzdol, povsod je prosto preplezljiva, v spodnjem delu se značilen meander izravna v zablatene rove, povsod pa je polno odcefov. Vrnili so se po skoraj desetih urah, utrujeni in blatni. Podrobne raziskave bi zahtevale več dni dela. Kdor se jih bo lotil, bo zelo verjetno nagrajen s sistemom, povezavo z v dolini ležečo Obodsko pečino, štiristo metrov niže.

Naslednji dan smo se odpeljali proti jugovzhodu, v vasio Trnovo, naš zadnji cilj. Tu se v pobočju hriba nad vasjo odpirajo vhodi v tri jame, ki so medsebojno oddaljeni 250 metrov – Spila, dolžine 30 metrov, Babatuša, 250 metrov in Grbočica, 2650 metrov. Te jame so leta 1978 raziskovali člani JD Dimnice Koper, DZRJ Ljubljana in JK Železničar.

Sorazmerno hitro smo v »šikari« našli jami Spilo in Babatušo. V Spili nas je že 30 metrov za vodom zaustavilo globoko jezerce, v Babatuši pa smo po 250 metrih razsežnih rovov prispeli do sifonskega jezera, ki je zaustavilo raziskovalce leta 1978. Tokrat je med skalnim stropom in vodno gladino zijala za prst visoka in meter široka zračna reža s preprihkom, ki je rezal plamene karbidovk. Po krajšem posvetu je Marko Matičič skočil v vodo, zajel zrak, navezan preplaval sifonček, se razgledal in nam prinesel sporočilo, da jama šiba. S tem je bil cilj za odpravo 2007 določen. Vhoda v največjo znano jamo, Grbočico (2650 metrov) zaradi pomanjkanja časa nismo iskali.

Sodelovali smo: Tone Ileršič, Janez Puc, Matjaž Mršek, Mitja Mršek, Silvija Zemljak, Marko Matičič, Lovrenc Ivančič, Marjan Turšič (JD Rakek), Martin Rajšter, Ivo Sedmak, Izidor Šantek (DZRJ Luka Čeč Postojna), Jože Pristavec, Tone Palčič (JK Borovnica).

**ZASTOPSTVO ZA PRODAJO OPREME MTDE
SERVIS POTAPLJAŠKE OPREME
SERVIS KOMPRESORJEV
TEČAJI POTAPLJANJA
PODVODNA IN VIŠINSKA DELA**

MM SUB, Matej Mihailovski s.p.
Tel: +386 (0)41 707 689
Web: www.mmsub.com
E-mail: info@mmsub.com

Izdelke proizvajalca MTDE si lahko ogledate na: www.mtde.net

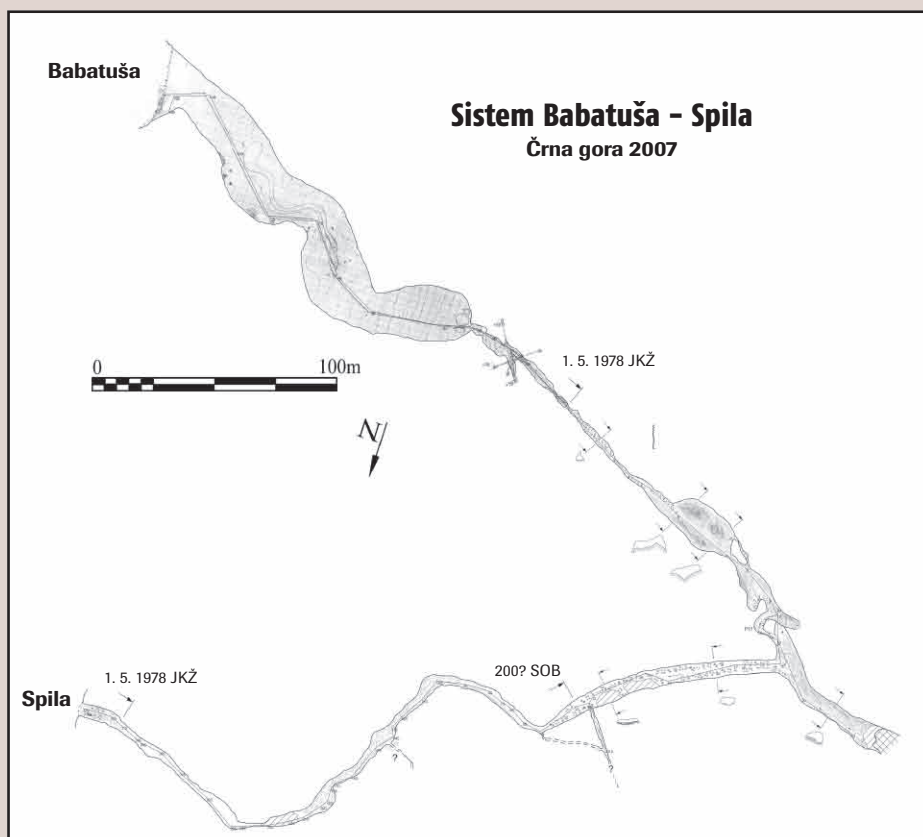
Odprava Trnovo in Prokletije, 20.-29. 9. 2007

Sredi noči smo na mejnem prehodu Hum vstopili v Črno goro, se peljali nekaj kilometrov po kanjonu Pive, zavili desno navzdol in bivakirali pod nekimi lučkami. Zjutraj se je nad nami vzpenjal 180 metrov visok betonski zid hidroelektrarne. Uf, če bi spustil ...

Preko Nikšića, Danilovgrada, Cetinja in Rijeke Crnojevića smo pozno popoldan dospeli v vasico Trnovo. Tu so nas že čakali trije ukrajinski jamarji, Viktorija, Ivo in Slavik. Ekipa v sestavi Aleš, Marko, Damjan, Marjan in Slavik je takoj odšla v jamo Babatušo. Po dveh urah se je vrnila z novico, da sifona na mestu, kjer je bil prejšnje leto, ni več in da so rovi odprti.

Zjutraj smo se razdelili v dve ekipe. Prva ekipa, Aleš, Ana, Marko, Ivo, Dušan, Marjan, Viktorija in Igor, je raziskala in izmerila nove dele Babatuše od usahlega sifona, 250 metrov od vhoda dalje, druga ekipa v sestavi Tone Ileršič, Mitja, Izidor in Tone Palčič pa je najprej pregledala spodnjo etažo Grbočice po kanjonu preko stopnje do vodnega brezna, nato pa raziskala še del ogromnih votlin zgornje etaže. Zelo veliki prostori, veliko sigovih slapov, kapnikov, zelo nervozna kolonija netopirjev, kupi njihovih iztrebkov in mnogo tistih čudnih stonog. V naslednjih dneh naj bi jamo izmerili in tako dopolnili raziskave Lajovica izpred skoraj trideset let.

Naslednji dan je šla v Grbočico druga ekipa, Viktorija, Igor, Slavik, Marjan, Marko, Aleš, Ana

Vhod v Spilo

in Dušan, se nekje izgubila in se vrnila. Naša ekipa, Tone Ileršič, Mitja, Izidor, Damjan in Tone Palčič, je raziskala in izmerila jamo Spilo. Jama je zelo sprana, rov enakih dimenzij s stopnjami in jezerci nas je privedel do jezera, kjer smo našli oznako ekipe, ki je to točko dosegla prejšnji dan skozi vhod v Babatušo. Tako je nastal sistem Babatuša - Spila globine 54 metrov in dolžine 862 metrov, od tega 582 metrov novih rogov.

Tako nizkega vodostaja v teh jamah verjetno ne bomo nikoli več doživeli. Kljub tako močnemu argumentu sem bil osamljen v vztrajanju, da temeljiteje raziščemo še Grbočico in poizkusimo povezati vse tri jame. Nekateri prisotni so izjavili, da v blatno jamo pač ne bodo šli, ampak le še »šahte« delat na Prokletije, kamor smo se kasneje tudi odpravili.

Tone Palčič, JK Borovnica

Jamarska odprava v letu 2008

Od 21. septembra 2008 do 3. oktobra 2008 je potekala že četrta jamarska odprava društev JD Rakek, JK Borovnica, DZRJ Luka Čeč Postojna in

DZRJ Ljubljana. Po Prokletijah, točneje na Belicu, je jamarilo in jamralo 13 slovenskih jamarjev. Trinajst-dnevno popotovanje se je pričelo že dan prej, z najemom dveh kombijev, pravo opremo in hrane. Dan D je bilo zgodnje nedeljsko jutro, odhod izpred klubskih prostorov JD Rakek.

Pot nas je vodila preko Hrvaške, skozi Beograd na sever Črne gore, kamor smo prispeli okoli polnoči. Odločili smo se za kampiranje in zaradi trde teme s tem nismo imeli težav do jutra, ko nas je zbudil lokalni poštar. Preostalo nam je še nekaj vožnje čez državo do našega cilja, kjer smo kombije pustili na varnem pri obmejni policijski postaji. Mimogrede smo najeli tri transportne konje in goniča, ki nam je na planino »Stanovi« znosil opremo in hrano. Na žalost pa nas je vseskozi spremljalo slabo vreme, saj smo v desetih dneh imeli le dva sončna dneva, a smo kljub temu vsi, razen izjem, ves ta čas na hribu aktivno delali. Glede na življenjski slog smo imeli s splošnim zdravjem kar srečo (vsi smo preventivno jemali »Skenderbeg«).

Tabor smo postavili na 1800 metrih nadmorske višine, kjer je bilo razmeroma dobro izhodišče za nadaljnje raziskave tudi do 2200 metrov visokih podov, višje bi bila oskrba z vodo in živili že otežena. Ves čas ekspedicije je ena oskrbovalna ekipa skrbela za dve ali tri raziskovalne ekipe. Seveda so se vloge v ekipah menjale, tako da smo vsi prišli na svoj račun. Pot v dolino je v eno stran trajala le dve uri, tako da smo ves čas imeli svežo hrano, sproti pa se je tovorilo še vodo. To se

je izkazalo za hitrejše, kot če smo iz brezna nosili sneg in ga kasneje na soncu, ki ga niti ni bilo, topili. Oskrbovalna ekipa je bila za uspeh nujno potrebna, saj nas je vsak dan čakal tople obrok, za katerega je poskrbel kuhar Lovro, pa tudi ognjišče je bilo zakurjeno. Brez ognja verjetno ne bi zdržali dolgo, saj smo bili zaradi megle in rosenja več mokri kot pa suhi.

Raziskovanje je potekalo sistematično, najprej v širši okolici tabora, kasneje tudi na bolj oddaljenih lokacijah. Čeprav so veliko terena že prečesali Poljaki, je neraziskanih brezen na najobetav-

Raziskovanje na oddaljenih terenih

Foto: Matjaz Milharčič

Foto: Matjaž Milharčič

Na dnu brezna Prokletije 8

nejših lokacijah še veliko. Ko je bilo vreme boljše, smo iskali nove vhode, ki smo jih kasneje v megli lahko raziskovali. Način se je v dani situaciji izkazal za uspešnega, saj smo skupaj odkrili, raziskali in izmerili 40 brezen. Povprečna globina raziskanih jam je okrog 45 metrov, kamniti masiv pa precej bolj enovit kot razlomljeni Kaninski podi. Vse to daje slutiti globoka brezna. Po desetih dneh dela smo se težko otovorjeni, tokrat brez pomoči konjev, odpravili v dolino. Namestili smo se v hotel in uživali v razkošju vzmetnice, tuša, bureka in baklav. Zvečer smo skupaj z domačini v hotelski restavraciji praznovali bajram. Kljub začetnemu tihemu zgražanju nad našimi »primiznimi« in »podmiznimi« navadami, smo hitro postali zvezde

večera in skrbeli zato, da si ob soku zaradi zehanja niso spahnili čeljusti. Zjutraj smo se »po bližnjici« odpravili preko Albanije na zahod proti Skadarskemu jezeru, kjer je takoj za mejo zmanjkalo asfalta, ob cesti, ki še zdaleč ni tako ravna in brez križišč kot na karti, pa mrgoli bunkerjev. Čeprav nam je pot vzela precej več časa, kot smo načrtovali, je vožnja prava paša za oči. Cilj je bil, da bi se kopali v morju in to nam je okoli pol-

noči kljub mrazu tudi uspelo. Naslednji dan smo se poslovili od Črne gore in se ob morju vozili do Splita, nato pa po avtocesti do Slovenije, v katero smo prišli okoli 22. ure.

Odprava je bila zelo uspešna, Črna gora pa se je še enkrat dokazala, da je prava meka za jamarje.

Odprave smo se udeležili: Tone Ileršič, Mitja Mršek, Peter Ileršič, Aleš Štrukelj - Klamfa, Marko Matičič, Matej Zalokar, Lovrencij Ivančič - Lovro (JD Rakek), Ana Makovec (JK Borovnica), Ivo Sedmak, Izidor Šantek, Marjan Vilhar, Matjaž Milharčič (DZRJ Luka Čeč Postojna) in Matija Perne (DZRJ Ljubljana)

Matej Zalokar, JD Rakek

Naše ugotovitve

- Zbrati je treba vse podatke iz potnih listov članov odprave. Prihrani ure čakanja na mejah, policijskih postajah, hotelu ... Za vsako mejo in prijavo po dva izvoda.
- Na mejah Črne gore ne preverjajo količine hrane in pijače.
- Nekatere redke trgovine so kljub praznikom odprte, nimajo pa svinjine, škatel za jajca ...
- Lokalna vremenska napoved je bolj ali manj vedno enaka in vedno napačna.
- Da se izognemo travmatičnim izkušnjam, je obvezna prijava pri lokalni policijski postaji. Za območje Prokletij je to najprej v Plavu in nato še v Gusinjah.
- V Vusanjih je postaja obmejne policije, kjer lahko brez skrbi za dalj časa parkiramo vozilo.
- V Črni gori se vreme v sredini septembra prične slabšati.
- S takojšnjim premikom na odročen teren se izognemo celemu kupu pomislov od odhoda, zapiranj in popadljivosti.
- Na policijski postaji v Gusinjah lahko brezplačno dobimo ključke planinske kočice Grbaja, ki je dostopna z avtom.
- Na albanskih križiščih (severni del) ni smerokazov, križišča na zemljevidu niso vrisana. Zanesemo se lahko na domačine, ali bolje, vozimo po občutku.

LEICA DISTO D8 ROČNI LASERSKI RAZDALJEMER BREZ KONKURENCE

Leica Geosystems, vodilni proizvajalec geodetskih in gradbenih merilnih instrumentov ter pribora, rešitev za terenski zajem podatkov in navigacijo, predstavlja najnovejši ročni laserski razdaljemer Leica DISTO D8.

Kot Leica DISTO D5, se tudi ta razdaljemer ponaša z vgrajenim digitalnim vizirjem, s 4x digitalno povečavo ter velikim – (6 cm diagonala), visoko ločljivim, barvnim zaslonom, ki omogoča natančno in udobno merjenje tudi na prostem. Na zaslonu prikazani nitni križ – vizir omogoča enostavne, hitre in natančne meritve, tudi če laserski žarek ni viden. Z vgrajeno Power Range tehnologijo DISTO D8 omogoča merjenje razdalj od 0.05 do 200 m z natančnostjo ± 1.0 mm. Z njim lahko celo pri močni dnevni svetlobi brez težav opravite meritve daljših razdalj in natančne meritve do najmanjših detajlov na objektu.

Vgrajen senzor naklona omogoča hitro in natančno merjenje kotov v območju 360° , poleg tega pa še merjenje pravih horizontalnih razdalj in različnih posrednih meritev.

Poleg zelo uporabnih funkcij, ki vam jih nudi (seštevanje, odštevanje, izračun volumna in površine-tudi trikotnika ...) in posrednih meritev (s po-

močjo funkcije Pitagora), vam DISTO D8 prinaša novosti tudi na tem področju.

Funkcija »Posredno merjenje z naklonom« vam omogoča, da boste lahko enostavno in hitro izmerili in izračunali zahtevane dolžine in višine v skoraj vseh možnih situacijah na terenu.

Funkcija »Merjenje profila« je še ena izmed mnogih novosti tega najzmogljivejšega razdaljemera. Uporablja se za merjenje višinskih profilov. Najprej s pomočjo digitalnega vizirja namerite na izhodiščno točko, za katero ste predhodno v DISTO D8 vnesli znano (nadmorsko) višino. Po izmerjenih referenčnih točki merite točke vzdolž profila. DISTO D8 vam sedaj prikaže višinsko razliko (ΔH) od referenčne točke in vodoravno razdaljo (ΔL) do instrumenta za vsako izmerjeno točko.

Pri DISTO D8 pa se meritev ne konča s prikazom vrednosti na zaslonu. Vgrajena **BLUETOOTH®** brezžična tehnologija vam skupaj s programsko opremo omogoča enostaven in zanesljiv prenos izmerjenih vrednosti v poljuben program (npr. Excel, Word, AutoCAD) na vašem prenosnem računalniku ali dlančniku. S tem se izognete nadležnemu prepisovanju rezultatov in si omislite celo elektronsko skico – meritve so le še čista zabava.

Vse te lastnosti skupaj postavljajo razdaljemer Leica DISTO D8 na vrh ročnih laserskih razdaljemero.

Več o razdaljemeru DISTO D8 in ostalih ročnih laserskih razdaljemero Leica Disto si pogledajte na spletni strani podjetja Geoservis d.o.o. (www.geoservis.si), ki je pooblaščen prodajalec ter pooblaščen in certificirani servisni center švicarskega proizvajalca Leica Geosystems.

Geoservis, d.o.o., Litjska cesta 45, 1000 Ljubljana, tel.: (01) 586 38 30, e-pošta: info@geoservis.si

Oglašeno sporočilo

- when it has to be right

Leica
Geosystems

Prva slovenska jamarska odprava na Novo Zelandijo

Klub jamarjev Kostanjevica na Krki se je kot prvi slovenski jamarski klub sploh med 6. in 28. januarjem 2009 podal na drugi konec sveta, na jamarsko odpravo v daljno Novo Zelandijo. Na odpravo, s katero smo obeležili in počastili 40. obletnico aktivnega in neprekinjenega delovanja kluba, se je podalo 13 članic in članov kluba jamarjev.

Glavni cilji odprave so bili spoznavati tamkajšnje jamarstvo, navezati stike z njihovimi klubi, obiskati že znane in morebiti odkriti kakšno novo jamo ter pomagati novozelandskim kolegom pri povezovanju enega večjih jamskih sistemov osrednjega dela Severnega otoka.

zgorinjima Cloaca Maxima ter March of the Gherkins. To so trdili z gotovostjo, pa tudi mi smo se kaj hitro dali prepričati, da je temu res tako. Polni optimizma smo se kar nekajkrat vrnili v oba sistema in poskušali na vse načine najti povezavo, ampak žal brez uspeha v tej smeri. Sistema po vsej verjetnosti le nista povezana med sabo.

Ob iskanju morebitnega nadaljevanja smo raziskali, izmerili in izrisali tudi popolnoma nov del jame March of the Gherkins in na ta način dopolnili njihov načrt. Zagotovo najlepša jama od vseh pa je bila Pukeroa oziroma Pukeroa Cave System, če smo natančni. Jamski sistem z nešteti vhodi in posebnostmi. Tukaj je način dela terjal delitev v tri skupine. Dve sta vstopili skozi brezno, tretja pa skozi ozek rov, ki mu je sledil spust po lestvicah in nato brodenje po podzemnem potoku in ne-

štetih kanalih, po katerih si je voda že tisočletja pred nami utirala poti. Lepote, ki jih skriva Pukeroa, so v živo doživeli samo trije naši člani, ostalim pa so jih približali preko zbirke čudovitih fotografij, ki so jih z dovoljenjem domačinov posneli v jami. Za razliko od večine jam je bil zelo zasigan tudi Komrad, še ena jama na območju Petrove farme, območja Kairimu, na katerem smo raziskovali.

Posebno doživetje pa so tudi turistične jame, ki si jih je kljub zelo visoki vstopnini zagotovo vredno ogledati. Prva, v katero so nas popeljali naši gostitelji, je bila jama Arnui Cave, kjer kot turistično atrakcijo nudijo Black Water Rafting, vožnjo s tubami po podzemni reki, skoje skozi slapove. Potapljanje v tolmune in opazovanje svetlečih pikic na stropu. Svetleče pikice so namreč svetleči črvi – njihovi sloviti »glowworms«. Po njih nosi ime tudi druga turistična jama, katero smo imeli priložnost dodobra spoznati – Glowworm Cave. Jama je od začetka do konca bogata zasigana, a glavna atrakcija so zagotovo črvi.

Tipična pokrajina območja Kairimu, osrednjega dela Severnega otoka

Pokrajina zahodnega dela Severnega otoka

Marokopa – zahodna obala s črno svetlečo mivko in divjimi valovi – prekrasno

Gejzir Te Puia v mestu Rotorua – ogled geotermalne doline

Na tisoče in tisoče drobnih modrih pikic sveti na stropu v temi in tišini, v kateri odzvanja le drsenje čolna po vodni gladini ter tu in tam kakšen vzdih navdušenja obiskovalcev. Mi smo imeli srečo, jama smo si ogledali proti večeru, v času, ko je

Celotna ekipa pred odhodom iz Kostanjevice na Krki

Bivali smo v Waitomu, majhnem naselju, kjer je utrip jamarskega življenja mogoče čutiti na vsakem koraku. Že samo ime kraja, ki je sestavljeno iz dveh besed, daje slutiti, da je to jamska pokrajina. Ime namreč sestavljata dve besedi, in sicer »wai«, kar pomeni široko/veliko, ter »tomo«, pojem, ki označuje vhod v jamo/brezno. Večina ljudi je tako ali drugače zaposlena v jamskem turizmu. Mestece praktično živi in diha z jamami. Jamami, ki jih je z besedami praktično nemogoče opisati – prečudovite in fantastično urejene.

Trudili smo se dosežati že doma zastavljene cilje in dobro nam je uspelo. Skoraj vsakodnevno smo raziskovali v treh skupinah hkrati in tako dodobra spoznali jamske sisteme Cloaca Maxima, Kairimu, March of the Gherkins, Komrad, Pukeroa Cave System ...

Ob prvih resnejših pogovorih o raziskovanjih, ki naj bi jih opravljali med našim bivanjem v Waitomu, so naši novozelandski jamarji izpostavili dva sistema, katera se trudijo povezati že kar lep čas. Spodnji sistem Kairimu ima zagotovo povezavo z

Kairimu – prvič svetleči črvi

za tisti dan uradno že zaprla vrata. Vzdušje je bilo res neopisljivo.

Povzetek odprave je moč strniti v številke, ki same zase pričajo, da smo dobro delali in da nam ni bilo dolgčas. V 11 dneh raziskovanja je bilo opravljenih 16 raziskovalnih akcij, obiskanih 8 jam, preplezanih, preplavanih in preplazenih 31 kilometrov jamskih rogov, izdelali pa smo tudi načrt za nov rov jamskega sistema Cloaca Maxima in March of the Gherkins.

Poleg »jamarjenja« pa smo si vzeli čas tudi za ogled predvsem naravnih znamenitosti, pa tudi nekaterih glavnih turističnih destinacij. Prvi deževen dan, ko smo imeli jamarsko opremo mokro še od prejšnjega dne, smo izkoristili za ogled bližnje Otorohanga Kiwi House in si v živo ogledali novozelandsko čudo narave, neletečega ptiča kivi in ostali ornitološki svet.

Obiskali smo tudi center staroselcev – Maorov v mestu Rotorua, ki je očaralo z maorskimi običaji ter geotermalno dolino. V njej smo mnogi prvič v živo videli delujoče gejzirje, fumarole, žveplena jezera, vroče vrelce. Naravne lepote so

Razlika med izkušenimi jamarskimi mački in mulci

praktično na vsakem koraku. Zagotovo vredni ogleda so slapovi – Marokopa Falls, naravni mostovi in seveda jezera. Taupo Lake, ogromno 600 km³ veliko jezero vulkanskega nastanka, je dom adrenalinskih športov severnega otoka. Tukaj so izumili »bungee jumping« in seveda znameniti »jet boat«.

Gre za čoln, ki nas je s 70 km/h in obrati za 360 stopinj popeljal mimo vseh grmovij in polomljenih dreves, skal, sipin in jat labodov do veličastnih slapov Huka Falls. Vendar je na vse zagotovo največji vtis pustil vulkan Mt. Ngauruhoe oziroma njegovo prečenje skozi tako imenovani Tongariro Crossing. Čez vulkanske kraterje,

mimo kadečih se tal in smaragdnih jezer smo prehodili 19,4 kilometre nacionalnega parka Tongariro.

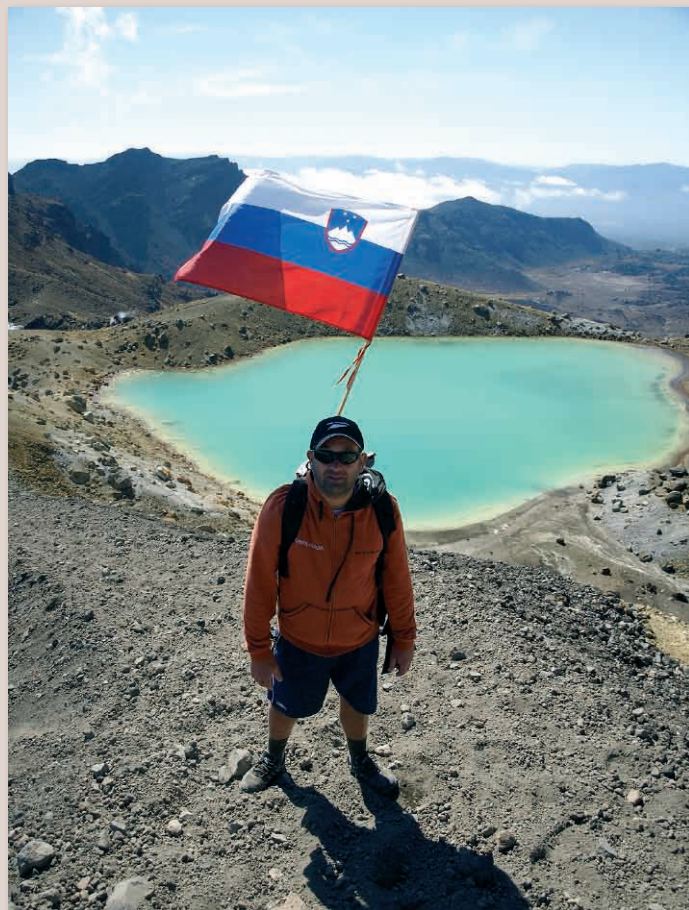
Za konec smo se podali tudi na potok Coromandel, ki je za Novozelance kakor za Slovence Dalmacija. Kraj, kamor hodijo na morje. Čudovite peščne plaže, toplo morje, veliki pacifiški šumeči valovi. Poizkusili smo se v »body surfing« in nekaterim je šlo kar dobro od rok. Zadnji dan naše odprave pa je bil namenjen obisku Aucklanda, največjega novozelandskega mesta. Opravljeni so bili še zadnji nakupi, pakiranje in tehtanje prtljage ter odhod. Vsi smo malo z grenkobo zapuščali čudovito deželo, ki nas je gostoljubno sprejela, očarala in prevzela. A vendar reklo »Povsod je lepo, a doma je najlepše,« zagotovo drži in bolj, ko smo se bližali Sloveniji, bolj se je Aotearoa, dežela dolgega beglega oblaka, kakor jo imenujejo Maori, spreminjala v čudovit spomin in obljube, da jo bomo nekateri zagotovo še kdaj obiskali.

Tako smo zaključili prvo slovensko jamarsko odpravo na Novo Zelandijo. Zelo prijetna pokrajina, zelo prijazni in uslužni ljudje, neštete naravne lepote in adrenalinske dogodivščine na vsakem koraku. A vseeno drugačen svet, v katerega se iz našega natrpanega vsakdanjika kar težko hitro vklopiš. Pridobili smo dragocene jamarske izkušnje, navezali pa tudi dobre vezi z jamarji in jamarsko zvezo na Novi Zelandiji. Zaupali so nam namreč najlepše skrivnosti svojega podzemlja.

Alenka Unetič, KJ Kostanjevica na Krki

Pukeroa Cave System – čudoviti aragonitni kristali, ki so skrbno varovani

Slovenska zastava je plapolala na vrhu nacionalnega parka Tongariro – v ozadju Emerald Lakes (smaragdno jezero)

Milan Podpečan – lovec na globine

Milan Podpečan je jamar in jamarski reševalec, član Koroško-šaleškega jamarskega kluba Speleos-Siga Velenje, ki je eden najproduktivnejših raziskovalcev kraških jam. Raziskal in dokumentiral je mnogo jam. Med njimi je tudi »tisočmetrca« in kar nekaj globokih brezen. Po številu oddanih zapisnikov in po kilometrih dokumentiranih jamskih rogov sodi v sam vrh slovenskega jamarstva.

»Kdaj in zakaj si se začel ukvarjati z jamarstvom?

Že v rani mladosti sem se rad podil po »hosti« in raziskoval ta naš planet. Zanimale so me vse reči, ki so bile za ostale ljudi na videz strašljive, kot denimo stari zapuščeni gradovi, poskusni

prinesel iz službe tudi kakšno plastično vrv, jaz pa sem jo s pridom uporabil. Druge opreme ni bilo. Sicer pa se takrat zahtevnih jam še nisem loteval.

»Kaj te najbolj privlači v jamarstvu?

Najprej to, da si lahko tam, kjer ni stal še nihče pred tabo oziroma le tvoj prijatelj, ki deli s tabo

»Če se primerjam z ostalimi jamarji, sem začel aktivno delovati relativno pozno. Nekje pri 29-ih letih sem izdelal prvi zapisnik pod vodstvom Matjaža Kovača, ki pa je precej mlajši od mene, vendar pri nas to ni motilo nikogar.«

rudniki in seveda kraške jame. Šele leta 1988 sem spoznal Janeza Ravljena ter se šele leta 1989 priključil takratnemu klubu Speleos. Po dobrem letu sem ta klub zapustil in z Matjažem Kovačem in Darkom Ostercem smo skupaj ustanovili nov klub v dolini z imenom Siga, ki je bil več kot uspešen.

»S kakšno opremo si začel raziskovati jame?

Če se spomnim prve jame nekje v Sv. Andražu pri Polzeli, me še danes malce stresa. Takrat sva bila dva mulca stara okoli 13 let in sva si svetila z borovimi trskami in kupom vžgalic. Dogodivščina se je srečno končala.

V začetku mojih raziskovanj se je našla tudi kakšna vrv iz konoplje. Kakšno leto pozneje je oče

radost odkrivanja neznanega: kaj je za ovinkom oziroma kaj je spodaj pod tabo, v globini.

»Po poklicu si rudar. Velik del svojega življenja si moral službeno preživeti v podzemlju. Kaj te je privlačilo, da si se odločil še prosti čas nameniti podzemlju?

Glede na to, da sem se pri starosti 27 let zaposlil kot rudar v premogovniku Velenje, se seveda nisem nič spremenil. Kot sem že prej povedal, želja po neznanem, neodkritem, po stvarih, ki imajo določene skrivnosti, vse to me je vabilo v odkrivanje v naravi, in želja, videti nekaj, česar ne vidiš vsak dan, ter seveda še uživanje v športnem naporu.

»Vedela sem, da si oddal že ogromno zapisnikov v Kataster jam JZS, ampak ko sem pri tebi videla mape z vsemi oddanimi zapisniki, sem obstala z odprtimi usti. Kaj ti daje energijo, da tako intenzivno meriš, rišeš, zapišeš podatke o jamah? Si že na začetku svoje jamarske poti risal načrte in pisal zapisnike?

Da je prišlo do tega, je trajalo kar nekaj časa. »Krivca« pa sta bila Matjaž Kovač in Darko Osterc. Leta 1989 smo se namreč po naključju spoznali in pričeli zahajati v hribe in hitro tudi v jame. Matjaž je tako Darka in mene motiviral za jame in dokumentiranje. Začeli smo tekmovali med sabo, kdo bo na

leto registriral več novih jam. Že res, da smo skupaj hodili na teren, ko pa je kdo našel vhod, je bila to njegova jama in imel jo je pravico poimenovati. To je name naredilo dober vtis in zato sem nadaljeval.

Če se primerjam z ostalimi jamarji, sem začel aktivno delovati relativno pozno. Nekje pri 29-ih letih sem izdelal prvi zapisnik pod vodstvom Matjaža Kovača, ki pa je precej mlajši od mene, vendar pri nas to ni motilo nikogar.

»Med tvojimi raziskanimi jamami je tudi »tisočmetrca« Sistem Molička peč (–1135 m). Je to tvoj največji dosežek? Ali pa si mogoče bolj ponosen na katero drugo jamo?

Če bi tajil, da mi ta jama oziroma brezno ne pomeni veliko, bi bil navaden lažnivec. Nasploh je na svetu malo jamarjev, ki se lahko pohvalijo s takim dosežkom. Brezna seveda nisem sam raziskal. Vedno sem poiskal jamarja, ki je bil pripravljen iti z mano. Večja je bila globina, težje je bilo dobiti sopotnika. Tako sem spoznal človeka, ki mu jamarstvo veliko pomeni. To je Dejan Ristič – Rile, s katerim sva veliko sodelovala.

»Sodeloval si tudi pri raziskovanju sistema Mala Boka – BC4. Kakšen je občutek, ko zveš, da si sodeloval pri raziskovanju tako pomembnega sistema?

Že prej sem omenil Dejana Rističa. Bolje sva se spoznala leta 1991 na odpravi v Španijo, Torca

Milan (v rumeni vetrovki) na taboru Korošica

Urrielo (–1017 metrov), ki je bila prva slovenska odprava v tujino v samostojni Sloveniji. Tako sva kasneje pričela tesno sodelovati. Jaz sem pričel zahajati k njemu v Tolmin, on pa k meni v Velenje. Spletlo se je lepo prijateljstvo, ki ga gojiva še danes, čeravno ne »delava« več Male Boke ali Prvega sistema Moličke peči. No, Mala Boka se raziskuje že okrog 30 let in zato je zaslužnih kar nekaj ljudi. Svoj delež imam tudi jaz in sem ponosen, da sem lahko sodeloval pri tako velikem projektu. Že res, da so vhod v BC4 našli poljski jamarji, vendar se niso držali kodeksa, zato smo vhod registrirali mi in tako je dolgoletno delo v Mali Boki ostalo slovensko.

Milan pred vhodom v Globjek

»Menda si bil že kar nekajkrat globlje kot 1000 metrov. Kolikokrat in v katerih breznih? Mogoče veš, koliko jam si že obiskal?

Ne, ne vem, v koliko jamah sem bil. Nikoli si nisem delal zapiskov, za kar mi je mogoče malo žal. Danes bi bilo to lepo pogledati. Omenil bom samo nekaj pomembnejših globokih jam, v katerih sem bil: Prvi sistem Moličke peči (–1135 m, 3827 m), Skalarjevo brezno (–911 m, 4765 m), Brezno pri Leški planini (–536 m, 1264 m), na katerega me vežejo slabi spomini, Renejevo brezno (–1071 m, 1700 m), Križna jama (–32 m, 8273 m), Črnelško brezno (–1241 m, 11.450 m), Čehi 2 (–1502 m, 5291 m), Tolminski Migovec (–970 m, 11.300 m) in še bi se kakšna našla.

»Kako odkrivaš nove jame? Kako se lotiš iskanja novih vhodov?

Ko sem v hribih, me vedno odnese po brezpotju, le redkokdaj me najdeš na planinski poti. Tako pač najdeš jamo, brezno. No, nekaj so mi jih pokazali tudi drugi, ki so vedeli zanje, le da je takih bolj malo.

»Te je bilo že kdaj pošteno strah v jami? Si bil kdaj v resni nevarnosti?

Kar nekaj anekdot, ki pa so resnične, bi lahko naštel, bom eno povedal. Z Rajčem sva se podala v Zahodni rov do globine 495 metrov v Drugem sistemu Moličke peči. Do Mokrega brezna je šlo vse gladko. Nato sem pričel iskati nadaljevanje. Rajko je ostal nekje v sredini brezna, jaz pa sem našel luknjo v dnu in se počasi prebijal naprej. Bil sem že kar nekaj metrov nižje, ko sem

umiriti, dokler ne poide adrenalin. Ja, tukaj sem imel srečo in v Mali Boki tudi, ampak o tem kdaj drugič.

»Glede na to, da si zelo aktiven jamar, si srečal že vrsto dobrih jamarjev. Ti je kdo posebej ostal v spominu? Mogoče s kom posebej rad sodeluješ? Kaj pa tvoji učitelji?

Ponosen sem, da sem spoznal veliko ljudi po Sloveniji, s katerimi smo si izmenjavali mnenja o vrvi tehniki, ki se je hitro razvijala in se še bo. Še posebej sem zadovoljen, da sem spoznal Dejana Rističa, Roka Stoparja, Matjaža Žetka, Matjaža Kovača, Darka Osterca in mnoge druge, ki sem jih srečeval na jamarški poti. V vravno tehniko me je vpeljal Janez Ravljen leta 1988, ko sem vstopil v klub Speleos, in ker se je kasneje se je tehnika spreminjala, smo med seboj izmenjavali mnenja.

»Glede na to, da si tudi jamarški reševalec, si sodeloval pri marsikateri intervenciji. Ti je kakšna zadeva še posebej ostala v spominu?

Ja, ponosen sem na to, da sem lahko pomagal pri reševanju Franca Arha, katerega sem nekaj časa sam nosil na hrbtu po breznu.

»Se spomniš kakšne anekdote iz raziskovanj?

Ja, tale je ena taka. Za akcijo mi ni uspelo motivirati nikogar in sem se sam spustil v Edijeve vhode do dna v globini 519 metrov, kjer sem med zadnjo akcijo opazil luknjo ob steni. Ko sem se spustil do dna, sem najprej ugotovil, da

Pod vhodom v BC4

»Glede na to, da si pred kratkim postal upokojenec in si videti še ves mladosten, da se vse več ukvarjaš s športom, ali planiraš še kakšne velike jamarške podvige?

Še vedno imam v mislih povezavo obeh sistemov (Prvi in Drugi sistem Moličke peči). Imam namig, če je pravi, bomo še videli. Predlani sem bil tam, vendar nisem našel pravega rova. Upanje nikoli ne umre. Po tlorisu manjka le 20 metrov.

»Poleg jamarstva rad tudi kolesariš, hodiš v hribe, turno smučaš, plezaš ... od kod ti energija za vse to? Kaj te privlači? Adrenalin, lepote narave ...

Vse skupaj. Najprej pa to, da si v naravi urejaš svoje misli in krepiš svoje telo.

»Kako bi ocenil jamarstvo pred, recimo, 20 leti in danes? Oprema, družba ...

Oprema se ne da primerjati z današnjo, saj smo nekoč hodili v jame v delavskem kombinizonu in v volnenih nogavicah. Ljudje pa se ravno tako spreminjamo. Nekateri jame obiskujejo, drugi raje o njih govorijo. Je že tako.

»Kakšen nasvet za mlade jamarje?

Ja, mladim, katerim? Ko pa jih ni! Če pa že pridejo in ugotovijo, da je to težek raziskovalni šport, takoj pobegnejo. Mogoče se je to dogajalo le meni, mogoče je danes drugače. Mladim pa nasvet: poslušaj starejše jamarje. Če pa ugotoviš, da ti že nekaj časa ni nihče podal kaj novega, začni razmišljati s svojo glavo. Pa previdno, z veliko novoodkritimi brezni in jamami!

Milan, hvala za pogovor in še veliko jamarških uspehov ter srečno pot tudi pri vseh ostalih raziskovalnih in športnih podvigih v naravi.

Pogovarjala se je Mojca Hribernik

»Ja, mladim, katerim? Ko pa jih ni! Če pa že pridejo in ugotovijo, da je to težek raziskovalni šport, takoj pobegnejo.«

porinil glavo skozi majhno špranjo in pogledal v globino. V trenutku je zagrmelo in sledila je smrtna tišina. Pred mano se je odprla luknja, globoka okrog štiri metre. V naslednjih nekaj trenutkih sem ugotovil, da sem na precej ozki polici ostal brez poškodb. Le gate in podkombinezon so bili mokri. Ko pa sem bil na varnejšem mestu, so mi začela drhteti kolena, ki jih nikakor ne moreš

je vrv skoraj prekratka. Kasneje sem ugotovil, zakaj. Namreč, dno je bilo povsem drugačno. Nobene luknje ni bilo nikjer in le še obrisi na steni so kazali prejšnji nivo dna. Dno brezna se je poglobilo za približno 1,8 metra. Tako, da sem pobral opremo in se pričel vzpenjati po 346-metrski vertikali in ta dan brezno razopremil do polovice.

